وَمَالِيَ لَآ أَعۡبُدُ ٱلَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيۡهِ تُرۡجَعُونَ ٢٢

(२२) तथा मलाई के भएको छ कि म त्यसको इबादत नगरुँ, जसले मलाई पैदा गऱ्यो तथा तिमी सबै उसैतिर फर्काइनेछौ ।[1]

ءَأَتَّخِذُ مِن دُونِهِۦٓ ءَالِهَةً إِن يُرِدۡنِ ٱلرَّحۡمَٰنُ بِضُرّٖ لَّا تُغۡنِ عَنِّي شَفَٰعَتُهُمۡ شَيۡـٔٗا وَلَا يُنقِذُونِ ٢٣

(२३) के म त्यसलाई छाडेर यस्तालाई उपास्य बनाउँ कि यदि (अल्लाह) दयालु मलाई कुनै हानि पुऱ्याउन चाहन्छ, त उनको सिफारिश मलाई केही पनि लाभ पुऱ्याउन नसकोस् तथा न उनीहरुले मलाई बचाउनेछन् ।[2]

إِنِّيٓ إِذٗا لَّفِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٍ ٢٤

(२४) अनि त म निश्चय खुल्ला विचलनमा छु ।[3]

إِنِّيٓ ءَامَنتُ بِرَبِّكُمۡ فَٱسۡمَعُونِ ٢٥

(२५) मेरो कुरा सुन ! म त (स्वच्छ हृदयले) तिमी सबैका प्रभुमा ईमान स्थापित गरिसके ।[4]

[1]आफ्नो धर्म तौहीद (एकेश्वरवाद) लाई स्पष्ट गरे जसको उद्देश्य आफ्नो जातिको हित तथा उनको सही मार्गदर्शन थियो । यो पनि सम्भव छ कि त्यसको जातिले उसित भनेको होस् कि के तिमी पनि त्यस पूज्यको उपासना गर्दछौ जसतिर यो रसूल हामीलाई बोलाइरहेका छन्, तथा हाम्रा उपास्यहरुलाई तिमी पनि छाडिसकेका छौ ? जसको उत्तरमा उसले यो भन्यो । भाष्यकारहरुले त्यसको नाम हबीब नज्जार भनेका छन् ।

[2]यो ती झूठा उपास्यहरुको विवशताको स्पष्टीकरण हो, जसको पूजा त्यसको जातिले गर्दथ्यो तथा शिर्कको यस पथभ्रष्टताबाट निस्कनका लागि रसूल उनीतिर पठाइएका थिए । "न बचाउन सके" को अभिप्राय हो कि यदि अल्लाह मलाई हानिग्रस्त गर्न चाहन्छ भने तिनीहरु बचाउन सक्दैनन् ।

[3]अर्थात् म पनि तिम्रो समान अल्लाहलाई छाडेर यस्ता लाचार एवं विवश उपास्यहरुको बन्दना आरम्भ गरिदिन्छु भने म पनि पथभ्रष्टतामा गई खस्नेछु । अथवा ضلال (पथभ्रष्टता) यहाँ خسران (क्षति) का अर्थमा छ, अर्थात यो त खुल्ला हानिको सौदा हो ।

[4]त्यसबाट तौहीद (एकेश्वरवाद) एवं तौहीदका इकरार (स्वीकार) का कारण जातिले त्यसको हत्या गर्न चाहयो, त उसले पैगम्बरहरुलाई गर्दै भन्यो, अभिप्राय आफ्नो ईमानमाथि यी सन्देशवाहकहरुलाई साक्षी बनाउनु थियो, अथवा आफ्नो जातिलाई सम्बोधित गरेर भन्यो, जसबाट तात्पर्य सत्य धर्ममा आफ्नो दृढता एवं स्थिरता देखाउनु थियो कि तिमी जे चाहन्छौ

قِيْلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ ۖ قَالَ يٰلَيْتَ قَوْمِيْ يَعْلَمُوْنَ ﴿٢٦﴾

(२६) (उससित) भनियो कि स्वर्गमा गइहाल, भन्यो, काश कि मेरो जातिलाई पनि ज्ञान भइदिएको भए ।

بِمَا غَفَرَ لِيْ رَبِّيْ وَجَعَلَنِيْ مِنَ الْمُكْرَمِيْنَ ﴿٢٧﴾

(२७) जबकि मलाई मेरो प्रभुले क्षमा गरिदियो तथा मलाई सम्मानित व्यक्तिहरु मध्येको बनाइदियो ।[1]

وَمَا أَنْزَلْنَا عَلٰى قَوْمِهٖ مِنْ بَعْدِهٖ مِنْ جُنْدٍ مِّنَ السَّمَآءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِيْنَ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा त्यसका पश्चात हामीले त्यसको जातिमाथि आकाशबाट कुनै सेना अवतरित गरेनौं ।[2] तथा न यसप्रकार हामी अवतरित गर्दछौं ।[3]

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَّاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خٰمِدُوْنَ ﴿٢٩﴾

(२९) त्यो त केवल एउटा ठूलो चित्कार थियो कि सहसा ती सबका-सब निभेर गए ।[4]

गर किन्तु सुनिहाल कि मेरो ईमान (विश्वास) त्यसै पालनहारमाथि छ जो तिम्रो पनि पोषक हो । भनिन्छ कि उसलाई उनीहरुले मारिहाले तथा कसैले त्यसलाई रोकेन رحمه الله تعالى (त्यसमाथि अल्लाह तआ़लाको दया होस्) ।

[1]अर्थात् जुन ईमान एवं तौहीदका कारण मलाई प्रभुले क्षमा गरिदियो, काश मेरो जाति यो कुरा जानोस् ताकि उनीहरु पनि ईमान तथा तौहीद (अद्वैतवाद) लाई अप्नाएर अल्लाहको क्षमा एवं त्यसका प्रदानहरुको पात्र होऊन् । यसप्रकार त्यो मर्नुका पश्चात पनि आफ्नो जातिको हितैषी रहे । एउटा सच्चा मोमिनलाई यस्तै हुनुपर्छ कि त्यो प्रत्येक क्षण मानिसहरुको भलो गरोस् अपकार नगरोस्, उनलाई सही निर्देश देओस् पथभ्रष्ट नगरोस्, मानिस उसलाई जे-चाहन्छन् भनून् तथा जस्तो व्यवहार चाहन्छन् गरून् यहाँसम्मकि उसलाई मारिहालून् ।

[2]अर्थात् हबीब नज्जारको हत्या हुनुको पश्चात उनका विनाशका लागि आकाशबाट फरिश्ताहरुको कुनै सेना उतारेन । यो यस जातिको हीनतातिर संकेत छ ।

[3]अर्थात् जुन समुदायको विनाश कुनै अर्को रीतिले लेखिएको हुन्छ त त्यहाँ हामी फरिश्ताहरु उतार्दैनौं पनि ।

[4]भन्दछन् कि जिब्रील (फरिश्ता) ले एउटा चित्कार गरे, जसबाट सबका प्राणहरुले शरीर त्यागदिए तथा निभिएका आगोका समान भइहाले मानौं जीवन प्रज्जवलित अग्नि हो तथा मृत त्यसलाई निभाएर खरानी भइदिनु ।

(३०) (यस्ता) बन्दाहरु (दासहरु) माथि अफसोच[1] ! जो रसूल पनि उनका पासमा आएनन्, उनीहरु उसका परिहास नै गरिरहे ।

يٰحَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ ۚ مَا يَأْتِيهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٠﴾

(३१) के उनीहरुले देखेनन् कि उनीहरुभन्दा पूर्व धेरैजसो समुदायहरुलाई ध्वस्त गरिदियौं कि उनीहरु उनीतिर[2] फर्कने छैन ।

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٣١﴾

(३२) तथा छैन कुनै समूह परन्तु यो कि त्यो एकत्रित भई हाम्रा समक्ष प्रस्तुत गरिनेछ ।[3]

وَإِن كُلٌّ لَّمَّا جَمِيعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٣٢﴾

(३३) तथा उनका लागि एउटा निशानी[4] (सुकेको) मृत धर्ती छ जसलाई हामीले जीवित गरिदिएका थियौं तथा त्यसबाट अन्न निकालदियौं जसबाट उनीहरु खान्छन् ।

وَآيَةٌ لَّهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ ۚ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ﴿٣٣﴾

(३४) तथा हामीले त्यसमा खजूरहरुका तथा अंगूरहरुका बगैंचा उत्पन्न गरिदियौं,[5] तथा

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِّن نَّخِيلٍ

[1]खेद एवं पश्चातापको प्रदर्शन स्वयं आफूमाथि, क़यामत (प्रलय) का दिन यातना देखे पश्चात गर्नेछन् कि काश उनीहरुले अल्लाहका बारेमा आलस्य नगरेको भए, अथवा अल्लाह दासहरुमाथि खेद व्यक्त गरिराखेको छ कि जहिलेपनि उनका पासमा कुनै रसूल आयो त उनले त्यसका साथ उपहास नै गरे ।

[2]यसमा मक्काका निवासीहरुका लागि चेतावनी छ कि रिसालतलाई झुठ्लाउनुका कारण पछिल्ला जातिहरुको विनाश भयो, यिनी पनि नाश हुनसक्छन् ।

[3]यसमा إِنْ "होइन" को अर्थमा छ तथा لَمَّا अर्थमा छ إِلَّا का, अभिप्राय यो हो कि सबै मानिस विगत पनि तथा आगामी पनि अल्लाहका सदनमा उपस्थित हुनेछन् जहाँ उनको लेखाजोखा हुनेछ ।

[4]अर्थात् अल्लाहका अस्तित्व, त्यसका पूर्ण सामर्थ्य तथा मूर्दाहरुलाई पुनः जीवित गर्नमा चिन्ह ।

[5]अर्थात् निर्जीव धर्तीलाई जीवित गरेर हामीले खानका लागि केवल अन्न नै उगाएको होइन बरु स्वादका लागि विभिन्न प्रकारका फल पनि प्रचुर मात्रामा उत्पन्न गर्दछौं । यहाँ विभिन्न प्रकारका फल पनि प्रचुर मात्रामा उत्पन्न गर्दछौं । यहाँ मात्र दुई फलहरुको चर्चा यसकारण गरियो कि यिनी निकै लाभदायक छन् तथा अरबहरुलाई रुचिकर पनि, तथा यिनको उपज पनि अरबमा

जसमा हामीले जलस्रोत पनि प्रवाहित गरिदिएका छौं ।

وَّ اَعْنَابٍ وَّفَجَّرْنَا فِيْهَا مِنَ الْعُيُوْنِ ﴿٣٤﴾

(३५) ताकि (मानिसहरु) यसका फल खाऊन्,[1] तथा उनका हातहरुले त्यसलाई बनाएनन् ।[2] अनि किन कृतज्ञता व्यक्त गर्दैनन् ।

لِيَاْكُلُوْا مِنْ ثَمَرِهٖ ۙ وَمَا عَمِلَتْهُ اَيْدِيْهِمْ ؕ اَفَلَا يَشْكُرُوْنَ ﴿٣٥﴾

(३६) त्यो पवित्र शक्ति हो जसले प्रत्येक वस्तुका जोडाहरु पैदा गर्‍यो, चाहे तिनी धर्तीबाट उमारिएका वस्तुहरु होऊन्, चाहे स्वयं उनको आफ्नो जाति (अस्तित्व) होस्, चाहे ती (वस्तुहरु) होऊन् जसलाई यिनीहरु जान्दैनन् पनि ।[3]

سُبْحٰنَ الَّذِيْ خَلَقَ الْاَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْۢبِتُ الْاَرْضُ وَمِنْ اَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٣٦﴾

अधिक छ । अनि अन्यको चर्चा पहिला गर्‍यौं किनकि त्यसको उपज पनि अधिक छ तथा खाद्यान्न हुनुका कारण त्यसको महत्व पनि निर्विवाद । जबसम्म मानिस रोटी, चामल आदि खाद्यान्नबाट आफ्नो पेट भर्दैन मात्र फलबाट यसको खानुको आवश्यकता पूरा हुँदैन ।

[1]अर्थात् केही स्थानमा स्रोत पनि प्रवाहित गर्दछौं जसका जलबाट पैदा हुने फल मानिसहरु खाऊन् ।

[2]इमाम इब्ने ज़रीरको विचारमा यहाँ ما नकारात्मक छ, अर्थात् अन्य तथा फलहरुको पैदावार अल्लाह तआलाको विशेष दया हो जो त्यो आफ्ना भक्तहरुमाथि गर्दछ । यसमा उनका प्रयास एवं परिश्रम, तथा अधिकारको हस्तक्षेप छैन । तैपनि यी उपकारहरुमा उसको कृतज्ञता किन देखाउँदैनन् ? केही ज्ञाताहरुका निकट ما त्यो हो, जो الذی का अर्थमा छ, अर्थात् ताकि त्यसको फल खाऊन् र जसलाई उनका हातहरुले बनाए । हातहरुको कर्म हो धर्तीलाई समतल गरी ब्यू छर्नु । यस्ता नै फलहरु खानुका विभिन्न विधि छन्, उनलाई निचारेर उनको रस पिउनु, अनेक फलहरुका योगबाट चाट बनाउनु इत्यादि ।

[3]अर्थात् मानिसहरुका समान धर्तीको प्रत्येक उपजमा हामीले भाले-पोथी दुबै बनाएका छौं । यिनका अतिरिक्त आकाशहरुमा तथा धर्तीका गहिराईहरुमा पनि जुन वस्तुहरु तिमीबाट गुप्त छन्, जसका ज्ञान तिमीलाई छैन, उनीहरु पनि जोडा (भाले-पोथी) को यो व्यवस्था हामीले राखेका छौं । अत: सबै उत्पत्ति जोडी-जोडी छ, वनस्पतिमा पनि भाले-पोथीको व्यवस्था छ यहाँसम्मकि अलौकिक जीवन परलोकका जीवनका लागि जोडा तथा यो परलोकका जीवनका लागि

وَآيَةٌ لَّهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُم مُّظْلِمُونَ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा उनका लागि एउटा निशानी राति छ, जसबाट हामी दिनलाई तानिदिन्छौं त सहसा उनी अन्धकारमा रहन जान्छन् ।[1]

وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٣٨﴾

(३८) तथा सूर्यका लागि जो निर्धारित मार्ग छ, त्यो त्यसैमा हिंडिरहन्छ ।[2] यो हो निर्धारित गरिएको प्रभावशाली सर्वज्ञ (अल्लाह तआ़ला) का (निर्णय) ।

وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ

(३९) तथा चन्द्रमाको हामीले गन्तव्यहरु निर्धारित गरेका छौं[3] यहाँसम्मकि त्यो घूमफिर गरी

एउटा बौद्धिक युक्ति पनि छ। मात्र एक अल्लाह हो जो उत्पत्तिको यस विशेषता तथा अन्य सबै कमीहरुबाट पवित्र छ, त्यो वित्र (विषम) छ जोडा होइन ।

[1]अर्थात् अल्लाहका सामर्थ्यको एउटा तर्क यो पनि हो कि त्यसले दिनलाई रात्रिबाट अलग गर्दछ जसबाट तुरुन्त अँध्यारो हुनजान्छ । سلخ (सलख) को अर्थ हुन्छ जनावरको छाला त्यसका शरीरबाट अलग गर्नु, जसबाट त्यसको मासु प्रकट हुनजान्छ । यसैप्रकार अल्लाह दिनलाई रातबाट अलग गरिदिन्छ । أظلم अज़्लम) को अर्थ हो अन्धकारमा प्रवेश गर्नु, जस्तै أصبح तथा أظهر (अस्बह एवं अज़्हर) तथा أمسى (अम्सा) का अर्थ हुन् प्रातः सन्ध्या तथा दिउँसोका समयमा प्रवेश गर्नु ।

[2]अर्थात् आफ्नो धुरी (आकाश) मा हिंडिरहन्छ जो अल्लाहले त्यसका लागि निर्धारित गरेको छ, यसैबाट आफ्ना यात्रा आरम्भ गर्दछ तथा त्यहीं समाप्त गर्दछ, यसैबाट यताउता हुँदैन कि कुनै ग्रहसित जुद्ध होस् दोस्रो अर्थ हो आफ्नो बस्ने ठाउँसम्म, र त्यसको यो स्थान अर्शका मुनि छ जो सूरः अल-हज्ज आयत संख्या १८ को व्याख्यामा गुज्रिसकेको छ, कि सूर्य प्रत्येक दिन अस्ताउनुका पश्चात अर्शका मुनि सजदा गर्दछ र फेरि यहाँबाट उदय हुनुको अनुमति माँग्दछ (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरः यासीन) दुबै भावार्थका आधारमा لمستقر मा अक्षर 'लाम' कारण बताउनका लागि छ । أي-لأجل مستقرلها केही ज्ञाताहरुको भनाई छ कि लाम لام (इला 'सम्म') का अर्थमा छ, अनि مُستقر प्रलय दिवस हुनेछ । अर्थात सूर्यको यो गति प्रलयका दिनसम्म छ, क़्यामत (प्रलय) का दिन त्यसको गति समाप्त भइहाल्नेछ । यी ती नै भावार्थ आ-आफ्ना स्थानमा सही छन् ।

[3]चन्द्रमाका २८ गन्तव्य छन्, नित्य-दिन एउटा गन्तव्य पार गर्दछ अनि दुई रात लुप्त रही तेस्रो रात उदय हुन्छ ।

عَادَ كَالْعُرْجُوْنِ الْقَدِيْمِ ۝٣٩

पुरानो टेहनी (खजूरको पुरानो हाँगा) का समान हुन जान्छ ।[1]

لَا الشَّمْسُ يَنْۢبَغِيْ لَهَآ اَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا الَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ ؕ وَكُلٌّ فِيْ فَلَكٍ يَّسْبَحُوْنَ ۝٤٠

(४०) न सूर्यका वशमा छ कि चन्द्रमालाई समातोस्[2] तथा न रात्रि दिनभन्दा अगाडी जानेवाली छ,[3] तथा सबका सब आकाशमा तैरदै घुमिरहन्छन् ।[4]

وَاٰيَةٌ لَّهُمْ اَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُوْنِ ۝٤١

(४१) तथा उनका लागि एउटा निशानी (यो पनि) छ कि हामीले उनको सन्तानलाई भरिएको डुङ्गामा सवार गऱ्यौं ।[5]

وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِّنْ مِّثْلِهٖ مَا يَرْكَبُوْنَ ۝٤٢

(४२) तथा यिनका लागि त्यसै जस्तो अन्य वस्तुहरु पैदा गऱ्यौं जसमा यिनीहरु सवार हुन्छन् ।[6]

[1]अर्थात् जब अन्तिम गन्तव्यमा पुग्छ त अति पातलो तथा सानो हुनजान्छ जस्तै खजूरको पुरानो टहनी (हाँगा) हुन्छ जो सुखेर बाङ्गो हुन्छ । चन्द्रमाका यसै चक्रबाट धर्तीका निवासी आफ्ना दिन महिना तथा वर्षहरुको हिसाब तथा आफ्नो उपासनाको समय निश्चित गर्दछन् ।

[2]अर्थात् सूर्यका लागि यो संभव छैन कि त्यो चन्द्रमालाई गई समातोस् जसबाट त्यसको प्रकाश समाप्त हुन जाओस् बरु दुबैको अलग-अलग मार्ग तथा पृथक-पृथक सीमा छ । सूर्य दिनमा नै तथा चन्द्रमा रात्रिमा नै उदय हुन्छ यसका विपरीत कहिल्यै भएन, जो सृष्टिका एक हुनुको एउटा निकै ठूलो युक्ति हो ।

[3]बरु यी पनि एक व्यवस्थाक्रमले बाँधिएका छन् तथा एक-अर्काका पश्चात आउँछन् ।

[4]كُلٌّ (प्रत्येक) बाट तात्पर्य सूर्य, चन्द्र अथवा त्यसका साथ अन्य ग्रह छन्, सबै आ-आफ्ना मार्गमा घुम्छन्, उनको परस्पर टकराव हुँदैन ।

[5]यसमा अल्लाह तआला आफ्ना त्यस अनुग्रहको चर्चा गरिराखेको छ कि त्यसले तिम्रा निम्ति समुद्रमा डुङ्गा हिंड्न सरल गरिदियो यहाँसम्मकि तिमी आफूसँग भरिएका डुङ्गाहरुमा आफ्ना बच्चाहरुलाई लैजान्छौ दोस्रो अर्थ यो गरिएको छ कि ذُرِّيَّة बाट तात्पर्य ذُرِّيَّة का पितागण हुन् तथा डुङ्गासित अभिप्राय नूहको नौका हो, अर्थात् नूहको नौकामा ती दुबैलाई सवार गऱ्यो जसबाट पछि मानव वंश अगाडी बढ्यो । मानौं मानव जातिका पिता यसैमा सवार थिए ।

[6]यसबाट अभिप्राय यस्ता सवारीहरु हुन् जो डुङ्गाको जस्तो मानव तथा व्यवसायिक सामानलाई एक ठाउँबाट अर्को ठाउँ लैजान्छन्, यसमा क़ेयामत (प्रलय) सम्म पैदा हुने वस्तुहरु आइहाले, जस्तै वायुयान, जलयान, रेल, बस, कारहरु तथा अन्य परिवाहनका साधन ।

وَإِن نَّشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ
وَلَا هُمْ يُنقَذُونَ ﴿٤٣﴾

(४३) तथा यदि हामीले चाहेको भए त उनीहरुलाई डुबाइदिन्थ्यौं त्यस पश्चात न कोही उनको सहायता गर्ने हुन्थ्यो तथा न बचाइन्थे ।

إِلَّا رَحْمَةً مِّنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿٤٤﴾

(४४) परन्तु हामी आफ्नो तर्फबाट दया गर्दछौं तथा एउटा अवधि सम्मका लागि उनीहरुलाई लाभ दिइराखेका छन् ।

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ
وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٥﴾

(४५) तथा उनीसित जतिखेर भनिन्छ कि अघिल्ला-पछिल्ला (पापहरु) बाट बच ताकि तिमीमाथि दया गरियोस् ।

وَمَا تَأْتِيهِم مِّنْ آيَةٍ مِّنْ آيَاتِ
رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٤٦﴾

(४६) तथा उनका पासमा उनका प्रभुका आयतहरुमध्ये जो आयत पनि आउँछ, उनीहरु त्यसबाट पन्छिन्छन् नै ।[1]

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنفِقُوا
مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ
كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنُطْعِمُ مَن
لَّوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَنتُمْ
إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٤٧﴾

(४७) तथा उनीसित जब भनिन्छ कि अल्लाह (तआला) बाट दिइएका मध्येबाट केही खर्च गर[2] त यी काफिर ईमान भएकाहरुलाई उत्तर दिन्छन् कि हामी उनीहरुलाई किन खुवाऔं जसलाई यदि अल्लाह तआला चाहेको भए स्वयं खुवाइदिन्थे ?[3] तिमी त छौ नै खुल्ला पथभ्रष्टतामा ।[4]

[1]अर्थात् तौहीद (अद्वैत) तथा रसूलका सत्यताको जो पनि निशानी उनका सामु आउँछ, त्यसमा ध्यान नै दिदैनन् कि जसबाट उनलाई लाभ होस् । प्रत्येक निशानीमा मुख फर्काउनु उनको आचरण हो ।

[2]अर्थात् निर्धन, दरिद्र एवं आवश्यकता भएकाहरुको ।

[3]अर्थात् अल्लाहले चाहेको भए त यिनीहरुलाई निर्धन नै बनाउने थिएन, हामीले यिनलाई देखेर अल्लाहको इच्छाका विपरीत किन गरौं ।

[4]अर्थात् यो भनेर कि दरिद्रहरुको सहायता गर, खुल्ला त्रुटिको प्रदर्शन गरिराखेका छौ । यो कुरा त सही थियो कि निर्धनता एवं दरिद्रता अल्लाहको चाहत नै थियो, किन्तु यसलाई

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ۝٤٨

(४८) तथा उनीहरु भन्दछन् कि यो वाचा (केयामतको धम्की) कहिले आउनेछ, साँचो हौ भने भन।

مَا يَنظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ۝٤٩

(४९) उनीहरुलाई केवल एउटा शक्तिशाली चित्कारको प्रतिक्षा छ जो उनीहरुलाई आइ समात्नेछ तथा यिनी आपसी लडाई-झगडामा नै हुनेछन्।[1]

فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ۝٥٠

(५०) त्यसबखत यिनीहरु न त वसीयत गर्न सक्नेछन् तथा न आफ्ना परिवारतिर फर्कन सक्नेछन्।

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنسِلُونَ ۝٥١

(५१) तथा नरसिंघा फुकिनासाथै[2] सबै आफ्नो चिहानहरुबाट आफ्ना प्रभुतिर (तीब्र गति) ले हिंड्न थाल्नेछन्।

قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَن بَعَثَنَا مِن مَّرْقَدِنَا ۜ

(५२) भन्नेछन् कि हाय, हामीलाई हाम्रा शयनकक्षहरुबाट कसले उठाइदियो, यही हो

अल्लाहका आदेशले मुख फर्काउनुको औचित्य बनाउनु अनुचित (गलत) थियो, आखिर उनको सहायताको आदेश दिने पनि त अल्लाह नै थिए, यसकारण उसको प्रसन्नता त यसैमा छ कि निर्धन एवं दरिद्रहरुको सहायता गरियोस्। यसकारण चाहत अर्कै कुरो हो तथा प्रसन्नता अर्कै कुरो। चाहतको सम्बन्ध उत्पत्ति विषयसित छ जसका अधीन जे-जति पनि हुन्छ, त्यसको नीति तथा रहस्यलाई अल्लाहका अतिरिक्त कोही जान्दैन तथा प्रसन्नताको सम्बन्ध धार्मिक विषयहरुसित हुन्छ, जसलाई पूरा गर्न हामीलाई आदेश दिइएको छ ताकि हामीलाई त्यसको प्रसन्नता प्राप्त होस्।

[1]अर्थात् मानिस बजारहरुमा क्रय-विक्रय तथा वाद-विवादमा व्यस्त हुनेछन् कि सहसा नरसिंघा फुकिनेछ एवं केयामत व्याप्त हुनेछ। यो प्रथम फुक हुनेछ, यसलाई نفخة فزع (घवराहटको फूँक) पनि भन्दछन्। भनिन्छ कि यसका पश्चात दोस्रो फूँक हुनेछ। नफ़खतुस्साक (बेहोशीको फूँक) जसबाट अल्लाह तआलाका अतिरिक्त सबै मृत्युका काखमा गइहाल्नेछन्।

[2]प्रथम कथनका आधारमा यो نفخة ثانية (दोस्रो फूँक) तथा अर्को कथनानुसार यो نفخة ثالثة (तेस्रो फूँक) हुनेछ जसलाई نفخة البعث والنشور (जीवित हुनु एवं उठ्नुको फूँक) भन्दछन्, यसबाट मानिस चिहानहरुबाट जीवित भई उभिनेछन् (इब्ने कसीर)

[3]चिहानको शयनकक्ष भन्नुबाट तात्पर्य यो होइन कि चिहानमा उनलाई दण्ड हुनेछैन बरु तत्पश्चात जो भयानक दृश्य तथा यातनाको कठोरता देख्नेछन् त्यसको तुलनामा उनीहरुलाई कब्र (चिहान) को जीवन एउटा स्वप्न नै प्रतीत हुनेछ।

هٰذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمٰنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُوْنَ ﴿٥٢﴾

जसको वचन दयालुले दिएको थियो तथा रसूलहरुले साँचो-साँचो भनिदिएका थिए ।

اِنْ كَانَتْ اِلَّا صَيْحَةً وَّاحِدَةً فَاِذَا هُمْ جَمِيْعٌ لَّدَيْنَا مُحْضَرُوْنَ ﴿٥٣﴾

(५३) त एउटा ठूलो चित्कार हुनेछ । अनि के देख्नेछन् कि उनी सबै हाम्रा सामु उपस्थित गरिनेछ ।

فَالْيَوْمَ لَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـًٔا وَّلَا تُجْزَوْنَ اِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٥٤﴾

(५४) त आज कुनै व्यक्तिमाथि अलिकति पनि अत्याचार गरिने छैन तथा तिमीलाई प्रतिफलमा केही प्राप्त हुनेछ जो तिमी गर्दैआइराखेका थियौ ।

اِنَّ اَصْحٰبَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِيْ شُغُلٍ فٰكِهُوْنَ ﴿٥٥﴾

(५५) निःसन्देह स्वर्गवाला मानिसहरु आजका दिन आफ्ना (मनोरञ्जन) कार्यहरुमा व्यस्त, प्रफुल्लित एवं आनन्दित छन् ।[1]

هُمْ وَاَزْوَاجُهُمْ فِيْ ظِلٰلٍ عَلَى الْاَرَآئِكِ مُتَّكِـُٔوْنَ ﴿٥٦﴾

(५६) उनी तथा उनका पत्नीहरु छायाँमा (मसहरिहरुमा) तकियामा अडेस लिई बसेका हुनेछन् ।

لَهُمْ فِيْهَا فَاكِهَةٌ وَّلَهُمْ مَّا يَدَّعُوْنَ ﴿٥٧﴾

(५७) उनीहरुका लागि स्वर्गमा हरेक प्रकारका फलहरु हुनेछन् तथा अन्य पनि जो उनीहरु माँग्नेछन् ।

سَلٰمٌ قَوْلًا مِّنْ رَّبٍّ رَّحِيْمٍ ﴿٥٨﴾

(५८) कृपालु प्रभुको तर्फबाट उनलाई 'सलाम' भनिनेछ ।[2]

وَامْتَازُوا الْيَوْمَ اَيُّهَا الْمُجْرِمُوْنَ ﴿٥٩﴾

(५९) तथा हे पापीहरु ! आज तिमी अलग्ग भईहाल ।[3]

---

[1] فَاكِهُوْنَ को अर्थ فرحون हो अर्थात् प्रफुल्लित, आनन्दित ।

[2] अल्लाहको यो सलाम फरिश्ताहरु स्वर्गवासीहरुलाई पुऱ्याउनेछन्, केही ज्ञाताहरुको भनाई छ कि अल्लाह तआला (परमेश्वर) स्वयं सलाम भन्नेछ ।

[3] अर्थात् ईमानवालाहरुबाट अलग्ग उभिउ । अर्थात् मैदाने महशर (एकत्रित हुनुका क्षेत्र) मा ईमान्दार तथा आज्ञाकारी, नास्तिक एवं अवज्ञाकारी अलग-अलग गरिदिइनेछन् । जस्तै

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ أَن لَّا تَعْبُدُوا۟ ٱلشَّيْطَٰنَ ۖ إِنَّهُۥ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٦٠﴾

(६०) हे आदमका सन्तान ! के मैले तिमीबाट वचन लिएको थिइन कि तिमी शैतानको उपासना नगर्नु,[१] त्यो त तिम्रो खुल्ला शत्रु हो ।[२]

وَأَنِ ٱعْبُدُونِى ۚ هَٰذَا صِرَٰطٌ مُّسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾

(६१) तथा मेरै इबादत (उपासना) गर्नु,[३] सोझो मार्ग यही हो ।[४]

وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا ۖ أَفَلَمْ تَكُونُوا۟ تَعْقِلُونَ ﴿٦٢﴾

(६२) तथा शैतानले त तिमीमध्ये अधिकतर समूहहरुलाई विचलित गरिदिए, के तिमीसित बुद्धि छैन ।[५]

अर्को स्थानमा भन्यो ﴿وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَتَفَرَّقُونَ﴾ (अर्रूम-१४) ﴿يَوْمَئِذٍ يَصَّدَّعُونَ﴾ (अर्रूम-४३) أى يصيرون صدعين فرقتين "त्यस दिन मानिसहरु दुई समुदायहरुमा विभाजित हुनेछन्" दोस्रो अभिप्राय यो हो कि अपराधीहरुलाई नै विभिन्न समूहहरुमा अलग-अलग गरी दिइनेछ, जस्तै यहूदीहरुको समूह, इसाईहरुको समूह, साबीहरुको समूह, अग्निपूजकहरुको समूह, व्यभिचारीहरु, मदिरापान गर्नेहरुको समूह इत्यादि ।

[१]यसबाट तात्पर्य عهد الست छ, जो वचन आदमको पिठ्यूँबाट निकाल्नुका समय लिएको थियो अथवा त्यो वसीयत हो जो पैग़म्बरहरुका मुखबाट मानिसहरुलाई गर्ने गरियो । तथा केही विद्वानहरुको यहाँ त्यो बौद्धिक तर्क हो जो आकाश तथा धर्तीमा अल्लाहले स्थापित गरेका छन् । (फ़तहुल क़दीर)

[२]यो त्यसको कारण हो कि तिमीलाई शैतानको बन्दना तथा त्यसको शंसय मान्नुबाट यसकारण रोकिएको थियो कि त्यो तिम्रो खुल्ला शत्रु हो, तथा त्यसले तिमीलाई पथभ्रष्ट गर्नुको शपथ लिएको छ ।

[३]अर्थात् यो पनि वचन लिएको थियो कि मात्र मेरै बन्दना गर्नु, मेरो बन्दनामा कसैलाई साझीदार नबनाउनु ।

[४]अर्थात् मात्र एक अल्लाहको आराधना गर्नु, यही त्यो सोझो मार्ग हो जसतिर सबै अम्बियाले बोलाउँदै गरे तथा यही अभिष्ट स्थान अर्थात स्वर्गसम्म पुऱ्याउने छ ।

[५]अर्थात् यति पनि बुद्धि तिमीमा छैन कि शैतान तिम्रो शत्रु हो, त्यसको कुरा मान्नु हुँदैन तथा म तिम्रो प्रभु हूँ, म नै तिमीलाई जीविका प्रदान गर्दछु तथा म नै तिम्रो रातदिन रक्षा गर्दछु । अत: तिमीले मेरो आज्ञा मान्नुपर्छ । तिमी शैतानको शत्रुता

(६३) यही त्यो नरक हो जसको बारे तिमीलाई वचन दिइन्थ्यो ।

هَٰذِهِۦ جَهَنَّمُ ٱلَّتِي كُنتُمۡ تُوعَدُونَ ٦٣

(६४) आफ्ना कुफ्रका प्रतिफल गर्नका निम्ति आज यसमा प्रवेश गरिहाल ।[1]

ٱصۡلَوۡهَا ٱلۡيَوۡمَ بِمَا كُنتُمۡ تَكۡفُرُونَ ٦٤

(६५) हामीले आजका दिन उनका मुखमा मुद्राहरु (छाप) लगाइदिनेछौं तथा उनका हात हामीसित कुरा गर्नेछन् तथा उनका खुट्टा साक्ष्य दिनेछन् । उनका कार्यहरुको जो उनी गर्दथे ।[2]

ٱلۡيَوۡمَ نَخۡتِمُ عَلَىٰٓ أَفۡوَٰهِهِمۡ وَتُكَلِّمُنَآ أَيۡدِيهِمۡ وَتَشۡهَدُ أَرۡجُلُهُم بِمَا كَانُواْ يَكۡسِبُونَ ٦٥

(६६) तथा यदि हामी चाहेको भए त उनका आँखा अन्धो गरिदिन्थे, अनि यिनीहरु मार्गतिर दौडन्थे परन्तु उनीहरु कसरी देख्दथे ?[3]

وَلَوۡ نَشَآءُ لَطَمَسۡنَا عَلَىٰٓ أَعۡيُنِهِمۡ فَٱسۡتَبَقُواْ ٱلصِّرَٰطَ فَأَنَّىٰ يُبۡصِرُونَ ٦٦

तथा मेरो बन्दनाका अधिकारलाई नसम्भेर अनि निर्बोध तथा मूर्खताको प्रदर्शन गरिराखेका छौ ।

[1]अर्थात् अब त्यस मूर्खताको फल भोग्नेछौ तथा आफ्ना कुफ्र (इन्कार) का कारण नरकको कडा यातनाको स्वाद चाख ।

[2]यो मुद्रा (मोहर) लगाउनुको आवश्यकता यसकारण हुनेछ कि आरम्भमा मुशरेकीन (द्वैयतवादी) प्रलयका दिन पनि झूठ बोल्नेछन्, तथा भन्नेछन् ।

﴿وَٱللَّهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشۡرِكِينَ﴾

"अल्लाहको कसम जो हाम्रो प्रभु हो, हामी मिश्रणवादी (मुश्रिक) थिएनौं ।" (अल-अन्आम-२३)

तसर्थ अल्लाहले उनका अनुहारमा मोहर लगाइदिनेछ जसबाट उनी त स्वयं बोल्ने शक्तिबाट बञ्चित हुनेछन् । हो, अल्लाह तआला (ले) मानवीय अङ्गहरुलाई बोल्ने शक्ति प्रदान गर्नेछ । हातहरु बोल्नेछन् कि हामीबाट यसले अमूक-अमूक काम गरेको थियो तथा खुट्टा साक्षी हुनेछन् । भनौं यसरी स्वीकार्य तथा साक्ष्य दुबै समस्याहरुको समाधान भइहाल्नेछ यसका अतिरिक्त बोल्नेहरुका विपरीत अनबोल वस्तुहरुको साक्ष्य दिनु युक्ति एवं तर्कमा अधिक प्रभावी छ किनकि यसमा एउटा चमत्कारी दशा पाइन्छ । (फतहुल कदीर) । यस विषयको बारेमा अहादीसमा पनि वर्णन गरिएको छ । (हेर्नुस् सहीह मुस्लिम, किताबुज़्जुहद)

[3]अर्थात् दृष्टिबाट बञ्चित हुनुका पश्चात उनलाई मार्ग कसरी देखिन्थ्यो ? किन्तु यो त हाम्रो सहनशीलता एवं दया हो कि हामीले यस्तो गरेनौं ।

(६७) यदि हामीले चाहेको भए उनका स्थानमा नै उनका मुख विकृत गरिदिन्थ्यौं, अनि न उनी हिंड्डुल गर्नसक्थे तथा न फर्कन सक्थे ।[1]

وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ ٦٧

(६८) तथा जसलाई हामी बुढा गर्दछौं त्यसलाई जन्मका समयको अवस्थातिर पुन: फर्काइदिन्छौं,[2] के तैपनि उनीहरु बुझ्दैनन् ?[3]

وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ ۖ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ٦٨

(६९) तथा न त हामीले यस पैगम्बरलाई काव्य सिकायौं तथा न यो त्यसको योग्य छ । यो त केवल शिक्षा तथा स्पष्ट कुरआन हो ।[4]

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ ٦٩

[1]अर्थात् न अगाडी जान सक्थे न पछाडी फर्कन सक्थे बरु पत्थरका समान एउटा स्थानमा उभिरहन्थे । مَسْخ (मस्ख) जन्मका परिवर्तनबारे छन्, अर्थात् मानवबाट पत्थर अथवा शत्रुका रुपमा परिवर्तन गरिदिनु ।

[2]अर्थात् हामी जसलाई दीर्घ आयु दिन्छौं, त्यसको जन्मलाई परिवर्तन गरेर विपरीत स्थितिमा गरिदिन्छौं । अर्थात जब त्यो बच्चा हुन्छ त ठूलो भईरहन्छ तथा त्यसको मानसिक एवं शारीरिक शक्तिमा प्रगति भइरहन्छ । यहाँसम्मकि त्यो युवा परिपक्क आयुतिर पुग्दछ । त्यसका पश्चात त्यसका विपरीत मानसिक तथा शारीरिक शक्तिमा दूर्बलता एवं पतनको कार्य आरम्भ हुन्छ यहाँसम्मकि त्यो एउटा बच्चाका समान हुनजान्छ ।

[3]कि जो अल्लाह यसप्रकार गर्नसक्छ के त्यो पुन: मानिसहरुलाई जीवित गर्नमा समर्थ छैन ?

[4]मक्काका मूर्तिपूजक नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विषयमा विभिन्न कुरा गरिरहन्थे । तिनमा एउटा कुरो यो पनि थियो कि उहाँ कवि हुनुहुन्छ तथा यो पवित्र कुरआन उहाँको कविताको तुकबन्दी हो । अल्लाहले त्यसको खण्डन गऱ्यो कि उहाँ कवि हुनुहुन्छ न पवित्र कुरआन कविताको संग्रह हो, बरु यो मात्र नसीहत एवं शिक्षा हो । कवितामा साधारणत: अतिश्योक्ति तथा मात्र कल्पनाहरुको विचित्रता हुन्छ । यो भनौं कि झूठमा आधारित हुन्छ । यसबाहेक कवि मात्र कुराका वीर हुन्छन् कर्मका होइनन् । यसकारण अल्लाह तआला (परमेश्वर) ले भन्नुभयो कि हामीले आफ्नो पैगम्बरलाई काव्य सिकाएनौं न कविताको उसतिर (वह्य) गऱ्यौं, बरु त्यसको स्वभाव एवं प्रकृति यस्तो बनायौं कि त्यसको

لِّيُنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَّيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ ﴿٧٠﴾

(७०) ताकि त्यसले प्रत्येक त्यस व्यक्तिलाई सावधान गरिदेओस् जो जीवित छ[1] तथा काफिरहरुलाई सत्य (तर्क) सिद्ध हुनजाओस् ।[2]

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِّمَّا عَمِلَتْ أَيْدِيْنَا أَنْعَامًا

(७१) के उनीहरु देख्दैनन् कि हामीले आफ्ना हातद्वारा बनाइएका[3] वस्तुहरुमध्ये उनका लागि चौपायाहरु (पशु[4] (पनि) पैदा गरिदियौं, जसका यिनीहरु

काव्यसित कुनै सम्बन्ध नै छैन । यही कारण छ कि जब तपाईं उहाँ कसैको कविता पढ्नु हुन्थ्यो त अधिकांश सही पढ्नु हुन्नथ्यो तथा त्यसको सन्तुलन भङ्ग हुन्थ्यो, जसका उदाहरण हदीसमा विद्यमान छन् । यो सावधानी यसकारणले गरियो कि इन्कार गर्नेहरुका लागि तर्क पूरा गरियोस् तथा उनका शंकाहरुको निवारण गरियोस् तथा उनीहरु यो भन्न नसकून् यो कुर्आन त्यसको कविता तुकबन्दीको परिणाम हो । जस्तो उहाँको अनभिज्ञता पनि शंका निवारणका लागि छ ताकि मानिसहरु यस सन्दर्भमा यो भन्न नसकून् कि यो त उसले अमूकबाट सिकी पढेर यसको संकलन गरिहालेको छ । हो, केही अवसरहरुमा उहाँका पवित्र मुखारबाट यस्ता शब्दहरु निस्किहाल्नु जो काव्यका दुई चरणहरुका सदृश्य हुन्थे तथा कविता वजन एवं छन्दहरुका पनि अनुरुप हुन्थे, उहाँको कवि हुने कुरोको प्रमाण बन्न सक्दैन, किनकि यस्तो उहाँका इच्छा तथा संकल्प बिना भयो तथा यिनी कविताका साँचोमा ढल्नु एउटा संयोग थियो, जस्तै हुनैनका दिन उहाँका मुखबाट अकस्मात यो एउटा छन्द प्रस्फुटित भयो ।

أَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبْ - أَنَا ابْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبْ

"म नबी हुँ झूठा होइन, म अब्दुल मुत्तालिबका पुत्रमध्ये हुँ ।"

तथा एउटा अर्को अवसरमा उहाँको औंला घायल भए पश्चात उहाँले भन्नुभयो: هَلْ أَنْتِ إِلَّا إِصْبَعٌ دَمِيتِ - وَفِي سَبِيلِ اللهِ مَا لَقِيتِ "तिमी मात्र एउटा औंला हौ जसको रगत बगाइयो जबकि तिमीलाई अल्लाहको मार्गमा शहादत प्राप्त भएन ।" (सहीह बुखारी, किताबुल जिहाद)

[1]अर्थात् जसको हृदय स्वच्छ हुन्छ, सत्यलाई स्वीकार गर्दछ तथा असत्यलाई नकार्दछ ।

[2]अर्थात् जो कुफ्रमा दूराग्रही हुन्छ, त्यसमाथि यातनाको कथन सिद्ध हुनजाओस् । نَعَمٌ मा सर्वनाम पवित्र कुर्आनतिर फर्कन्छ ।

[3]यसबाट अरुहरुको साझेदारीलाई नकारेको छ उनलाई हामीले आफ्ना हातद्वारा बनाएका छौं कुनै अरुको तिनलाई बनाउनमा साझा छैन ।

[4] أنعــام बहुवचन हो نَعَمٌ को । यसबाट अभिप्राय चौपायाहरु हुन्, अर्थात् ऊट, गाई, बाखा (भेंडा तथा गुम्बाहरु) ।

فَهُمْ لَهَا مٰلِكُوْنَ ﴿٧١﴾

स्वामी भएका छन् ।[१]

وَذَلَّلْنٰهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوْبُهُمْ
وَمِنْهَا يَاْكُلُوْنَ ﴿٧٢﴾

(७२) तथा ती (पशुहरु) लाई हामीले उनका वशमा गरिदिएका छौं[२] जसमध्ये केही त उनका सवारीहरु हुन् तथा केहीका मासु खान्छन् ।

وَلَهُمْ فِيْهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ ؕ
اَفَلَا يَشْكُرُوْنَ ﴿٧٣﴾

(७३) तथा उनीहरुलाई तिनीहरुबाट अन्य पनि धेरै लाभ छन्[३] एवं पेय वस्तुहरु । के तै (पनि) यिनीहरु कृतज्ञता व्यक्त गर्दैनन् ?

وَاتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اٰلِهَةً
لَّعَلَّهُمْ يُنْصَرُوْنَ ﴿٧٤﴾

(७४) तथा तिनीहरु अल्लाहका अतिरिक्त अरुहरुलाई उपास्य बनाउँछन् कि उनको सहायता गरियोस् ।[४]

لَا يَسْتَطِيْعُوْنَ نَصْرَهُمْ ۙ
وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُّحْضَرُوْنَ ﴿٧٥﴾

(७५) (यद्यपि) तिनीहरुमा उनीहरुको सहायताको शक्ति छैन तैपनि (मूर्तिपूजक) उनको उपस्थिति सेना हुन् ।[५]

[१]अर्थात् जस्तो चाहन्छन् उनीबाट काम लिन्छन् । हामीले यदि उनीहरुमा जङ्गलीपना राखिदिएको भए (जस्तो कि केही पशुहरुमा छ) उनीहरु तिनीहरुबाट टाढा भाग्दथे तथा उनका स्वामित्व एवं अधिकारमा आउन्नथे ।

[२]अर्थात् यी जनावरहरुबाट उनीहरु जस्तो चाहन्छन् लाभ प्राप्त गर्दछन्, उनीहरु इन्कार गर्दैनन्, यहाँसम्मकि उनीहरुलाई वध गरिदिन्छन् तथा साना बच्चाहरु पनि उनीहरु तान्दै हिंड्छन् ।

[३]अर्थात् सवारी तथा खानुका अतिरिक्त पनि धेरै लाभ प्राप्त गर्दछन्, जस्तै उनका ऊन तथा रौंहरुबाट कैयन् कुराहरु बनाउँछन् । उनको बोसोबाट तेल प्राप्त हुन्छ तथा यिनी भारवाहन एवं खेतीपातीमा पनि काम लाग्छन् ।

[४]यो उनको कृतघ्नताको वर्णन हो कि उपरोक्त अनुकम्पाहरु, जसबाट यिनी लाभान्वित हुन्छन्, सबै अल्लाहद्वारा पैदा गरिएका हुन् । किन्तु यिनीहरु अल्लाहका यी अनुकम्पाहरुमाथि जसको कृतघ्नताको ठाउँमा अर्थात् बन्दना तथा आज्ञाकारिताका अतिरिक्त यिनीहरु अरुहरुबाट आशा राख्दछन् तथा उनीहरुलाई आराध्य बनाउँछन् ।

[५] جُنْدٌ सित अभिप्राय मूर्तिहरुका पक्षधर उनका रक्षक हुन्, مُحْضَرُوْن जगत्मा उनका निकट उपस्थित रहने । अभिप्राय यो हो कि यिनीहरु जुन मूर्तिहरुलाई पूज्य ठान्छन् तिनीहरु उनको सहायता के गर्नेछन् ? उनीहरु त स्वयं आफ्नो सहायता गर्नबाट विवश छन् । उनीहरुलाई कसैले नराम्रो भनोस्, उनीहरुको भर्त्सना

فَلَا يَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ ۘ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٦﴾

(७६) अतः तपाईंलाई उनका कुराले शोकग्रस्त नगरोस्, हामी उनका गुप्त तथा प्रकट सबै कुरालाई (राम्ररी) जान्दछौं ।

أَوَلَمْ يَرَ الْإِنسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن نُّطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿٧٧﴾

(७७) के मानिसलाई यति पनि ज्ञान छैन कि हामीले उसलाई वीर्यबाट पैदा गरेका छौं ? तैपनि यो खुल्ला झगडालु बनिहाल्यो ।

وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ ۖ قَالَ مَن يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿٧٨﴾

(७८) तथा उसले हाम्रा लागि उदाहरण वर्णन गर्‍यो तथा आफ्नो (मूल) उत्पत्तिलाई बिर्सिदियो, भन्नलाग्यो कि यी सडेगलेका अस्थिहरुलाई कसले जीवित गर्न सक्दछ ।

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿٧٩﴾

(७९) भनिदिनुस् कि उनीहरुलाई त्यसले जीवित गर्नेछ जसले उनीहरुलाई प्रथम पटक पैदा गर्‍यो,[1] जो सबै प्रकारको सृष्टिलाई राम्ररी जान्दछ ।

الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنتُم مِّنْهُ تُوقِدُونَ ﴿٨٠﴾

(८०) त्यही हो जसले तिम्रा लागि हरियो वृक्षबाट अग्नि पैदा गर्‍यो जसबाट तिमी आगो सल्काउन्छौ ।[2]

गरोस् त यिनै उनका पक्ष तथा रक्षामा संलग्न हुन्छन् न कि स्वयं उनका उपास्य ।

[1]अर्थात् जो अल्लाह एउटा हीन वीर्यबाट मानिसलाई पैदा गर्नसक्छ, जसलाई पुर्नजीवित गर्न समर्थ छैन ? त्यसद्वारा मूर्दाहरुलाई जीवित गर्नको एउटा कथा हदीसमा वर्णित छ कि एउटा व्यक्तिले निधनका समय यो वसीयत गर्‍यो कि मर्नुका पश्चात त्यसलाई पोलेर आधा खरानी समुद्रमा तथा आधा खरानी प्रचण्ड वायुका दिन थलमा उडाइदिइयोस् । अल्लाहले सबै खरानी एकत्र गरी यसलाई जीवन प्रदान गर्‍यो तथा उसँग सोध्यो कि तिमीले यस्तो किन गर्‍यौ ? उसले भन्यो तिम्रो भयले, अल्लाहले त्यसलाई क्षमा गरिदियो । (सहीह बुख़ारी, किताबुल अम्बिया)

[2]भनिन्छ कि अरबमा दुईटा वृक्ष छन्, मूर्ख तथा अफार । यिनका काठ परस्पर रगडिन्छ भने आगो उत्पन्न हुन्छ । हरियो वृक्षबाट आगो उत्पन्न गर्नुका प्रसङ्गले यसैतिर संकेत अभिप्राय छ ।

(८१) जसले आकाशहरु तथा धर्तीलाई सृष्टि गरेको छ, के त्यो यिनी जस्तोका[1] सृष्टि गर्न समर्थ छैन ? निश्चय समर्थ छ तथा त्यही त रचयिता ज्ञाता हो ।

أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ ۚ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨١﴾

(८२) जब त्यसले कुनै वस्तुको इरादा (इच्छा) गर्दछ त्यसलाई यति भन्दिनु (पर्याप्त) छ कि भइहाल, त्यो तत्क्षण हुन्छ ।

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٨٢﴾

(८३) त पवित्र छ[2] त्यो अल्लाह जसका हातमा प्रत्येक वस्तुको राज्यमा छ तथा जसतिर[3] तिमी सबै फर्काइनेछौ ।

فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

[1]अर्थात् मानिसहरुजस्तै । अभिप्राय मानिसहरुलाई पुन: जीवित गर्नु हो जस्तो प्रथम पटक पैदा गऱ्यो । आकाशहरु तथा धर्तीको सृष्टिबाट मानिसलाई पुन: जीवन प्रदान गर्नुको प्रमाण दिएको छ । जस्तै अर्को स्थानमा भन्यो:

﴿ لَخَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ ﴾

"आकाशहरु तथा धर्तीको रचना मानव रचनाभन्दा अधिक कठिन कार्य हो ।" (अल-मोमीन-५७)

सूर: अहकाफ़मा पनि यस विषयको वर्णन छ ।

[2]अर्थात् उसको महिमा त यो हो, अनि उसका लागि सबै मानिसलाई जीवित गरिदिनु कुन चाहिं कठिन विषय हो ?

[3] مُلك तथा ملكوت दुवै समानार्थक छन् अर्थात राज्य, जस्तै رحمة तथा رحموت، رهبة तथा جبرُ، رهبوت तथा جبرُوت आदि (इब्ने कसीर) । केही ज्ञाताहरु यसलाई अतिश्योक्तिका रुप मान्दछन् । (फ़तहुल क़दीर) अर्थात ملكوت अतिश्योक्ति हो مُلك को ।

[4]अर्थात् यो हुनेछैन कि माटोमा मिसिएर तिम्रो अस्तित्व सदाका लागि समाप्त हुनजाओस् । होइन, बरु पुन: जीवन प्रदान गरिनेछ, यो पनि हुनेछैन कि यिनी भागेर कुनै अन्यको शरण प्राप्त गर । तिमीलाई प्रत्येक स्थितिमा अल्लाहकै सदनमा उपस्थित हुनुपर्नेछ, जहाँ त्यसले कर्महरुका अनुसार राम्रो-नराम्रो प्रतिफल प्रदान गर्नेछ ।

सूरतुस्साफ़्फ़ात-३७

سُوۡرَةُ الصّٰٓفّٰتِ

सूरः साफ़्फ़ात मक्कामा अवतरित भएको, यसमा एक सय बयासी आयतहरु तथा पाँच रूकूअ छन् ।

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

وَالصّٰٓفّٰتِ صَفًّا ۙ﴿۱﴾

(१) सौगन्ध छ पंक्तिबद्ध हुने (फरिश्ताहरु) को ।

فَالزّٰجِرٰتِ زَجۡرًا ۙ﴿۲﴾

(२) अनि पूर्णरुपले हप्काउनेहरुको ।

فَالتّٰلِيٰتِ ذِكۡرًا ۙ﴿۳﴾

(३) अनि अल्लाहको पाठ गर्नेहरुको ।

اِنَّ اِلٰهَكُمۡ لَوَاحِدٌ ؕ﴿۴﴾

(४) वस्तुत: तिमी सबैको पूज्य एउटै छ ।[1]

رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالۡاَرۡضِ وَمَا بَيۡنَهُمَا وَرَبُّ الۡمَشَارِقِ ؕ﴿۵﴾

(५) आकाशहरु तथा धर्ती एवं उनका मध्येका समस्त वस्तुहरु तथा समस्त पूर्वी दिशाहरुको उही प्रभु हो ।[2]

[1] صافات ، زاجرات ، تاليـــات (फरिश्ताहरु) का गुण हुन् आकाशहरुमा अल्लाहको इबादत (उपासना) का लागि पंक्तिबद्ध हुनेहरु अथवा अल्लाहका आदेशको प्रतीक्षामा पंक्तिबद्ध, शिक्षा-दीक्षाद्वारा मानिसहरुलाई हप्काउने अथवा मेघहरुलाई जहाँ अल्लाहको आदेश हुन्छ त्यहाँ हाँकेर लैजानेहरु । अल्लाहका स्मरण अथवा पवित्र कुरआनको पाठ गर्नेहरु । यी फरिश्ता (स्वर्गदूतहरु) को शपथ लिएर अल्लाहले यस विषयको वर्णन गरेको छ कि समस्त मानव जातिको उपास्य एउटै छ अनेक होइन, जस्तो कि मूर्तिपूजकहरुले बनाएका छन् । साधारण परिभाषामा शपथ, जोड दिन तथा शंका निवारणका लागि ग्रहण गरिन्छ । अल्लाह तआलाले यहाँ शपथ त्यही शंकाका निवारणका लागि लिएको छ जो मूर्तिपूजक उसको एकता एवं उपास्य हुने विषयमा प्रचार गर्छन् । यसका अतिरिक्त, प्रत्येक वस्तु अल्लाहद्वारा रचित एवं त्यसको स्वामित्वमा छ, अत: त्यसले जुन वस्तुलाई पनि साक्षी बनाएर त्यसको कसम खाओस् त्यसका लागि उचित छ । परन्तु मनुष्यका लागि अल्लाहका अतिरिक्त कसैको कसम खानु पूर्णत: अनुचित तथा निषेध छ, किनकि कसमहरु जुन कुरोको खाइन्छ, त्यसलाई साक्षी बनाउनु उद्देश्य हुन्छ, तथा साक्षी अल्लाहका अतिरिक्त कोही बन्न सक्दैन, किनकि परोक्षको जानकार केवल त्यही छ । त्यसका अतिरिक्त परोक्षका जानकार कोही छैन ।

[2] अभिप्राय हो पश्चिम तथा पूर्व दिशाहरुको प्रभु । बहुवचनको शब्द यसकारणले प्रयोग भएको छ कि केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि वर्षका दिनहरुको संख्याका बराबर पूर्व एवं पश्चिम छन् ।

إِنَّا زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةٍ الْكَوَاكِبِ ﴿٦﴾

(६) हामीले संसारका (निकट) आकाशलाई ताराहरुबाट सुशोभित एवं अलंकृत गरेका छौं ।

وَحِفْظًا مِّن كُلِّ شَيْطَانٍ مَّارِدٍ ﴿٧﴾

(७) तथा (हामीले नै त्यसको) प्रत्येक उद्दण्ड शैतानबाट सुरक्षा गरेका छौं ।[1]

لَّا يَسَّمَّعُونَ إِلَى الْمَلَإِ الْأَعْلَىٰ وَيُقْذَفُونَ مِن كُلِّ جَانِبٍ ﴿٨﴾

(८) उच्च संसार (परलोक) का फरिश्ताहरु (का कुरा) सुन्नका लागि उनीहरु कान पनि थाप्न सक्दैनन् बरु चारैतिरबाट उनीहरु मारिन्छन् ।

دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ﴿٩﴾

(९) धपाउनका लागि तथा उनका लागि स्थायी यातना छ ।

إِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ ﴿١٠﴾

(१०) परन्तु जो एकाध कुरा लिएर भाग्छन् त (तुरुन्तै) त्यसका पछाडी प्रज्वलित आगोको ज्वाला लागिहाल्छ ।

فَاسْتَفْتِهِمْ أَهُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَم مَّنْ

(११) यी काफिरहरुसित सोध्नुछ त कि उनलाई पैदा गर्न अधिक कठिन छ अथवा जसलाई

त्यस्तै दुई पूर्व एवं पश्चिमबाट तात्पर्य ती दुई पूर्व तथा पश्चिम हुन् जसबाट सूर्य गर्मी तथा जाडोमा उदय एवं अस्त हुन्छ, अर्थात् एउटा अत्यन्त अन्तिम पूर्व तथा पश्चिम, अर्को संक्षिप्त वा निकटतम् पूर्व तथा पश्चिम । तथा जहाँ पूर्व तथा पश्चिमका एक वचन वर्णन गरिएको छ, त्यसबाट अभिप्राय त्यो दिशा हो जसबाट सूर्य उदय हुन्छ अथवा अस्त हुन्छ (फ़तहुल क़दीर)

[1]अर्थात् संसारका आकाशमा, शोभाका अतिरिक्त ताराहरुको दोस्रो उद्देश्य यो हो कि उद्दण्ड शैतानहरुबाट सुरक्षा होस् । त जब शैतान आकाशमा कुनै कुरा सुन्नका लागि जान्छन् त ताराहरु उनीमाथि टुक्रिएर खस्छन्, जसबाट साधारणत: शैतान पोलिन्छन् जस्तो कि आगामी आयत तथा हदीसहरुबाट स्पष्ट छ । ताराहरुको एउटा तेस्रो उद्देश्य रात्रिका अन्धकारमा मार्ग दर्शाउनु पनि हो, जस्तो कि क़ुरआनमा अर्को स्थानमा वर्णन गरिएको छ । यी ती नै उद्देश्यका अतिरिक्त ताराहरुको कुनै अरु उद्देश्य भनिएको छैन ।

خَلَقْنَا ۚ إِنَّا خَلَقْنَاهُم مِّن طِينٍ لَّازِبٍ ﴿١١﴾

हामीले पैदा गरेका छौं ?[१] हामीले त मनुष्यलाई लेसिलो माटोबाट पैदा गरेका छौं ।[२]

بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ ﴿١٢﴾

(१२) बरु तिमी आश्चर्य गरिराखेका छौ तथा यिनीहरु उपहास गरिराखेका छन् ।[३]

وَإِذَا ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ ﴿١٣﴾

(१३) तथा जब उनीहरुलाई शिक्षा दिइन्छ तब उनीहरु मान्दैनन् ।

وَإِذَا رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخِرُونَ ﴿١٤﴾

(१४) तथा जब कुनै उपचारलाई चमत्कार देख्छन् त उपहास गर्दछन् ।

وَقَالُوا إِنْ هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿١٥﴾

(१५) तथा भन्दछन् कि यो त पूर्णरुपमा प्रत्यक्ष जादू नै हो ।[४]

أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿١٦﴾

(१६) के जब हामी मरिहाल्नेछौं तथा माटो एवं हाड भइहाल्नेछौं त्यसपछि के (वास्तवमा) हामी जीवित गरिनेछौं ?

[१]अर्थात् हामीले जो धर्ती, फरिश्ता तथा आकाश जस्तो वस्तुहरु बनाएका छौं जो आफ्नो स्थूलता एवं विस्तारमा अति विचित्र छन्, के यिनीहरुलाई पैदा गर्नु एवं पुन: पैदा गर्नु ती वस्तुहरु सृष्टि गर्नबाट अधिक कठिन छ ? निश्चय छैन ।

[२]अर्थात् उनका बाबा आदमलाई त हामीले माटोबाट सृष्टि गरेका छौं । अभिप्राय यो हो कि यो मानव जाति परलोकका जीवनलाई यति असंम्भव किन ठान्दछ जबकि त्यसको सृष्टि एउटा अति तुच्छ एवं कमजोर वस्तुबाट भएको हो, जबकि सृष्टिमा त्यसभन्दा अधिक शक्तिशाली एवं महान तथा पूर्ण वस्तुहरुको सृष्टिबाट उनलाई इन्कार छैन । (फ़तहुल क़दीर)

[३]अर्थात् तपाईंलाई आख़िरत (परलोक) इन्कार गर्नेहरुमाथि आश्चर्य भइराखेको छ कि त्यसको सम्भावना वरु अनिवार्यताका यति प्रत्यक्ष प्रमाणका उपरान्त त्यसलाई किन मानिराखेका छैनन् तथा उनी तपाईंको केयामतका दावीको उपहास गरिराखेका छन् कि यो कसरी सम्भव छ ।

[४]अर्थात् यो उनको रीति हो कि शिक्षा ग्रहण गर्दैनन्, तथा कुनै स्पष्ट युक्ति अथवा चमत्कार प्रस्तुत गरिन्छ त हाँसोमा उडाइदिन्छन् तथा त्यसलाई जादू भन्दछन् ।

أَوَآبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ۝١٧

(१७) अथवा हामीभन्दा पहिलाका हाम्रा पूर्वज पनि ?

قُلْ نَعَمْ وَأَنتُمْ دَاخِرُونَ ۝١٨

(१८) (तपाईं) उत्तर दिनुस् कि हो, तथा तिमी अपमानित (पनि) हुनेछौ ।[1]

فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ يَنظُرُونَ ۝١٩

(१९) त्यो त केवल एउटा जोडदार झपार हुनेछ[2] कि सहसा यिनीहरु देख्न थाल्नेछन् ।[3]

وَقَالُوا يَا وَيْلَنَا هَٰذَا يَوْمُ الدِّينِ ۝٢٠

(२०) तथा भन्नेछन् कि अफसोच, हाम्रो विनाश यही प्रतिफलको दिन हो ।

هَٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنتُم بِهِ تُكَذِّبُونَ ۝٢١

(२१) यही निर्णयको दिन हो जसलाई तिमी झुठो भन्दैरहयौ ।[4]

---

[1]जस्तो कि अर्को स्थानमा पनि भन्नुभयो :

﴿وَكُلٌّ أَتَوْهُ دَاخِرِينَ﴾

"सब उसका सदनमा निरादार भई जानेछन् ।" (अन्नमल-८७)

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾

"जो मानिस मेरो उपासनाबाट इन्कार गर्दछन् शीघ्र नै उनी अपमानित भई प्रवेश गर्नेछन् ।" (अल-मोमिन-६०)

[2]अर्थात् उनी अल्लाहका एउटै आदेश तथा इस्राफ़ीलको एउटै फूँक (दोस्रो पटकको फूँक) बाट कब्रहरु (चिहान) बाट निस्केर जीवित भई उभिनेछन् ।

[3]अर्थात् उनका सामु केयामतका भयानक दृश्य तथा मैदान महशरका कठिनाईहरु हुनेछन् जसलाई उनीहरु देख्नेछन् । फूँक अथवा चित्कारलाई زجرة (झपार) भनिएको छ, किनकि त्यसबाट उद्देश्य झपार नै हो ।

[4]ويلا (वैल) शब्द विनाशका अवसरमा भनिन्छ, अर्थात् यातनाका दर्शनका पश्चात उनीहरुलाई आफ्नो विनाश प्रत्यक्ष रुपमा देखिराखिएको हुनेछ, तथा यसबाट अभिप्राय लज्जाको प्रदर्शन तथा आफ्ना दोषहरुको इकरार (स्वीकार) हो । किन्तु यस समय लज्जा एवं स्वीकारको कुनै लाभ हुनेछैन । अत: यसका उत्तरमा फरिश्ता तथा ईमान भएकाहरुले भन्नेछन् कि यो त्यही निर्णयको दिन

أُحْشُرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٢٢﴾

(२२) अत्याचारीहरुलाई[1] तथा उनका साथीहरुलाई[2] तथा ज-जसको उनीहरु (अल्लाहका अतिरिक्त) पूजा गर्दथे ।[3]

مِن دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطِ الْجَحِيمِ ﴿٢٣﴾

(२३) (ती सबैलाई) एकत्रित गरी उनलाई नरकको मार्ग देखाइदेउ ।

وَقِفُوهُمْ إِنَّهُم مَّسْئُولُونَ ﴿٢٤﴾

(२४) तथा उनीहरुलाई रोकिराख[4] (यसकारण) कि उनीसित आवश्यक प्रश्न गरिनेछन् ।

مَا لَكُمْ لَا تَنَاصَرُونَ ﴿٢٥﴾

(२५) के कारण छ कि (यस बेला) तिमी एक-अर्काको सहायता गर्दैनौ ।

بَلْ هُمُ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ ﴿٢٦﴾

(२६) बरु उनीहरु (सबै) आज आज्ञाकारी बनिहाले ।

हो जसलाई तिमी मान्दैनथ्यौ । यो पनि संभव छ कि परस्पर एक-अर्कासित भन्नेछन् ।

[1]अर्थात् जसले कुफ्र एवं शिर्क तथा आज्ञा उल्लंघन गरे । यो अल्लाहको तर्फबाट आदेश हुनेछ ।

[2]यसवाट अभिप्राय कुफ्र एवं शिर्क तथा रसूलहरुलाई झुठ्लाउनेहरुका साथी अथवा केही ज्ञाताहरुका निकट जिन्न तथा शैतान हुन्, तथा केही भन्छन् कि ती पत्नीहरु हुन् जो कुफ्र तथा शिर्कमा उनीसित सहमत थिए ।

[3]مَا (मा) सबै पूज्यहरुका लागि छन् चाहे ती मूर्तिहरु होऊन् अथवा अल्लाहका पुनीत भक्त, सबैलाई उनलाई अपमानित गर्नका लागि एकत्रित गरिनेछ । तैपनि सदाचारीहरुलाई त अल्लाह महान नरकबाट टाढा नै राख्नेछ । तथा अन्य उपास्यहरुलाई नरकमा उनका साथ नै हुर्याइदिइनेछ ताकि उनीहरु देखिहालून् कि यिनी कसैलाई लाभ-हानि पुऱ्याउन समर्थ छैनन ।

[4]यो आदेश नरकमा लैजानुभन्दा पूर्व हुनेछ किनकि उनी हिसाबका पश्चात नै नरकमा जानेछन् ।

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٧﴾

(२७) उनी एक-अर्कालाई सम्बोधित गरेर प्रश्नोत्तर गर्न थाल्नेछन् ।

قَالُوا إِنَّكُمْ كُنتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ ﴿٢٨﴾

(२८) भन्नेछन् कि तिमी त हाम्रा पासमा हाम्रा दायाँतिरबाट आउँथ्यौ ।[1]

قَالُوا بَل لَّمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٢٩﴾

(२९) उनीहरु उत्तर दिनेछन् कि होइन, बरु तिमी नै ईमानवाला थिएनौ ।[2]

وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُم مِّن سُلْطَانٍ ۖ بَلْ كُنتُمْ قَوْمًا طَاغِينَ ﴿٣٠﴾

(३०) तथा केही हाम्रो प्रभुत्व तिमीमाथि थियो (नै) होइन । बरु तिनीहरु (स्वयं) उद्दण्ड मानिसहरु थिए ।[3]

فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا ۖ إِنَّا لَذَائِقُونَ ﴿٣١﴾

(३१) अब त हामी (सबै) माथि हाम्रा प्रभुको यो कुरा सिद्ध भइसक्यो कि हामी (यातनाको) स्वाद चाख्नेछौं ।

فَأَغْوَيْنَاكُمْ إِنَّا كُنَّا غَاوِينَ ﴿٣٢﴾

(३२) त हामीले तिमीलाई पथभ्रष्ट गर्यौं हामी त स्वयं पनि पथभ्रष्ट नै थियौं ।[4]

---

[1]यसको अभिप्राय हो कि धर्म तथा सत्यका नामबाट आउँथे अर्थात् विश्वास दिलाउँथे कि यही मूल एवं सत्य धर्म हो । तथा केही ज्ञाताहरुका निकट अभिप्राय यो हो कि प्रत्येक दिशाबाट आउँथे, والشمال (तथा बायाँबाट लुप्त छ । जसरी शैतानले भनेको थियो । "म उनका अगाडी-पछाडी, दायाँ-बायाँ हरेकतिरबाट उनका पासमा आउनेछु तथा उनीहरुलाई विचलित गर्नेछु ।" (अल-आराफ़-१७)

[2]अगुवाले भन्नेछन् कि ईमान तिमी आफ्नो इच्छाले स्वीकार गरेनौं तथा आज दोष हामीलाई दिइराखेका छौ ?

[3]अगुवा तथा अनुगामीहरुको यो परस्पर विवाद पवित्र कुर्आनका कैयन् स्थानमा चर्चित छ । उनको परस्पर निन्दा महशरका मैदानमा हुनेछ तथा नरकमा जानुका पश्चात नरकमा पनि । हेर्नुस् अल-मोमिन-४७,४८, सूर: सबा-३१,३२, अल-आराफ़-३८, ३९ आदि आयतहरु ।

[4]अर्थात् जुन कुरालाई पहिला नकारे कि हाम्रो तिमीमाथि कुनचाहिं प्रभाव थियो कि तिमीलाई पथभ्रष्ट गर्थ्यौ अब त्यसको यहाँ स्वीकार छ कि वस्तुत: हामीले तिमीलाई विचलित गरेका थियौं । किन्तु यो स्वीकार यस चेतावनीको साथ गरे कि यस प्रकरणमा हाम्रो निन्दा नगर । यसकारण कि हामी स्वयं विचलनमा थियौं । हामीले तिमीलाई आफू समान बनाउन चाहयौं तथा तिमीले सरलताले हाम्रो मार्ग अप्नाइहाल्यो, जस्तो शैतानले पनि त्यस दिन भन्नेछ :

فَإِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٣﴾

(३३) तसर्थ आजका दिन (सबै) यातनामा हिस्सेदार छन् ।[1]

إِنَّا كَذَٰلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿٣٤﴾

(३४) हामी पापीहरुसँग यसैप्रकार गर्दछौं ।[2]

إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) ती त्यसता (मानिस) हुन् कि जब उनीसित भनिन्छ कि अल्लाहका अतिरिक्त कोही पूज्य छैन, त यिनी अहङ्कार गर्दथे ।[3]

وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُو آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ ﴿٣٦﴾

(३६) तथा भन्दथे कि के हामी आफ्ना देवताहरुलाई एउटा दिवाना कविको तुलना छाडिदेऔं ?[4]

﴿وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُم مِّن سُلْطَانٍ إِلَّا أَن دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُومُونِي وَلُومُوا أَنفُسَكُم﴾

(इब्राहीम-२२)

[1]यसकारण कि उनको अपराध पनि एउटै जस्तो छ, शिर्क, अवज्ञा तथा आतङ्क एवं उपद्रव यी सबैको व्यवहार थियो ।

[2]अर्थात् प्रत्येक प्रकारका पापीहरुसँग हाम्रो यही व्यवहार छ र उनी सबै हाम्रा दण्ड भोग्नेछन् ।

[3]अर्थात् संसारमा जब उनीसित भनिन्थ्यो कि जुनप्रकारले मुसलमानहरुले यो धर्म सूत्र لا إله إلا الله محمد رسول الله (ला एलाहा इल्लल्लाहु मोहम्मदुर्रसुलुल्लाह) पढेर शिर्क तथा अवज्ञाबाट क्षमा माँगे, तिमी पनि पढ ताकि तिमी संसारमा पनि मुसलमानहरुका क्रोध तथा रिसबाट बच तथा आख़िरतमा पनि अल्लाहको यातनासित तिम्रो सामना नहोस्, त उनी अभिमान तथा अहंकार गर्दथे एवं इन्कार गर्दथे । नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको वचन छ :

«أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللهُ، فَمَنْ قَالَ: (لا إله إلا الله) فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ»

"मलाई यस कुराको आदेश दिइएको छ कि म त्यस समयसम्म मानिसहरुसित संघर्ष गरुँ जवसम्म उनी لا إله إلا الله लाई स्वीकार नगरुन् । जसले यो अंगीकार गऱ्यो उसले आफ्ना प्राण तथा मालको रक्षा गरिहाल्यो ।" (मुत्तफ़कुन् अलैह- कितावुल ईमान)

[4]अर्थात् उनीहरुले नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई कवि तथा दीवाना भने तथा उहाँका आमन्त्रणलाई दिवानगी तथा पवित्र कुरआनलाई काव्य भने तथा भने कि हामी एउटा

بَلْ جَآءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِيْنَ ﴿٣٧﴾

(३७) (होइन, होइन) बरु नबी त हक़ (सत्यधर्म) ल्याएका छन् तथा समस्त रसूलहरुलाई सत्य जान्दछन् ।[1]

اِنَّكُمْ لَذَآئِقُوا الْعَذَابِ الْاَلِيْمِ ﴿٣٨﴾

(३८) निःसन्देह तिमी कष्टदायी यातनाहरुका (स्वाद) चाख्नेहरु हौ ।

وَمَا تُجْزَوْنَ اِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٣٩﴾

(३९) तथा तिमीलाई यसैको फल-प्रतिफल दिइनेछ जो तिमी गर्दैआएका थियौ ।[2]

اِلَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِيْنَ ﴿٤٠﴾

(४०) परन्तु अल्लाह (तआ़ला) का शुद्ध निर्वाचित भक्त ।[3]

اُولٰٓئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُوْمٌ ﴿٤١﴾

(४१) उनैका लागि निर्धारित जीविका छ ।

فَوَاكِهُ ۚ وَهُمْ مُّكْرَمُوْنَ ﴿٤٢﴾

(४२) (हरेक प्रकारका) फलहरु तथा उनी सम्मानित तथा आदरणीय हुनेछन् ।

فِيْ جَنّٰتِ النَّعِيْمِ ﴿٤٣﴾

(४३) सुखमय स्वर्गहरुमा

दीवानाका उन्मादमा आफ्ना पूज्यहरुको त्याग किन गरौं । हाँलाकि यो उन्माद होइन चेतना थियो, कविता होइन यथार्थता थियो तथा यस आमन्त्रणलाई मानिलिनुमा उनको विनाश होइन मुक्ति थियो ।

[1]अर्थात् तिमी हाम्रा पैग़म्बरलाई कवि तथा दीवाना भन्दछौ, जबकि वास्तविकता यो हो कि त्यसले जे-जति ल्यायो तथा प्रस्तुत गरिराखेको छ त्यो सत्य छ, तथा त्यही कुरो हो जो त्यसभन्दा पहिला सबै अम्बिया प्रस्तुत गर्दैरहेका छन् । के यो काम कुनै दीवाना अथवा कुनै कविको कल्पनाको परिणाम हुनसक्छ ?

[2]यो नरकवासीहरुसित त्यस समय भनिनेछ जब उनी उभेर परस्पर प्रश्न गरिराखेका हुनेछन् तथा साथै स्पष्ट गरिदिइनेछ कि यो अत्याचार होइन सर्वथा न्याय हो किनकि यो सब तिम्रा आफ्ना कर्तुतहरुको प्रतिफल हो ।

[3]अर्थात् यातनाबाट सुरक्षित हुनेछन्, उनका आलस्यलाई पनि क्षमा गरिदिइनेछ यदि कोही छ । तथा एक-एक पुण्यको प्रतिफल कैयन् गुना दिइनेछ ।

(४४) आसनहरुमा एक-अर्काका सम्मुख आसीन हुनेछन् । عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَٰبِلِينَ ﴿٤٤﴾

(४५) प्रवाहित मदीराहरुका प्यालाहरुको उनीमाथि दौड चलिराखेको हुनेछ ।[1] يُطَافُ عَلَيْهِم بِكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ ﴿٤٥﴾

(४६) जो सफा सेतो तथा पिउनमा स्वादिष्ट हुनेछ ।[2] بَيْضَآءَ لَذَّةٍ لِّلشَّٰرِبِينَ ﴿٤٦﴾

(४७) न त्यसबाट टाउको दुख्नेछ न त्यो पिउनाले बहकिन्छन् ।[3] لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنزَفُونَ ﴿٤٧﴾

(४८) तथा उनका निकट आँखा तल झुकेका एवं ठूला-ठूला आँखा भएका (हूरहरु)[4] हुनेछन् । وَعِندَهُمْ قَٰصِرَٰتُ ٱلطَّرْفِ عِينٌ ﴿٤٨﴾

(४९) यस्ता जस्तो लुकाएका अण्डाहरु ।[5] كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُونٌ ﴿٤٩﴾

(५०) (स्वर्गवालाहरु) एक-अर्कातिर मुख पारेर सोध्नेछन् ।[6] فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَآءَلُونَ ﴿٥٠﴾

---

[1] كَأْس (कास) मदिराले भरिएका प्यालालाई तथा قدح (कदह) रिक्त प्यालालाई भन्दछन् । مَعِين को अर्थ हो प्रवाहित स्रोत, अभिप्राय यो हो कि प्रवाहित स्रोतको जस्तै स्वर्गमा मदिरा प्रत्येक समय सुलभ रहनेछ ।

[2] संसारमा मदिरा साधारणतः कुरङ्ग हुन्छ, स्वर्गमा त्यो जस्तो स्वादिष्ट हुनेछ, राम्रो रङ्गको पनि हुनेछ ।

[3] अर्थात् संसारको मदिराको जस्तो यसमा वान्ता, मस्तिष्क पीडा, उन्माद तथा वहकिने भय हुनेछैन ।

[4] ठूला आँखा सौन्दर्यका लक्षण हुन्, अर्थात् सुन्दर आँखा हुनेछन् ।

[5] अर्थात् शुतुरमुर्गका पखेटाका मुनि लुकाइएका होऊन्, जसका कारण तिनी वायु एवं फोहोर-मैलाबाट सुरक्षित होऊन् । भनिन्छ कि शुतुरमुर्गका अण्डा निकै सुन्दर रङ्गका हुन्छन्, जो पहेंला स्वेत हुन्छन् तथा यस्ता रङ्ग सौन्दर्य तथा सुन्दरताका संसारमा सबभन्दा उत्तम मानिन्छ । यस आधारमा यो उपमा केवल सफेदीमा बरु सुन्दर रङ्ग एवं रुप तथा दृश्यमा छ ।

[6] स्वर्गवासी स्वर्गमा एक-अर्काका साथ बसेर संसारमा घटनाहरु सम्झनेछन् तथा परस्पर सुनाउनेछन् ।

قَالَ قَآئِلٌ مِّنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ ﴿٥١﴾

(५१) उनीहरुमध्ये एउटा भन्नेछ कि मेरो एउटा निकट (साथी) थियो ।

يَقُولُ أَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُصَدِّقِينَ ﴿٥٢﴾

(५२) जो (मसित) भन्ने गर्थे कि के तिमी (केयामत आउने कुरालाई) विश्वास गर्ने मध्येका हौ ।[1]

أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَإِنَّا لَمَدِينُونَ ﴿٥٣﴾

(५३) के जबकि हामी मरेर माटो एवं अस्थि भइहाल्नेछौं के त्यस समय हामी प्रतिफल दिइनेवाला हौं ?[2]

قَالَ هَلْ أَنتُم مُّطَّلِعُونَ ﴿٥٤﴾

(५४) भन्नेछन्, तिमी चाहन्छौ कि चिहाएर हेरिहाल ?[3]

فَاطَّلَعَ فَرَآهُ فِي سَوَآءِ الْجَحِيمِ ﴿٥٥﴾

(५५) चिहाउनासाथ त्यसलाई एकदम केन्द्रमा नरकमा (जलिराखेको) देख्नेछ ।

قَالَ تَاللَّهِ إِن كِدتَّ لَتُرْدِينِ ﴿٥٦﴾

(५६) भन्नेछ : अल्लाहको सौगन्ध ! निकट थियो कि तिमी मलाई पनि नष्ट गरिदिन्थ्यौ ।

وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنتُ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ﴿٥٧﴾

(५७) तथा यदि मेरा प्रभुको अनुग्रह नभएको भए म पनि नरकमा उपस्थित गरिनेहरुमा हुने थिए ।[4]

[1]अर्थात् यो कुरआन उसले उपहास तथा परिहासका रुपमा गर्दथ्यो । अभिप्राय यो थियो कि यो त असम्भव छ, के यस्ता अनहोनी (नहुने) कुरामा तिमी विश्वास गर्दछौ ?

[2]अर्थात् हामीलाई जीवन प्रदान गरी हाम्रो हिसाब लिइनेछ अनि तद्अनुसार प्रतिफल दिइनेछ ।

[3]अर्थात् त्यो स्वर्गवासी आफ्ना स्वर्गका साथीहरुसित भन्नेछ कि के तिमी रुचाउँछौ कि अलिकति नरक्मा चिहाएर हेरूँ, सम्भवत: मसित यो कुरा गर्नेवाला त्यहाँ देखिन्छ भने तिमीलाई बताऊ कि यो व्यक्ति थियो जो यी कुरा गर्दथ्यो ।

[4]अर्थात् चिहाएपछि उसलाई नरकका बीचमा त्यो व्यक्ति देखिनेछ तथा उससित जो स्वर्गवासी भन्नेछ कि मलाई पनि तिमी पथभ्रष्ट गरी बर्वाद गर्न लागेका थियौ यो त भण्डै ममाथि अल्लाहको दया भयो अन्यथा आज म पनि तिमीसँग नरक्मा हुन्थे ।

(५८) के (यो सही छ कि) हामी मर्ने नै होइनौं ?[1]

أَفَمَا نَحْنُ بِمَيِّتِينَ ۙ ﴿٥٨﴾

(५९) प्रथम एक मृत्युका[2] अतिरिक्त, तथा न हामी यातना गरिनेहरु हौं ।

إِلَّا مَوْتَتَنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٥٩﴾

(६०) अनि त (स्पष्ट कुरो छ कि) यो ठूलो सफलता हो ।[3]

إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦٠﴾

(६१) यस्ता (सफलता) का लागि कर्म गर्नेहरुलाई कर्म गर्नुपर्छ ।[4]

لِمِثْلِ هَٰذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ ﴿٦١﴾

(६२) के यो अतिथि सत्कार राम्रो छ अथवा ज़क्कूम (क्याक्टस) को वृक्ष ?[5]

أَذَٰلِكَ خَيْرٌ نُّزُلًا أَمْ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ ﴿٦٢﴾

[1]नर्कवासीहरुको दशा देखेर स्वर्गवासीका मनमा विशेष प्रतिस्पर्धाको भावना उत्पन्न हुनेछ तथा भन्नेछ कि हामीलाई जो स्वर्गको जीवन तथा त्यसका वरदान प्राप्त छन्, के यो स्थायी होइन् तथा अब हामीलाई मृत्यु आउने छैन । यो सकारात्मक प्रश्न हो, अर्थात् अब यो जीवन स्थाई छ, स्वर्गवासी सदा स्वर्गमा तथा नर्कवासी आफ्नो पाप अनुसार नरकमा रहनेछन् न उनलाई मृत्यु आउनेछ कि नरकको यातनाबाट मुक्त हुन जाऊन् न हामीलाई कि यी स्वर्गका प्रदानहरुबाट बञ्चित होऔं । जुनप्रकार हदीसमा चर्चित छ कि मृत्युलाई एउटा भेंडाको रुपमा ल्याइ वध गरिनेछ कि अब कसैलाई मृत्यु आउने छैन ।

[2]जुन संसारमा आइसक्यो । अब न हाम्रा लागि न मृत्यु छ न यातना ।

[3]यसकारण कि नरकबाट बाँचिहाल्नु तथा स्वर्गका सुखहरुको पात्र बन्नुभन्दा बढी अरु के सफलता हुनेछ ?

[4]अर्थात् यस जस्तै सुख तथा यति महान दयाकै लागि श्रम गर्नेहरुलाई परिश्रम गर्नुपर्छ, यसकारण कि यही सर्वाधिक लाभप्रद व्यापार हो न कि जगतका लागि जो सामयिक हो तथा हानिको सौदा हो ।

[5]زَقُّــوم यो تَزَقُّم बाट बनेको छ, जसको अर्थ दुर्गन्धित तथा घृणित वस्तु निल्नुसित छ । यस वृक्षको फल खानु पनि नरकवासीहरुका लागि अति अप्रिय हुनेछ किनकि यो अति दुर्गन्धित, तितो तथा अत्यन्त घृणित हुनेछ । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि यो सांसारिक वृक्षहरुमध्ये हो, केही भन्छन् कि यो सांसारिक वृक्ष होइन तथा जगतवासीहरुका लागि अपरिचित हो । (फ़तहुल क़दीर)

(६३) जसलाई हामीले अत्याचारीहरुका लागि कठोर परीक्षा बनाएका छौं ।[१]

إِنَّا جَعَلْنَٰهَا فِتْنَةً لِّلظَّٰلِمِينَ ﴿٦٣﴾

(६४) नि:सन्देह त्यो वृक्ष नरक्को जराबाट निस्कन्छ ।[२]

إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِيٓ أَصْلِ ٱلْجَحِيمِ ﴿٦٤﴾

(६५) जसका थुङ्गा शैतानहरुका टाउका जस्ता हुन्छन् ।[३]

طَلْعُهَا كَأَنَّهُۥ رُءُوسُ ٱلشَّيَٰطِينِ ﴿٦٥﴾

(६६) नरक्वासी यसै वृक्षलाई खानेछन् तथा यसैबाट पेट भर्नेछन् ।[४]

فَإِنَّهُمْ لَءَاكِلُونَ مِنْهَا فَمَالِـُٔونَ مِنْهَا ٱلْبُطُونَ ﴿٦٦﴾

(६७) अनि त्यसमाथि उम्लिराखेको पानी पिउनु पर्नेछ ।[५]

ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِّنْ حَمِيمٍ ﴿٦٧﴾

(६८) अनि ती सबैको फर्काइ नरक् (अग्निको थुप्रो) को तिर हुनेछ ।[६]

ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى ٱلْجَحِيمِ ﴿٦٨﴾

किन्तु प्रथम कथन अधिक सही छ, तथा यो त्यही वृक्ष हो जसलाई उर्दू भाषामा सिउँडी अथवा थोहर भन्दछन् ।

[१]परीक्षा यसकारण कि यसको फल खानु स्वयं एउटा ठूलो परीक्षा हो । केही ज्ञाताहरुले यसकारणले परीक्षा भने कि उनी यो हुने कुरोलाई नकारिरहेका थिए कि नरक्मा चारैतिर आगो नै हुनेछ भने त्यहाँ रुख कसरी रहनसक्छ । यहाँ ظَالِمِين (अत्याचारीहरु) बाट अभिप्राय ती नरक्वासी हुन् जसका लागि नरक् अनिवार्य हुनेछ ।

[२]अर्थात् त्यसको जरा नरकको गहिराईमा हुनेछ, हो, त्यसका शाखाहरु सबैतिर फैलिएका हुनेछन् ।

[३]त्यसलाई नराम्रो एवं अशुभमा शैतानका टाउकोसित उपमा दिइयो । जस्तै राम्रो कुराका विषयमा भन्दछन् कि मानौं त्यो फरिश्ता हो ।

[४]यो उनीहरुले बडो घीनका साथ खानुपर्नेछ जसबाट स्पष्ट छ कि पेट गह्रुङ्गो हुनेछन् ।

[५]अर्थात् खानुका पश्चात उनीहरुलाई पानीको इच्छा हुनेछ भने उम्लिराखेको तातो पानी उनीहरुलाई दिइनेछ जसलाई पिउनाले उनका आन्द्रा काटिनेछन् । (सूर: मोहम्मद-१५)

[६]अर्थात् ज़क्कूम खानु तथा उम्लिराखेको पानी पिउनका पश्चात उनीहरुलाई फेरि नरक्मा फ्याँकिनेछ ।

إِنَّهُمْ أَلْفَوْا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ ﴿٦٩﴾

(६९) विश्वास गर कि आफ्ना पूर्वजहरुलाई बहकिएको अवस्थामा पाए ।

فَهُمْ عَلَىٰ آثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ ﴿٧٠﴾

(७०) तथा यिनी उनैका पदचिन्हहरुमा दगुर्दै अगाडी बढिरहे ।[1]

وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٧١﴾

(७१) तथा उनीभन्दा पूर्व पनि धेरै अधिका मानिस बहकिसकेका छन् ।[2]

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُنْذِرِينَ ﴿٧٢﴾

(७२) तथा जसमा हामीले सावधान गर्ने (रसूल) पठाएका थियौं ।[3]

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ ﴿٧٣﴾

(७३) अब तिमी देखिहाल कि जसलाई धम्काइएको थियो उनको परिणाम कस्तो भयो ।

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٧٤﴾

(७४) अल्लाहका निर्वाचित भक्तहरुका अतिरिक्त ।[4]

[1] यो नरकको उपरोक्त यातनाहरुको कारण हो, कि आफ्ना बाबु-बाजेलाई विचलनमा पाए पनि उनका पद-चिन्हमा हिंड्रिरहे तथा युक्ति एवं तर्कको तुलनामा अनुकरणलाई अप्नाउने गरे । اهراع यो اسراع को पर्यायवाची हो, अर्थात दगुर्नु तथा अति आग्रहले एवं अगाडी बढी कुनै वस्तुलाई समात्नु तथा अप्नाउनु ।

[2] अर्थात् यी नै गुमराह भएनन्, यिनीभन्दा पहिलाका मानिस पनि अधिकतर विचलनका मार्गमा हिंड्नेहरु थिए ।

[3] अर्थात् यिनीभन्दा पहिलाका मानिसहरुमा उनीहरुले सत्यको सन्देश पुऱ्याए तथा स्वीकार नगर्नुको दशामा उनीहरुलाई अल्लाहका प्रकोपबाट तर्साए किन्तु उनीमाथि कुनै प्रभाव भएन । परिणामस्वरुप, उनीहरुलाई नाश गरियो जस्तो कि आगामी आयतमा उनका शिक्षाप्रद परिणामतिर संकेत गरेको छ ।

[4] अर्थात् शिक्षाप्रद परिणामबाट मात्र उनीहरु सुरक्षित रहे जसलाई अल्लाहले ईमान एवं तौहीद (अद्वैत) को सौभाग्य प्रदान गऱ्यो । مُنذِرِين (ती मानिसहरु जो दण्डबाट सुरक्षित रहे), مُخلَصِين (विनाश हुने समुदाय) का संक्षिप्त वर्णनका पश्चात केही منذرين (सन्देष्टाहरुको) वर्णन गरिंदैछ ।

وَلَقَدْ نَادٰىنَا نُوْحٌ فَلَنِعْمَ الْمُجِيْبُوْنَ ﴿٧٥﴾

(७५) हामीलाई नूहले पुकारे त हेर कि हामी कति राम्रा प्रार्थना स्वीकार गर्नेवाला हौं ।

وَنَجَّيْنٰهُ وَاَهْلَهٗ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيْمِ ﴿٧٦﴾

(७६) तथा हामीले उसलाई तथा उसका घरवालाहरुलाई[२] त्यस घोर संकटबाट बचाइहाल्यौं ।

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهٗ هُمُ الْبٰقِيْنَ ﴿٧٧﴾

(७७) तथा त्यसको सन्तानलाई हामीले शेष रहने बनाइदियौं ।[३]

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِى الْاٰخِرِيْنَ ﴿٧٨﴾

(७८) तथा हामीले त्यसको (प्रशंसा एवं सराहना) पछिल्लाहरुमा शेष राख्यौं ।[४]

سَلٰمٌ عَلٰى نُوْحٍ فِى الْعٰلَمِيْنَ ﴿٧٩﴾

(७९) नूह (अलैहिस्सलाम) माथि सबै जगतमा सलाम (सुरक्षा) होस् !

---

[१]साढे नौ सय वर्षका धर्म प्रचारका उपरान्त पनि जब समुदायका अधिकांश मानिसहरुले उनलाई झुठ्लाए नै तथा उनले अनुभव गरे कि ईमान स्वीकार्नुको कुनै आशा छैन त आफ्ना प्रभुलाई पुकारे, ﴿فَدَعَا رَبَّهٗٓ اَنِّيْ مَغْلُوْبٌ فَانْتَصِرْ﴾ (अल-कमर-१०) "अल्लाह म परास्त छु मेरो सहायता गर" त हामीले नूहको विनय स्वीकार गऱ्यौं तथा उनको जातिलाई तूफान पठाएर नाश गरिदियौं ।

[२](अहल) أهـــل बाट अभिप्राय नूहमा ईमान स्वीकार गर्नेहरु हुन् जसमा उनका परिवारका मोमिन (ईमान्दार) सदस्य पनि थिए । केही भाष्यकारहरुका निकट उनको संख्या ८० थियो जसमा उनकी पत्नी तथा एक पुत्र सम्मिलित छैनन, जो ईमान भएका थिएनन् । उनीहरु पनि तूफानमा डुबिहाले । كرب عظيم घोर संकटबाट तात्पर्य त्यही ठूलो बाढी हो जसमा यो जाति डुबिहाले ।

[३]अधिकतर भाष्यकारहरुका कथनानुसार आदरणीय नूहका तीन पुत्र थिए । हाम, साम तथा याफिस । यिनैबाट पछिको मानव वंश बढ्यो । यसैकारण नूहलाई दोस्रो आदम पनि भनिन्छ, अर्थात् आदमका समान उनका पश्चात यिनी मानव जातिका द्वितीय परमपिता हुन् । हामका वंशबाट सूडान (पूर्वबाट पश्चिमसम्म) अर्थात् सिन्ध, भारत नौब, जंज, हब्शा, किब्त तथा बर्बर आदि हुन् तथा यासीबका वंशबाट सक़ालिबा, तुर्क, खज़र तथा याजूज एवं माजूज आदि हुन् । सामका वंशबाट अरब, फारस, रूम तथा यहूद तथा इसाई हुन् (फ़तहुल क़दीर)। والله أعلم

[४]अर्थात् केयामत (प्रलय) सम्म आउने ईमानवालाहरुमा हामीले नूहको प्रशंसा एवं सराहनालाई शेष राख्यौं । उनी सबै ईशदूत नूहमाथि सलाम पठाउँछन् तथा पठाइरहनेछन् ।

(८०) हामीले पुण्य गर्नेहरुलाई यसैप्रकार प्रतिफल दिन्छौं । إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٠﴾

(८१) त्यो हाम्रा ईमान्दार भक्तहरु मध्येबाट थियो ।[1] إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨١﴾

(८२) अनि हामीले अन्य व्यक्तिहरुलाई डुबाइदियौं । ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ ﴿٨٢﴾

(८३) तथा त्यस (नूह) का अनुयायीहरु मध्येबाटै इब्राहीम पनि थिए ।[2] وَإِنَّ مِن شِيعَتِهِ لَإِبْرَاهِيمَ ﴿٨٣﴾

(८४) जबकि आफ्ना प्रभुका पास (निर्दोष) हृदयसित आए । إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٤﴾

(८५) उनले आफ्ना पिता तथा आफ्ना समुदायसित भनें कि तिमी के पूजिराखेका छौ । إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ ﴿٨٥﴾

(८६) के तिमी अल्लाहका अतिरिक्त रचिएका पूज्य चाहन्छौ ?[3] أَئِفْكًا آلِهَةً دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ ﴿٨٦﴾

(८७) त यो (भन कि) तिमीले समस्त जगत्का प्रभुलाई के ठानेका छौ ।[4] فَمَا ظَنُّكُم بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٧﴾

[1] जुनप्रकार नूहको विनय स्वीकार गरी उनको सन्तानलाई शेष राख्यौं तथा पछिल्लाहरुमा उनको सराहना शेष राखेर हामीले सम्मान एवं आदर प्रदान गर्‍यौं, यसैप्रकार जो पनि आफ्ना कर्म तथा कथनमा सदाचारी तथा यस विषयमा सुदृढ एवं प्रसिद्ध हुनेछ, त्यसका साथ पनि हामी व्यवहार गर्नेछौं ।

[2] شِيعَة (शीअ:) को अर्थ समूह तथा अनुयायी हो अर्थात इब्राहीम पनि धर्मात्मा तथा एकेश्वरवादीहरुका समूहमा छन्, जसलाई आदरणीय नूहकै जस्तो अल्लाहले आफूतिर ध्यानमँग्न हुनुको विशेष सौभाग्य प्रदान गर्‍यो ।

[3] आफ्नो तर्फबाट नै झूठ रचेर कि यिनी आराध्य हुन्, तिमी अल्लाहलाई छाडेर उनको उपासना गर्दछौ जबकि यिनी पत्थर तथा मूर्तिहरु हुन् ।

[4] अर्थात् यति दूराचारका उपरान्त के अल्लाह तिमीसित क्रोधित हुनेछैन तथा तिमीलाई दण्ड छैन ?

فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ﴿٨٨﴾

(८८) अब (इब्राहीमले) एक दृष्टि ताराहरुतिर गरे ।

فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ ﴿٨٩﴾

(८९) तथा भने कि म त रोगी हूँ ।[1]

فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ ﴿٩٠﴾

(९०) यसपश्चात सबै त्यसबाट मुख फर्काइ फर्किहाले ।

فَرَاغَ إِلَىٰ آلِهَتِهِمْ فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٩١﴾

(९१) उहाँ (विस्तारै) उनका पूज्यहरुका निकट गए तथा भन्नलागे तिमी किन खाँदैनौ ?[2]

مَا لَكُمْ لَا تَنطِقُونَ ﴿٩٢﴾

(९२) तिमीलाई के भएको छ कि कुरासम्म गर्दैनौ ?

فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ ﴿٩٣﴾

(९३) अनि त (पूरा शक्तिका साथ) दायाँ हातले उनलाई हिर्काउनमा लागिपरे ।[3]

---

[1]आकाशतिर चिन्तन-मननका लागि देखे जस्तो कि केही मानिस यस्तो गर्दछन्, अथवा आफ्ना जातिका मानिसहरुलाई भ्रममा पार्न हेतु यस्तो गरे जो ग्रहहरुको गतिलाई जगत्का घटनाहरुमा प्रभावी मान्दथे । यो घटना त्यस समयको हो जब उनको जातिका त्यो दिन आयो जसलाई त्यसले बाहिर गई ईद तथा जातीय उत्सवका रुपमा मनाउने गर्दथ्यो । जातिले माननीय इब्राहीमलाई पनि साथ हिंड्नुको निमन्त्रणा दिए । किन्तु इब्राहीम एकान्त तथा अवसरको खोजीमा थिए ताकि उनका प्रतिमाहरुलाई विनष्ट गर्न सकियोस् । अत: यस अवसरलाई शुभ ठाने कि भोलि पूरा जाति मेलामा गइहाल्नेछ तब म आफ्नो योजना पूरा गर्नेछु, तथा भनिदिएँ कि म रोगी छु अथवा आकाशहरुको गति भन्छ कि म बिरामी पर्नेछु । यो कुरा पूर्णत: मिथ्या त थिएन, प्रत्येक मनुष्य केही न केही रोगी त हुन्छ नै । यसका अतिरिक्त जातिको शिर्क इब्राहीमको हृदयको एउटा स्थाई रोग थियो जसलाई देखेर उनी असन्तुष्ट रहन्थे । हुन त आदरणीय इब्राहीमले अप्रत्यक्षता तथा संकेतको प्रदर्शन गरे जो यद्यपि मिथ्या हुँदैन किन्तु सम्बोधित त्यसका मनोगत अर्थले भ्रममा पर्नजान्छ । अत: حديث ثلاث كذبات का अन्तर्गत यसलाई मिथ्या भनियो, जस्तो कि यसको आवश्यक विवरण सूर: अम्बियामा गुज्रिसकेको छ ।

[2]अर्थात् जो प्रसाद त्यहाँ रहेका थिए त्यो उनलाई खानका लागि प्रस्तुत गरे जुन स्पष्ट कुरो हो कि उनले न खाएका थिए न खाए, बरु तिनी उत्तर दिनमा पनि समर्थ थिएन अत: उत्तर पनि दिएनन् ।

[3] رَاغَ को अर्थ हो مَالَ (निहुरियो) أقبل، ذهب यी सबै लगभग एकै जस्ता छन्, उनीतिर मोडिए ।

فَأَقْبَلُوٓا۟ إِلَيْهِ يَزِفُّونَ ٩٤

(९४) ती (मूर्तिपूजक) दगुर्दै उहाँतिर आए।[1]

قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ ٩٥

(९५) त्यसपछि उहाँले भन्नुभयो कि तिमी उनीहरुलाई पूज्दछौ जसलाई तिमी स्वयं बनाउँछौ।

وَٱللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ٩٦

(९६) यद्यपि तिमीलाई तथा तिमीबाट बनाइएका वस्तुहरुलाई अल्लाहले नै पैदा गरेको छ।[2]

قَالُوا۟ ٱبْنُوا۟ لَهُۥ بُنْيَٰنًا فَأَلْقُوهُ فِى ٱلْجَحِيمِ ٩٧

(९७) उनीहरु भन्नथाले कि यसका लागि एउटा मकान (अग्निकुण्ड) बनाउ तथा त्यस (प्रज्वलित) अग्निमा यसलाई हालिदेउ।

فَأَرَادُوا۟ بِهِۦ كَيْدًا فَجَعَلْنَٰهُمُ ٱلْأَسْفَلِينَ ٩٨

(९८) उनीहरुले त (इब्राहीम) सँग चाल चल्न चाहे परन्तु हामीले उनीहरुलाई नै तल पारिदियौं।[3]

وَقَالَ إِنِّى ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّى سَيَهْدِينِ ٩٩

(९९) तथा (इब्राहीमले) भनें कि म त (हिज़रत गरेर) आफ्ना प्रभुतिर जाने भएको छु[4] त्यसले अवश्य मेरो मार्गदर्शन गर्नेछ।

---

[1] يَزِفُّونَ यो يُسرِعون का अर्थमा छ, दगुर्दै आए। अर्थात् जब मेलाबाट आए त देखे कि उनका देवता छिन्न-भिन्न पारिराखेका छन्। तुरुन्त उनको विचार इब्राहीमतिर गयो। अतः उनलाई समातेर जनताका न्यायलयमा ल्याए। त्यहाँ आदरणीय इब्राहीमलाई यो अवसर प्राप्त भयो कि उनी तिनीहरुलाई उनको मूर्खता तथा उनका देवतागणको विवशतालाई स्पष्ट गरिदेऊन्।

[2] अर्थात् ती मूर्तिहरु तथा चित्र पनि जसलाई तिमी आफ्ना हातले बनाउँछौ तथा उनलाई आराध्य ठान्दछौ अथवा तिम्रो साधारण कर्म जे पनि तिमी गर्दछौ, त्यसलाई उत्पत्ति गर्ने पनि अल्लाह हो जस्तो कि अहले सुन्नतको आस्था छ।

[3] अर्थात् अग्निलाई उद्यान बनाएर उनीहरुका चाललाई असफल बनाइदियौं। अतः पवित्र छ त्यो अल्लाह जो आफ्ना भक्तहरुको काम बनाउँछ तथा परीक्षालाई प्रतिफल एवं नराम्रोलाई भलाईमा बदलिदिन्छ।

[4] ईशदूत इब्राहीमको यो घटना बाबिल (इराक) मा घट्यो। अन्ततः यहाँबाट हिज़रत (स्थानान्तरण) गरे तथा शाम (सीरिया) गइहाले तथा त्यहाँ गई पुत्रका लागि प्रार्थना गरे। (फ़तहुल क़दीर)

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصّٰلِحِينَ ﴿١٠٠﴾

(१००) हे मेरा प्रभु ! मलाई सदाचारी पुत्र प्रदान गर ।

فَبَشَّرْنٰهُ بِغُلٰمٍ حَلِيمٍ ﴿١٠١﴾

(१०१) त हामीले उसलाई एउटा सहनशील पुत्रको शुभसूचना दियौं ।[1]

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يٰبُنَيَّ
إِنِّي أَرٰى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ
فَانْظُرْ مَاذَا تَرٰى ۚ قَالَ يٰأَبَتِ افْعَلْ
مَا تُؤْمَرُ ۖ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ
مِنَ الصّٰبِرِينَ ﴿١٠٢﴾

(१०२) अनि जब (बालक) यस आयुमा पुग्यो कि त्यसका साथ हिंड्डुल गर्न सकोस्[2] त (त्यस इब्राहीम) ले भन्यो मेरा प्रिय पुत्र ! म स्वप्नमा आफूलाई तिम्रो बलि गर्दै देखिराखेको छु । अब तिमी भन कि तिम्रो के विचार छ ?[3] पुत्रले उत्तर दियो कि पिताजी ! जुन आदेश दिइराखिएको छ, त्यसको पालन गर्नुस् अल्लाहले चाहयो भने तपाईंले मलाई धैर्यवानहरुमध्ये पाउनु हुनेछ ।

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ ﴿١٠٣﴾

(१०३) अर्थात् जब दुबैले पालन (स्वीकार) गरिहाले तथा त्यस (पिता) ले त्यस (पुत्र) लाई[4] निधार तल पारी भूइँमा पल्टाइदिए

[1] حَلِيمٍ (धैर्यवान) भनेर संकेत गरिदियौं कि शिशु ठूलो भएर सहनशील हुनेछ ।

[2] अर्थात् दौडधूप गर्न योग्य भयो अथवा युवा अवस्थाका समीप भयो । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि त्यस समय यो बालक तेह्र वर्षको थियो ।

[3] पैग़म्बर (ईशदूत) को स्वप्न, अल्लाहको प्रकाशना तथा आदेश हुन्छ, जसका अनुसार कर्म गर्न आवश्यक हुन्छ, पुत्रसित विचार-विमर्शको उद्देश्य यो ज्ञात गर्नुहुन्छ कि पुत्र पनि अल्लाहको आदेश पूरा गर्नका लागि कति तयार छ ।

[4] प्रत्येक मनुष्यको मुख (अनुहार) मा आँखीभौं दायाँ-देब्रे हुन्छन्, तथा मध्येमा निधार अत: جَبْهَة यसकारण لِلْجَبِينِ को अधिक उचित अनुवाद (कोल्टो पारेर) पल्टाए, जुनप्रकार पशुलाई वध गर्दाखेरि किब्लातिर मुख फर्काइ पल्टाइन्छ, मस्तक अथवा मुखका बल, पल्टाउनुको अर्थ यसकारण गरिन्छ कि प्रसिद्ध छ कि आदरणीय इस्माईलले वसीयत गरे कि उनलाई यसप्रकार पल्टाइयोस् कि मुख

وَنَادَيْنٰهُ اَنْ يّٰۤاِبْرٰهِيْمُ ﴿١٠٤﴾

(१०४) तब हामीले आवाज दियौं कि हे इब्राहीम !

قَدْ صَدَّقْتَ الرُّءْيَا ۚ اِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِى الْمُحْسِنِيْنَ ﴿١٠٥﴾

(१०५) नि:सन्देह तिमीले स्वप्नलाई सत्य गरेर देखायौ,[1] नि:सन्देह हामी पुण्यकारीहरुलाई यसैप्रकार प्रतिफल दिन्छौं ।

اِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْبَلٰٓؤُا الْمُبِيْنُ ﴿١٠٦﴾

(१०६) वास्तवमा यो स्पष्ट परीक्षा थियो ।[2]

وَفَدَيْنٰهُ بِذِبْحٍ عَظِيْمٍ ﴿١٠٧﴾

(१०७) तथा हामीले एउटा महान बलि त्यसका मुक्ति प्रदानका रुपमा दिएका थियौं ।[3]

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِى الْاٰخِرِيْنَ ﴿١٠٨﴾

(१०८) तथा हामीले उनको शुभचर्चा पछिल्लाहरुमा शेष राख्यौं ।

سَلٰمٌ عَلٰۤى اِبْرٰهِيْمَ ﴿١٠٩﴾

(१०९) इब्राहीममाथि सलाम होस् ।

كَذٰلِكَ نَجْزِى الْمُحْسِنِيْنَ ﴿١١٠﴾

(११०) हामी पुण्य काम गर्नेहरुलाई यसैप्रकार प्रतिफल प्रदान गर्दछौं ।

اِنَّهٗ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿١١١﴾

(१११) निश्चय नै त्यो हाम्रा ईमान्दार भक्तहरु मध्येको थियो ।

अगाडी नरहोस् जसबाट प्रेम तथा करुणाका भावका ईश्वरीय आदेशमाथि प्रभावी हुने सम्भावना नरहोस् ।

[1]हृदयका पूरा यत्नबाट पुत्र वध गर्नका लागि धर्तीमा पल्टाइदिनबाट नै तिमीले आफ्नो स्वप्न सत्य गरेर देखायौ किनकि यसबाट स्पष्ट भए कि अल्लाहका आदेशका अगाडी तिमीलाई कुनै वस्तु पनि अधिक प्रिय छैन यहाँसम्मकि एक्लो पुत्र पनि ।

[2]अर्थात् प्रिय पुत्रलाई बलि दिनुको आदेश, यो एउटा ठूलो परीक्षा थियो जसमा तिमी सफल रहयौ ।

[3]यो ठूलो कुर्बानी एउटा मेढा (भेंडा अथवा च्याङग्रा) थियो जो अल्लाहले स्वर्गबाट आदरणीय जिब्रीलद्वारा पठायो, (इब्ने कसीर) जो इस्माईलका स्थानमा ज़िब्ह (बलि) गरियो । तथा पछि यस इब्राहीमी सुन्नत (चरित्र) लाई प्रलयसम्म अल्लाहको समीपताको एउटा साधन तथा ईदुल्अज्हालाई प्रियवर कर्म बनाइयो ।

وَبَشَّرْنَٰهُ بِإِسْحَٰقَ نَبِيًّا مِّنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿١١٢﴾

(११२) तथा हामीले उसलाई इसहाक नबीको शुभ-सूचना दियौं जो सदाचारीहरुमध्ये थिए ।[1]

وَبَٰرَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَىٰٓ إِسْحَٰقَ ۚ وَمِن ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِّنَفْسِهِۦ مُبِينٌ ﴿١١٣﴾

(११३) तथा हामीले इब्राहीम तथा इसहाकमाथि बरकतहरु (विभूतिहरु) अवतरित गऱ्यौं[2] तथा यी दुबैको सन्तानमा केही त शौभाग्यशाली छन् तथा केही आफ्ना प्राणहरुमाथि खुला अत्याचार गर्दछन् ।[3]

---

[1]आदरणीय इब्राहीमको उक्त कथाका पश्चात अब एउटा पुत्र इसहाकको तथा त्यो नबी हुनुको शुभ-सूचना दिनुबाट विदित हुन्छ कि यसभन्दा पहिला जुन पुत्रलाई बलि दिनु आदेश दिइएको थियो उनी इस्माईल थिए जो त्यस समय इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) का एकमात्र पुत्र थिए । इसहाकको पैदाईश त्यस पश्चात भयो । भाष्यकारहरुकामध्ये यस विषयमा मतभेद छ कि ज़बीह (बलि) को हो ? इस्माईल अथवा इसहाक ? इमाम इब्ने ज़रीरले आदरणीय इसहाकलाई जबकि इब्ने कसीर तथा अधिकतर टीकाकारहरुले आदरणीय इस्माईललाई ज़बीह (बलि) मानेका छन् तथा यही कुरो सत्य हो । इमाम शौकानीले यसमा मौनधारण गरेका छन् । (विवरणका लागि हेर्नुस् तफ़सीर इब्ने कसीर तथा तफ़सीर फ़तहुल क़दीर)

[2]अर्थात् यी दुबैको सन्तानलाई निकै फैलायो । तथा अम्बिया (ईशदूतहरु) एवं रसूलहरु (सन्देष्टाहरु) को अधिक संख्या उनैका वंशबाट भयो । आदरणीय इसहाकका पुत्र याकूब भए जसका बाह्र पुत्रहरुबाट इस्राईलको सन्तानका बाह्र समुदाय बने तथा उनीहरुबाट इस्राईलको सन्तान बढ्यो एवं फैलियो । अधिकांश अम्बिया उनीहरुमै भए । आदरणीय इब्राहीमका अन्य ईशदूत महामान्य मुहम्मद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम भए ।

[3]शिर्क, (मिश्रणवाद) अवज्ञा तथा अत्याचार, उपद्रव एवं अत्याचार गरेर । इब्राहीम वंशमा बरकत (विभूति) का उपरान्त राम्रा-नराम्राको चर्चाबाट यस कुरातिर संकेत गरियो कि परिवार एवं पूर्वजहरुको सम्बन्ध अल्लाहकहाँ कुनै महत्व राख्दैन, त्यहाँ त ईमान तथा सत्कर्मको महत्व छ । यहूदी तथा इसाई यद्यपि आदरणीय इसहाकको सन्तानमध्ये हुन्, यसैप्रकार अरबका मूर्तिपूजक आदरणीय इस्माईलका सन्तानमध्ये हुन्, किन्तु उनका जो कर्तुत छन् त्यो खुला पथभ्रष्टता अथवा शिर्क एवं अवज्ञामा आधारित छ । अत: यो उच्च सम्बन्ध उनका लागि सत्कर्मको बदला (स्थापना) हुनसक्दैन ।

وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَٰرُونَ ﴿١١٤﴾

(११४) तथा निश्चय हामीले मूसा तथा हारुनमाथि ठूलो उपकार गर्‍यौं ।[1]

وَنَجَّيْنَٰهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ ٱلْكَرْبِ ٱلْعَظِيمِ ﴿١١٥﴾

(११५) तथा उनलाई एवं उनका समुदायलाई निकै ठूला दुख-दर्दबाट मुक्ति प्रदान गरिदियौं ।[2]

وَنَصَرْنَٰهُمْ فَكَانُوا۟ هُمُ ٱلْغَٰلِبِينَ ﴿١١٦﴾

(११६) तथा उनको सहायता गर्‍यौं त तिनै प्रभावशाली (विजयी) रहे ।

وَءَاتَيْنَٰهُمَا ٱلْكِتَٰبَ ٱلْمُسْتَبِينَ ﴿١١٧﴾

(११७) तथा हामीले उनलाई (स्पष्ट एवं) प्रकाशमय किताब प्रदान गर्‍यौं ।

وَهَدَيْنَٰهُمَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلْمُسْتَقِيمَ ﴿١١٨﴾

(११८) तथा ती दुबैलाई सोझो मार्गमा स्थिर राख्यौं ।

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِى ٱلْءَاخِرِينَ ﴿١١٩﴾

(११९) तथा हामीले ती दुबैका लागि पछि आउनेहरुमा यो कुरा शेष राख्यौं ।

سَلَٰمٌ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهَٰرُونَ ﴿١٢٠﴾

(१२०) कि मूसा तथा हारुनमाथि सलाम होस् ।

إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿١٢١﴾

(१२१) नि:सन्देह हामी पुण्यकार्य गर्नेहरुलाई यसैप्रकार प्रतिफल दिने गर्दछौं ।

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٢﴾

(१२२) नि:सन्देह यी दुबै हाम्रा ईमान्दार भक्तहरुमध्ये थिए ।

وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿١٢٣﴾

(१२३) तथा नि:सन्देह इलियास पनि पैगम्बरहरु मध्येका थिए ।[3]

[1]अर्थात् उनलाई नबूअत (दूतत्व) तथा अन्य उपकारहरुबाट सम्मानित गर्‍यौं ।

[2]अर्थात् फिर्‌औनको दासता तथा त्यसका अत्याचार एवं क्रुरताबाट ।

[3]यिनी आदरणीय हारुनको सन्तान मध्येबाट इस्राईली नबी थिए, उनी जुन क्षेत्रमा पठाइए त्यसको नाम बअ्लवक थियो । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि त्यस स्थानको नाम सामरह हो जो फिलस्तीनको पश्चिमी मध्यक्षेत्र हो । यहाँका मानिस बअ्ल नाम गरेको (देवता) का पूजारी थिए । केही भन्दछन् कि यो देवीको नाम थियो ।

إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِۦٓ أَلَا تَتَّقُونَ ١٢٤

(१२४) जबकि उनले आफ्ना क़ौमसित भने कि अल्लाहसित तर्सन्नौ ।[1]

أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ ٱلْخَـٰلِقِينَ ١٢٥

(१२५) के तिमी 'बअ्ल' नामक मूर्तिसित प्रार्थनाहरु गर्दछौ तथा सर्वश्रेष्ठ स्रष्टालाई छाडिदिन्छौ ?

ٱللَّهَ رَبَّكُمْ وَرَبَّ ءَابَآئِكُمُ ٱلْأَوَّلِينَ ١٢٦

(१२६) अल्लाह जो तिम्रा तथा तिम्रा पूर्वका सबै पूर्वजहरुको प्रभु हो ।[2]

فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ١٢٧

(१२७) परन्तु समुदायले उनलाई झुठ्लाए, तसर्थ उनीहरु अवश्य (यातनाहरुमा) उपस्थित राखिने छन् ।[3]

إِلَّا عِبَادَ ٱللَّهِ ٱلْمُخْلَصِينَ ١٢٨

(१२८) अल्लाह (तआला) का नि:स्वार्थ भक्तहरुका अतिरिक्त ।

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِى ٱلْـَٔاخِرِينَ ١٢٩

(१२९) तथा हामीले (इलियासको) शुभ चर्चा पछिल्ला मानिसहरुमा शेष राख्यौं ।

سَلَـٰمٌ عَلَىٰٓ إِلْ يَاسِينَ ١٣٠

(१३०) कि इलियासमाथि सलाम होस् ।[4]

إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلْمُحْسِنِينَ ١٣١

(१३१) हामी पुण्यकार्य गर्नेहरुलाई यसैप्रकार प्रतिफल दिन्छौं ।

---

[1]अर्थात् यसका प्रकोप तथा पकडबाट कि त्यसलाई छाडेर तिमी अल्लाहका अन्यको उपासना गर्दछौ ।

[2]अर्थात् त्यसको उपासना गर्दछौ, त्यसका नामका भेट चढाउँछौ तथा उसलाई कार्यक्षम ठान्दछौ जो पत्थरको मूर्ति हो, तथा जो सबै वस्तुको विधाता एवं अघिल्ला-पछिल्लाको पालनहार हो, त्यसलाई तिमीले बिर्सिसकेका छौ ।

[3]अर्थात् तौहीद (एकेश्वरवाद) तथा ईमान (आस्था) बाट इन्कारका दुष्परिणाम स्वरुप नरकको दण्ड भोग्नेछौ ।

[4]इल्यासीन, इलियासकै एउटा उच्चारण हो, जस्तै तूरे सिनालाई तूरे सीनीन पनि भन्दछन् । आदरणीय इलियासलाई अरु ग्रन्थहरुमा 'इलिया' पनि भनिएको छ ।

إِنَّهُۥ مِنْ عِبَادِنَا ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٢﴾
(१३२) निश्चय नै त्यो हाम्रा ईमान्दार भक्तहरु मध्येबाट थियो ।[1]

وَإِنَّ لُوطًا لَّمِنَ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٣﴾
(१३३) नि:सन्देह लूत (अलैहिस्सलाम) पनि पैग़म्बरहरुमध्ये थिए ।

إِذْ نَجَّيْنَٰهُ وَأَهْلَهُۥٓ أَجْمَعِينَ ﴿١٣٤﴾
(१३४) हामीले उनलाई तथा उनका घरवालाहरु सबैलाई मुक्ति प्रदान गऱ्यौं ।

إِلَّا عَجُوزًا فِى ٱلْغَٰبِرِينَ ﴿١٣٥﴾
(१३५) त्यस बुढिया बाहेक जो पछि पर्नेहरुमा रहेको थियो ।[2]

ثُمَّ دَمَّرْنَا ٱلْءَاخَرِينَ ﴿١٣٦﴾
(१३६) अनि हामीले अरुहरुलाई तहस-नहस गरिदियौं ।

وَإِنَّكُمْ لَتَمُرُّونَ عَلَيْهِم مُّصْبِحِينَ ﴿١٣٧﴾
(१३७) तथा तिमी त प्रात: भएपश्चात उनका वस्तीहरुबाट गुज्रन्छौ ।

وَبِٱلَّيْلِ ۗ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٣٨﴾
(१३८) तथा रात्रिमा पनि, के तैपनि बुझ्दैनन् ?[3]

---

[1]अन्तिम पवित्र ईशवाणी कुरआनले नबी एवं रसूलहरुको चर्चा गरेर उनका लागि अधिकतर स्थानमा यो शब्द प्रयोग गरेको छ कि त्यो हाम्रा मोमिन (ईमान भएकाहरु) भक्तहरुमध्ये थिए । जसका दुई आशय छन्, एउटा उनका चरित्र तथा कर्मको श्रेष्ठताको वर्णन प्रदर्शन जो ईमानको आवश्यक अंश हो, ताकि तिनीहरुको खण्डन हुन जाओस् जो धेरैजसो पैग़म्बरहरुका बारेमा नैतिक कमजोरीहरुलाई प्रमाणित गर्दछन् । जस्तै तौरात तथा इंजीलका वर्तमान संस्करणहरुमा अनेक पैग़म्बरहरुका विषयमा यस्ता मनगढन्त कथाहरु अंकित (दर्ज) छन् । दोस्रो उद्देश्य तिनीहरुको खण्डन हो जो कि अम्बियाहरुका बारेमा मिथ्यारोपले उनमा ईश्वरीय गुण तथा अधिकार सिद्ध गर्दछन् । अर्थात् उनी ईशदूत (पैग़म्बर) अवश्य थिए किन्तु तैपनि अल्लाहका दास थिए न कि स्वयं अल्लाह अथवा उसका अंश अथवा उसका साझेदार ।

[2]यसबाट अभिप्राय आदरणीय लूतकी पत्नी हो जो काफ़िर थिइन् । त्यो ईमानवालाहरुका साथ त्यस नगरीबाट बाहिर गएकी थिइन किनकि त्यसलाई आफ्नो जातिका साथ विनाश हुनु थियो । अत: त्यो पनि नाश भईन् ।

[3]यो मक्कावासीहरुसित सम्बोधन छ जो व्यापारिक यात्रामा यी ध्वस्त क्षेत्रहरुबाट गुज्रन्थे । यिनीसित भनिँदैछ कि तिमी प्रात: तथा रात्रिका समय पनि ती वस्तीहरुबाट गुज्रन्छौ ।

وَإِنَّ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٩﴾

(१३९) तथा निश्चय नै यूनुस नबीहरुमध्ये थिए ।

إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ﴿١٤٠﴾

(१४०) जब उनी भागेर पुगे भरिएको नौकामा ।

فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ ﴿١٤١﴾

(१४१) अनि जब नाम निकालियो त उनी पराजित भइहाले ।

فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿١٤٢﴾

(१४२) त पछि उनलाई माछाले निलिहाल्यो तथा उनी स्वयं आफूलाई धिक्कार्न लागे ।[1]

فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ﴿١٤٣﴾

(१४३) त यदि उनी पवित्रतागान गर्नेहरुमध्ये नभएको भए ।

जहाँ अब मृतसागर छ, जो हेर्नमा अति घृणित छ एवं निकै दुर्गन्धित । के तिमी उनलाई देखेर यो कुरा बुझ्दैनौं कि रसूलहरुलाई झुठ्लाउनुको कारण उनको त्यो दुष्परिणाम भयो त तिम्रो दुराचारको परिणाम यसभन्दा भिन्न किन हुनेछ ? जब तिमी पनि त्यही काम गरिराखेका छौ जो उनीहरुले गरे त तिमी अल्लाहका प्रकोपवाट कसरी सुरक्षित रहनेछौ ?

[1]आदरणीय यूनुस नैनवा (वर्तमान मौसिल) मा नबी बनाएर पठाइएका थिए । यो आशूरिहरुको राजधानी थियो, उनीहरुले एक लाख इस्राईलीहरुलाई बन्दी बनाउन लगाएका थिए । यसकारण उनका मार्गदर्शन एवं निर्देशका लागि अल्लाह तआलाले उनीतिर आदरणीय यूनुसलाई पठायो किन्तु यो जाति उहाँमाथि ईमान स्वीकार गरेन । अन्तत: त्यस जातिलाई तर्साए कि शीघ्र नै तिमी अल्लाहका प्रकोप पकडमा आइहाल्नेछौ । प्रकोपमा विलम्व भए त अल्लाहको आज्ञाका विना स्वंय नै त्यहाँबाट निस्के तथा समुद्रतिर गई एउटा डुङ्गामा सवार भइहाले । आफ्ना नगरबाट निस्किजानुलाई यस्ता शव्दले वर्णन गरे जुनप्रकार एउटा दास आफ्नो स्वामीबाट भागेर जान्छ, किनभने उनी पनि अल्लाहको आज्ञा विना आफ्नो जातिलाई छाडेर गएका थिए । डुङ्गा सवार तथा सामानहरुले भरिएको थियो । डुङ्गा समुद्र तथा लहरहरुका मध्ये घेरियो तथा रोकियो । त्यसकारण त्यसको वोझ कम गर्नका लागि एकाध व्यक्तिलाई डुङ्गावाट समुद्रमा फ्याँक्ने प्रस्ताव अगाडी आयो ताकि डुङ्गाका सवार अन्य यात्रीहरुको प्राणको रक्षा होस् । किन्तु यसका लागि कोही तयार थिएन, यसकारण गोला-प्रथावाट निर्णय गर्नुपर्‍यो । (ऐसरुत्तफ़ासीर) । यसमा आदरणीय यूनुसको नाम आयो । उनी पराजितहरुमध्ये भए अर्थात् उनलाई आफूलाई भागेको दासका समान विवश भई समुद्रका लहरहरुलाई समर्पित गर्नुपर्‍यो । उता अल्लाहले माछालाई आदेश दियो कि त्यसले उनलाई पूरा निलिहालोस् तथा यसप्रकार आदरणीय यूनुस अल्लाहका आदेशानुसार माछाका पेटमा गइहाले ।

لَلَبِثَ فِي بَطۡنِهِۦٓ إِلَىٰ يَوۡمِ يُبۡعَثُونَ ١٤٤
(१४४) त मानिसहरुलाई उठाइने दिनसम्म माछाका पेटमा रहन्थे ।[1]

فَنَبَذۡنَٰهُ بِٱلۡعَرَآءِ وَهُوَ سَقِيمٞ ١٤٥
(१४५) त हामीले त्यसलाई समतल मैदानमा हालिदियौं तथा त्यो त्यस समय रोगी थियो ।[2]

وَأَنۢبَتۡنَا عَلَيۡهِ شَجَرَةٗ مِّن يَقۡطِينٖ ١٤٦
(१४६) तथा त्यसमाथि छायाँ दिनु एउटा लहरा भएको वृक्ष हामीले उमारिदियौं ।[3]

وَأَرۡسَلۡنَٰهُ إِلَىٰ مِاْئَةِ أَلۡفٍ أَوۡ يَزِيدُونَ ١٤٧
(१४७) तथा हामीले उनलाई एक लाख बरु त्यसभन्दा पनि अधिक जनसमूहतिर पठायौं ।

فَـَٔامَنُواْ فَمَتَّعۡنَٰهُمۡ إِلَىٰ حِينٖ ١٤٨
(१४८) त उनीहरुले ईमान स्वीकार गरे तथा हामीले एउटा अवधिसम्म उनलाई सुख-सुविधा प्रदान गऱ्यौं ।

فَٱسۡتَفۡتِهِمۡ أَلِرَبِّكَ ٱلۡبَنَاتُ وَلَهُمُ ٱلۡبَنُونَ ١٤٩
(१४९) उनीसित सोध्नुस् कि के तपाईंका प्रभुका त पुत्रीहरु छन् तथा उनका पुत्र छन् ?

أَمۡ خَلَقۡنَا ٱلۡمَلَٰٓئِكَةَ إِنَٰثٗا وَهُمۡ شَٰهِدُونَ ١٥٠
(१५०) अथवा यिनीहरु त्यस समय उपस्थित थिए जब हामीले फरिश्ताहरुलाई नारी पैदा गऱ्यौं ?[4]

أَلَآ إِنَّهُم مِّنۡ إِفۡكِهِمۡ لَيَقُولُونَ ١٥١
(१५१) सावधान रह कि यिनीहरु आफ्नो मनगढन्तरुपले भनिराखेका छन् ।

[1]अर्थात क्षमा-याचना तथा अल्लाहको पवित्रतागान नगरेको भए जस्तो कि उनले ﴿لَّآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنتَ سُبۡحَٰنَكَ إِنِّي كُنتُ مِنَ ٱلظَّٰلِمِينَ﴾ (अल-अम्बिया-८७) भने, नत्र उनी केयामत (प्रलय) सम्म माछाका पेटमा नै रहन्थे ।

[2]जस्तो पैदाइसका समय शिशु अथवा जनावरको भूर्रा हुन्छ, क्षीण, निर्बल एवं अशक्त।

[3] يَقۡطِين (यक़्तीन) प्रत्येक त्यस लतालाई भन्दछन् जो आफ्ना तनामा उभिरहँदैन, जस्तै लौका फर्सीको लहरा । अर्थात् त्यस चटियल भूमिमा जहाँ वृक्ष थियो न भवन, एउटा छायाँदार लहरा उमारेर उनको रक्षा गऱ्यौं ।

[4]उनीवाट ईमान स्वीकार गर्नुको स्थितिको वर्णन सूरः यूनुसमा गुज्रिसकेको छ ।

[5]अर्थात् फरिश्ताहरुलाई जो यिनीलाई अल्लाहका छोरीहरु भन्छन् त के जब हामीले फरिश्ता पैदा गरेका थियौ यिनी त्यस समय त्यहाँ उपस्थित थिए र उनीहरुले फरिश्ताहरुमा नारीहरुको विशेषताको अवलोकन गरेका थिए ?

وَلَدَ اللّٰهُ ۙ وَاِنَّهُمْ لَكٰذِبُوْنَ ﴿١٥٢﴾

(१५२) कि अल्लाहका सन्तान हुन्, वस्तुत: यिनी केवल झूठा हुन् ।

اَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِيْنَ ﴿١٥٣﴾

(१५३) के अल्लाह (तआ़ला) ले आफ्ना लागि पुत्रीहरुलाई पुत्रमाथि प्राथमिकता दियो ?[1]

مَا لَكُمْ ۣ كَيْفَ تَحْكُمُوْنَ ﴿١٥٤﴾

(१५४) तिमीलाई के भएको छ, कस्ता आदेश लगाउँदै हिंड्छौ ?

اَفَلَا تَذَكَّرُوْنَ ﴿١٥٥﴾

(१५५) के तिमी यति पनि बुझ्दैनौ ?[2]

اَمْ لَكُمْ سُلْطٰنٌ مُّبِيْنٌ ﴿١٥٦﴾

(१५६) अथवा तिमीसित (त्यसको) कुनै स्पष्ट प्रमाण छ ?

فَاْتُوْا بِكِتٰبِكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿١٥٧﴾

(१५७) त जाउ यदि साँचो हौउ भने आफ्नै किताब लिएर आउ ।[3]

وَجَعَلُوْا بَيْنَهٗ وَبَيْنَ الْجِنَّةِ نَسَبًا ۭ وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجِنَّةُ اِنَّهُمْ لَمُحْضَرُوْنَ ﴿١٥٨﴾

(१५८) तथा उनीहरुले त अल्लाहको तथा जिन्नातका मध्ये पनि नाता स्थापित गरेका छन्,[4] तथा जबकि जिन्नात स्वयं ज्ञान राख्दछन् कि उनी (यस आस्थाका मानिस यातनाका समक्ष) प्रस्तुत गरिनेछन् ।[5]

---

[1]जबकि यिनी स्वयं आफ्ना लागि छोरीहरु होइन छोरा मन पराउँछन् ।

[2]यदि अल्लाहको सन्तान भएको भए त नर हुन्थ्यो जसलाई तिमी पनि मन पराउँथ्यौ तथा उत्तम ठान्दछौ न कि पुत्रीहरु जो तिम्रा दृष्टिमा हीन तथा तुच्छ छन् ।

[3]अर्थात् बुद्धि त यस आस्थाको औचित्य स्वीकार गर्दैन कि अल्लाहका सन्तान छन् तथा त्यो पनि स्त्री, लौ कुनै प्रमाण कुनै ईश्वरीय धर्मग्रन्थबाटै देखाइदेउ, कुनै धर्मशास्त्र जो अल्लाहले अवतरित गरेको छ, त्यसमा अल्लाहको सन्तानको इकरार तथा सन्दर्भ होस् ?

[4]यो संकेत हो मूर्तिहरुको यस आस्थातिर कि अल्लाहले जिन्नहरुका साथ विवाहका नाता स्थापित गर्‍यो जसबाट पुत्रीहरु जन्मे । यही अल्लाहका पुत्रीहरु फरिश्ता हुन् । यसप्रकार अल्लाह तआ़ला (परमेश्वर) तथा जिन्नहरुका बीच ससुराली नाता स्थापित भयो ।

[5]जबकि यो कुरा कसरी सही हुनसक्छ ? यदि यस्तो भएको भए त अल्लाहले जिन्नहरुलाई यातनामा किन पार्थे । के त्यसले आफ्ना नातेदारहरुमाथि ध्यान दिदैनथ्यो ? तथा यदि यस्तो छैन, अपितु स्वयं जिन्न पनि जान्दछन् कि उनलाई

سُبْحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٥٩﴾

(१५९) जे-जति यिनीहरु (अल्लाहका विषयमा) वर्णन गरिराखेका छन् त्यसबाट अल्लाह (तआ़ला) पवित्र छ ।

إِلَّا عِبَادَ ٱللَّهِ ٱلْمُخْلَصِينَ ﴿١٦٠﴾

(१६०) अल्लाह (तआ़ला) का शुद्ध भक्तहरुका अतिरिक्त ।[1]

فَإِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ ﴿١٦١﴾

(१६१) विश्वास गर कि तिमी सबै तथा तिम्रा (झूठा) देवता ।

مَآ أَنتُمْ عَلَيْهِ بِفَٰتِنِينَ ﴿١٦٢﴾

(१६२) कुनै एकलाई पनि बहकाउन सक्दैन ।

إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ ٱلْجَحِيمِ ﴿١٦٣﴾

(१६३) उनीहरु बाहेक जो नरकमा जानेवाला नै छन् ।[2]

وَمَا مِنَّآ إِلَّا لَهُۥ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ ﴿١٦٤﴾

(१६४) (फरिश्ताहरुको कथन छ) कि हामीमध्ये प्रत्येकको स्थान नियमित छ ।[3]

وَإِنَّا لَنَحْنُ ٱلصَّآفُّونَ ﴿١٦٥﴾

(१६५) तथा हामी (अल्लाहको आज्ञापालनमा) पंक्तिबद्ध उभिएका छौं ।

وَإِنَّا لَنَحْنُ ٱلْمُسَبِّحُونَ ﴿١٦٦﴾

(१६६) तथा त्यसको तस्बीह (पवित्रताको गान) गरिराखेका छौं ।[4]

अल्लाहको दण्ड एवं सँजाय भोग्नका लागि अवश्य नर्कमा जानुपर्नेछ त त्यस पश्चात अल्लाह तथा जिन्नहरुका बीच नाता कुन प्रकार हुनसक्दछ ?

[1]अर्थात् यिनीहरु अल्लाहका सम्बन्धमा यस्ता कुरा जसबाट त्यो पवित्र छ यो मूर्तिपूजकहरुको व्यवहार हो । अथवा यो अभिप्राय हो कि नरक्मा जिन्न एवं मिश्रणवादी उपस्थित गरिनेछन् । अल्लाहका मुखलिस (रोजिएका) भक्तहरु होइन । उनका लागि तथा अल्लाहले स्वर्ग तयार गरेको छ । त्यस अवस्थामा यो لَمُحْضَرُونَ बाट अलग गरिएको छ, तथा تسبيح (तस्बीह) अलग प्रसंग वाक्य हो ।

[2]अर्थात् तिमी तथा तिम्रा झूठा पूज्य कसैलाई विचलित गर्न समर्थ छैनन् तिनीहरुका अतिरिक्त जो अल्लाहका ज्ञानमा पहिलादेखि नै नरक्का पात्र छन् तथा यसैकारण उनी शिर्क तथा कुफ़्रमा अडिग छन् ।

[3]अर्थात् अल्लाहका उपासनाका लागि यो फरिश्ताहरुको कथन हो ।

[4]अभिप्राय यो हा कि फरिश्ताहरु पनि अल्लाहको सृष्टि एवं त्यसका विशेष दास हुन् जो हरेक समय त्यसको बन्दना तथा तस्बीह एवं तक़्दीस (पवित्रता ज्ञान) मा लीन रहन्छन्, न कि उनीहरु अल्लाह कि पुत्रीहरु हुन् जस्तो कि मिश्रणवादी (मुश्रिकिन) भन्दछन् ।

وَإِن كَانُوا لَيَقُولُونَ ﴿١٦٧﴾

(१६७) तथा काफ़िरहरु त भन्ने गर्दथे ।

لَوْ أَنَّ عِندَنَا ذِكْرًا مِّنَ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦٨﴾

(१६८) कि यदि हाम्रो पासमा अघिका मानिसहरुको जिक्र (स्मृति) भएको भए ।

لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٦٩﴾

(१६९) त हामी पनि अल्लाहका रोजिएका दासहरु हुन्थ्यौं ।[1]

فَكَفَرُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾

(१७०) परन्तु पछि यस (कुर्आन) सित कुफ्र (इन्कार) गरिहाले[2] त शीघ्र नै जानीहाल्ने छन् ।[3]

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧١﴾

(१७१) तथा निश्चय हाम्रो वचन पूर्वमा नै आफ्ना रसूलहरुका लागि लागू भैसकेको छ ।

إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنصُورُونَ ﴿١٧٢﴾

(१७२) कि निःसन्देह ती व्यक्तिहरु नै सहायता गरिने छन् ।

وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿١٧٣﴾

(१७३) तथा हाम्रो सेना प्रभावशाली (एवं श्रेष्ठतम्) रहनेछ ।[4]

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٧٤﴾

(१७४) अब तपाईं केही दिनसम्म यिनीबाट मुख फर्काइहाल्नुस् ।[5]

अल्लाह कि पुत्रीहरु हुन् जस्तो कि मिश्रणवादी (मुशरेकिन) भन्दछन् ।

[1] ذكر (स्मृति) सित अभिप्राय कुनै अल्लाहको किताब अथवा पैग़म्बर हो । अर्थात् मूर्तिपूजक पवित्र कुर्आन अवतरित हुनुभन्दा पहिला भन्ने गर्थे कि हाम्रा पासमा पनि कुनै आकाशीय ग्रन्थ भएको भए जुनप्रकार अघिका मानिसहरुमाथि धर्मग्रन्थ तौरात आदि अवतरित भए । वा कुनै मार्गदर्शक अथवा सचेतक हामीलाई शिक्षा दिनेवाला भएको भए त हामी पनि अल्लाहका विशुद्ध भक्त बन्ने थियौं ।

[2] अर्थात् उनको कामना अनुसार जब अन्तिम ईशदूत मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम आए तथा पवित्र कुर्आन अवतरित गरियो त त्यसमाथि ईमान स्वीकार नगरी त्यसबाट इन्कार गरे ।

[3] यो चेतावनी तथा धम्की हो कि यसलाई झुठ्लाउनुको दुष्परिणाम शीघ्र उनलाई थाहा भइहाल्नेछ ।

[4] जस्तो कि अर्को स्थानमा भन्यो : ﴿كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي﴾ (अल-मुजादिल:-२१)

[5] अर्थात् उनका कुरा तथा यातनाहरुमाथि धैर्य गर्नुस् ।

(१७५) तथा उनीहरुलाई हेरिरहनुस्[1] तथा यिनी पनि अगाडी गएर देख्नेछन् ।	وَّأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٥﴾
(१७६) के यिनीहरु हाम्रा यातनाहरुको शीघ्रता गरिराखेका छन् ?	أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٧٦﴾
(१७७) (सुन !) जब हाम्रो प्रकोप उनका मैदानहरुमा उतर्नेछ, त्यस समय उनको जसलाई सावधान गरिएको थियो,[2] बडो नराम्रो बिहानी हुनेछ ?	فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٧﴾
(१७८) तथा तपाईं केही समयसम्म उनको ध्यान छाडिदिनुस् ।	وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿١٧٨﴾
(१७९) तथा हेरिरहनुस्, यिनीहरु पनि छिट्टै देख्नेछन् ।[3]	وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٩﴾
(१८०) पवित्र छ तपाईंको प्रभु जो अति सम्मानवाला छ, प्रत्येक त्यस कुराबाट जो (मूर्तिपूजक) भन्ने गर्दछन् ।[4]	سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾

[1]कि कहिले उनीमाथि अल्लाहको प्रकोप आउनेछ ?

[2]जब मुसलमान ख़ैबर विजय गर्न गए त यहूदी उनलाई देखेर आत्तिए, जसमाथि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पनि الله اكبر अल्लाहु अकबर (अल्लाह महान छ) भनेर भन्नुभयो خربت خيبر ، إنا إذا نزلنا بساحة قوم فساء صباح المنذرين "ख़ैबर विनष्ट भयो । हामी जब कुनै क़ौम (समूह) माथि आक्रमण गर्छौं त त्यहाँ एकाबिहानै तर्साउनेहरुबाट भयभीत हुनेहरुको अवस्था जस्तै हुन्छ ।" (सहीह बुख़ारी किताबुस्सलात, बाब मा युज़करू फ़िल फ़खिजे)

[3]यो जोड दिनका लागि दोहोऱ्याइएको छ, अथवा पहिला वाक्यसित अभिप्राय संसारको त्यो यातना (प्रकोप) छ, जो मक्कावासीहरुमाथि बद्र तथा ओहुद इत्यादि युद्धहरुमा मुसलमानहरुद्वारा काफ़िरहरुको हत्या एवं लुटपाट स्वरुप सामु आयो तथा दोस्रो वाक्यमा त्यस दण्डको चर्चा छ जसलाई यी काफ़िर तथा मुश्रिक परलोकमा भोग्नेछन् ।

[4]यसमा ती दोष तथा अवगुणहरुबाट अल्लाह तआलाको पवित्र हुने कुराको चर्चा जो बहुदेववादी अल्लाहका लागि वर्णन गर्दछन्, जस्तो उसको सन्तान अथवा कोही साक्षी छ । यो दोष दासहरुमा छ तथा सन्तान एवं साझेदारीको आवश्यकता पनि उनैलाई छ ।

وَسَلٰمٌ عَلَى الْمُرْسَلِيْنَ ﴿١٨١﴾

(१८१) पैग़म्बरहरुमाथि सलाम छ ।[1]

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٨٢﴾

(१८२) तथा सारा प्रशंसाहरु अल्लाह सर्वलोकका पालनकर्ताका लागि छन् ।[2]

سُوْرَةُ صٓ

सूरतु साद-३८

सूर: साद मक्कामा उत्रेको, यसमा अठासी आयतहरु तथा पाँच रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

शुभारम्भ गर्दछु अल्लाहको नामबाट जो बडो दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

صٓ وَالْقُرْاٰنِ ذِي الذِّكْرِ ﴿١﴾

(१) साद, यस शिक्षाप्रद कुर्आनको सौगन्ध ।[3]

بَلِ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فِيْ عِزَّةٍ وَّشِقَاقٍ ﴿٢﴾

(२) बरु काफ़िर अहंकारी एवं विरोधमा लागेका छन् ।[4]

अल्लाह यी सबै कुराहरुबाट अति महान तथा उच्च छ, किनकि त्यो निस्पृह छ, उसलाई कुनै सन्तान तथा साझेदारको आवश्यकता छैन ।

[1]कि उनीहरुले अल्लाहको सन्देश जगत्‌वासीहरुतिर पुऱ्याए जसका लागि निश्चय उनी सलाम तथा बधाईका पात्र छन् ।

[2]यहाँ भक्तहरुलाई सम्झाइँदैछ कि अल्लाहले तिमीमाथि उपकार गरेको छ, सन्देष्टा पठायो, धर्मशास्त्र अवतरित गऱ्यो तथा पैग़म्बरहरुले तिमीलाई अल्लाहको सन्देश सुनाए । अत: तिमी अल्लाहको कृतज्ञता व्यक्त गर । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि काफ़िरहरुको सत्यानाश गरी ईमानवाला तथा रसूलहरुलाई बचायो । त्यसका लागि अल्लाहका आभारी बन । حمد (हम्द) को अर्थ हो महिमाका विचारले प्रशंसा गुणगान तथा महानताको वर्णन गर्नु ।

व्याख्या सूर: साद :

[3]जसमा तिम्रा निम्ति प्रत्येक प्रकारको शिक्षा छ तथा यस्ता कुरा छन् जसमा लोक पनि सप्रन्छ तथा परलोक पनि । केही ज्ञाताहरुले ذي الذكر को अनुवाद प्रतिष्ठावान तथा उच्चतम् गरेका छन् । इमाम इब्ने कसीर भन्दछन् कि दुबै अर्थ सही छन्, किनकि कुर्आन प्रतिष्ठावान पनि छ तथा ईमानवालाहरुका लागि शिक्षा पनि । यस सौगन्धको उत्तर लुप्त छ कि कुरा यस्तो होइन जस्तो मक्काका नास्तिक भन्दछन् कि मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जादूगर, कवि, अथवा झूठा छन्, बरु उहाँ अल्लाहका रसूल हुन् जसमाथि यो कुर्आन अवतरित भयो ।

[4]अर्थात् यो कुर्आन त निश्चय नै शंकाबाट पवित्र तथा उनका लागि शिक्षाप्रद छ जो शिक्षा प्राप्त गर्दछन्, हो काफ़िरहरुलाई यसबाट लाभ यसकारण पुग्न सक्दैन कि उनका मस्तिष्कमा अहङ्कार तथा घमण्ड भरिएको छ

(३) हामीले यसभन्दा पूर्व पनि धेरै समुदायहरुलाई नाश गरिदियौं,[1] उनीहरुले धेरै प्रकारको याचना पुकार गरे परन्तु त्यो समय छुटकाराको थिएन ।[2]

كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِّنْ قَرْنٍ فَنَادَوْا وَّلَاتَ حِيْنَ مَنَاصٍ ③

(४) तथा काफिरहरुलाई यस कुरामा आश्चर्य भयो कि उनीहरुमध्येबाटै एउटा सचेतक आयो[3] तथा भन्नथाले कि यो जादूगर तथा झूठा छ ।

وَعَجِبُوْٓا أَنْ جَآءَهُمْ مُّنْذِرٌ مِّنْهُمْ ز وَقَالَ الْكٰفِرُوْنَ هٰذَا سٰحِرٌ كَذَّابٌ ④

(५) के यसले यति सारा देवताहरुलाई एउटै देवता गरिदियो, वास्तवमा यो अत्यन्त विचित्र कुरा हो ।[4]

أَجَعَلَ الْاٰلِهَةَ إِلٰهًا وَّاحِدًا ج إِنَّ هٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ ⑤

(६) उनका प्रमुखहरु यो भन्दै हिंडे कि जाउ आफ्ना देवताहरुमाथि दृढ रह,[5] निःसन्देह यस कुरामा कुनै उद्देश्य (स्वार्थ) छ ।[6]

وَانْطَلَقَ الْمَلَاُ مِنْهُمْ أَنِ امْشُوْا وَاصْبِرُوْا عَلٰٓى اٰلِهَتِكُمْ ج إِنَّ هٰذَا لَشَيْءٌ يُّرَادُ ⑥

तथा हृदयहरुमा विरोध तथा शत्रुता । عِزَّت (इज्जत) को अर्थ हुन्छ सत्यका विरोधमा अट्टेरीपना गर्नु ।

[1]जो उनीभन्दा अधिक बलवान एवं शक्तिशाली थिए, किन्तु कुफ्र तथा झुठ्लाउनुका कारण दुष्परिणामका भोगी भए ।

[2]उनीहरुले प्रकोप देखेर सहायताका लागि पुकारे तथा क्षमा-याचनाको प्रदर्शन गरे किन्तु त्यो समय क्षमा गर्नुको थियो न पलायनको । यसकारण न उनको ईमान लाभप्रद भयो न उनी भागेर प्रकोपबाट बाँच्न सक्यो । لَاتَ शब्द لا नै हो जसमा ت (त) अधिक छ, ثُمَّ जस्तै ثُمَّتَ लाई مناص नि भन्दछन् । نَاصَ يَنُوصُ धातु हो । को जसको अर्थ भाग्नु, पछि हट्नु हो ।

[3]अर्थात् उनीजस्तै एउटा मानव-पुरुष, रसूल कसरी बन्यो ।

[4]अर्थात् एउटै अल्लाह सम्पूर्ण विश्वको व्यवस्थापक हो, जसको कोही साझेदार छैन । यसैप्रकार इबादत (बन्दना) तथा भेटको अधिकारी मात्र त्यही एक छ । यो उनका लागि विचित्र कुरा थियो ।

[5]अर्थात् आफ्ना धर्ममा अडिग रह तथा मूर्तिहरुको पूजा गरिराख, मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम को कुरालाई नसुन ।

[6]अर्थात् यो हामीलाई देवताहरुबाट अलग गरी वस्तुतः हामीलाई आफ्नो अनुयायी बनाउन तथा आफ्ना नेतृत्व एवं बढाई गराउन चाहन्छ ।

مَا سَمِعْنَا بِهٰذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ ۚ إِنْ هٰذَا إِلَّا اخْتِلَاقٌ ⑦

(७) हामीले त यो कुरा प्राचीन धर्महरुमा पनि सुनेनौं,[१] केही होइन, यो त केवल मनगढन्त हो ।[२]

ءَأُنْزِلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَا ۚ بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِي ۚ بَلْ لَمَّا يَذُوقُوا عَذَابِ ⑧

(८) के हामी सबैमध्ये उसैमाथि (अल्लाहको) वार्ता अवतरित भएको छ ?[३] वास्तवमा यी मानिसहरु मेरो प्रकाशना (वह्‌य) को सम्बन्धमा सन्देहमा छन्,[४] बरु (ठीक यो हो कि) उनीहरुले मेरो यातनाको स्वाद अझै चाखेकै छैनन ।[५]

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ⑨

(९) अथवा के उनका पासमा तिम्रा प्रभुत्वशाली दानी प्रभुको कृपाका कोष छन्[६]

[१]पछिल्ला धर्महरुसित अभिप्राय या त कुरैशकै आफ्नो धर्म हो या त इसाई धर्म । अर्थात यो जुन तौहीद (एकेश्वरवाद) को आमन्त्रण दिइराखेको छ, त्यसका विषयमा त हामीले कुनै धर्मभा सुनेनौं ।

[२]अर्थात् यो तौहीद मात्र उसको आफ्नो मनगढन्त हो, अन्यथा इसाई धर्ममा पनि अल्लाहका साथ अरुहरुको उपासनामा साझी मानिएको छ ।

[३]अर्थात् मक्कामा ठूला-ठूला धनपति छन् । यदि अल्लाह कसैलाई नबी बनाउनै चाहेको भए त उनीहरु मध्येबाट बनाउँथे । यी सबैलाई छाडेर प्रकाशना (वह्‌य) एवं दूतत्व (रिसालत) को लागि मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को चैन पनि विचित्र छ ? यो मानौं उनीहरुले अल्लाहका निर्वाचनमा दोष निकाले । सत्य छ "खूबे बदरा बहानये बिस्यार" (दुराचारीका लागि धेरैजसो बहानाहरु छन्) । अरु स्थानमा पनि यो विषय वर्णित छ । उदाहरणार्थ सूर: अहज़ाब-३१, ३२

[४]अर्थात् उनको इन्कार यसकारण छैन कि उनलाई मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सत्यताको ज्ञान छैन अथवा उहाँका सुबोधसित उनीहरुलाई इन्कार छ, बरु यिनी त्यस प्रकाशना (वह्‌य) का सन्दर्भमा नै शंका तथा शंसयसित ग्रस्त छन् जो उहाँमाथि अवतरित भयो, जसमा सबभन्दा प्रत्यक्ष तौहीद (अद्वैत) को आमन्त्रण छ।

[५]किनकि प्रकोपको स्वाद चाखेको भए त यति खुल्ला कुरोलाई झुठ्लाउँदैनथे तथा जब यस झुठ्लाउनुको वास्तविक स्वाद चाख्नेछन् त त्यो समय यस्तो हुनेछ कि फेरि नमान्ने काम आउनेछ न ईमान नै लाभदायक हुनेछ ।

[६]कि यिनी जसलाई चाहन्छन् देऊन् तथा जसलाई चाहन्छन् नदेऊन् । यिनै कोषहरुमा नबूवत (दूतत्व) पनि छ । तथा यदि यस्तो छैन, बरु प्रभुका कोषहरुका स्वामी त्यही दाता छ, त उनीहरुलाई नबूअत मोहम्मदीबाट इन्कार किन छ जसलाई परम दाता प्रभुले आफ्नो विशेष दयाबाट प्रदान गरेको छ ।

(१०) अथवा के आकाश एवं धर्ती तथा उनका मध्येको प्रत्येक वस्तुको राज्य उनैको हो, तसर्थ यिनीहरु डोरीहरु तानेर चढिहालून् ।[1]

أَمْ لَهُم مُّلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ﴿١٠﴾

(११) यो पनि (विशाल) सेनाहरुमध्ये पराजित (सानो) सेना हो ।[2]

جُندٌ مَّا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِّنَ الْأَحْزَابِ ﴿١١﴾

(१२) उनीहरुभन्दा पूर्व नूहका समुदाय तथा आद एवं किलाहरुवाला फिर्औन[3] ले झुठ्लाइहालेका थिए ।

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتَادِ ﴿١٢﴾

(१३) तथा समूदिहरु एवं लूतका समुदायले तथा वनका दासीहरुले[4] पनि, यही (विशाल) सेनाहरु थिए ।

وَثَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ لْئَيْكَةِ ۚ أُولَٰئِكَ الْأَحْزَابُ ﴿١٣﴾

[1]अर्थात् आकाशमा चढेर त्यस प्रकाशनाको क्रम काटिदेऊन् जो मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि अवतरित हुन्छ । أسباب (अस्वाब) बहुवचन हो سبب (सबब) को यसको शाब्दिक अर्थ हो, जसद्वारा लक्ष्यसम्म पुगिन्छ चाहे त्यो कुनै पनि वस्तु होस् । यसकारण यिनका विभिन्न अर्थ गरिएका छन् । एक अनुवाद द्वार पनि गरिएको छ जसबाट फरिश्ताहरु धर्तीमा अवतरित हुन्छन् अर्थात् भऱ्याङद्वारा आकाशका द्वारसम्म पुगुन् तथा प्रकाशना (वह्य) बन्द गरिदेऊन् । (फ़तहुल कदीर)

[2]جُندٌ विधेय हो जसको विषय लुप्त छ । مَا बढाई तथा हीनतामाथि जोड दिनका लागि छ । यो अल्लाह तआ़ला (परमेश्वर) को तर्फबाट नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सहायता तथा काफ़िरहरुको पराजयको वचन हो । अर्थात् काफ़िरहरुको यो सेना जो बातिल (अनृत) का सेनाहरुमध्ये एउटा सेना हो, ठूलो छ अथवा हीन, यसको कदापि चिन्ता नगर्नुस् पराजय उनको भाग्य हो । هُنَالِكَ मा टाढा स्थानतिर संकेत छ जो बद्र एवं मक्का विजयका दिनतिर पनि हुनसक्छ । जहाँ काफ़िरहरुको शिक्षाप्रद पराजय भयो ।

[3]फिरऔंनलाई खूँटहरुवाला यसकारण भनियो कि त्यो निर्दयी जब कसैमाथि क्रोधित हुन्थ्यो त उसका हात, खुट्टाहरु तथा टाउकोमा किल्ला ठोकिदिन्थ्यो, अथवा यसको उद्देश्य व्यञ्जना स्वरुप उसका बल, शक्ति एवं दृढ राज्य देखाउनु हो । अर्थात् किलहरुबाट जुनप्रकार कुनै वस्तुलाई दृढ गरिन्छ त्यसैप्रकार उसको ठूलो सेना तथा त्यसका अनुगामी पनि त्यसका राज्यशक्ति एवं दृढताका कारण थिए ।

[4]أصحاب الأيكة का सम्बन्धमा सूरः शुअरा १७६ मा अतिरिक्त जानकारी छ ।

(१४) यिनीहरुमध्ये एउटा पनि यस्तो थिएन जसले रसूलहरुलाई झुठ्लाएन, त मेरो प्रकोप उनीमाथि सिद्ध भयो ।

إِن كُلٌّ إِلَّا كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ عِقَابِ ﴿١٤﴾

(१५) तथा उनीहरुलाई केवल एउटा तीव्र ध्वनिको प्रतीक्षा छ,[1] जसमा कुनै विघ्न (तथा मोहलत) छैन ।[2]

وَمَا يَنظُرُ هَٰؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَّا لَهَا مِن فَوَاقٍ ﴿١٥﴾

(१६) तथा (उनीहरुले) भने कि हे हाम्रा प्रभु ! हाम्रो लेखा-जोखा तिमी हामीलाई हिसाबका दिनभन्दा पूर्व नै प्रदान गरिदेउ ।[3]

وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّل لَّنَا قِطَّنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ ﴿١٦﴾

(१७) तपाईं उनका कुराहरुमा धैर्य राख्नुस् तथा हाम्रा भक्त दाऊदलाई याद गर्नुस् जो अत्यन्त शक्तिशाली थियो,[4] निःसन्देह त्यो निकै ध्यानमग्न थियो ।

اصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُودَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿١٧﴾

[1]अर्थात् नरसिंघा फुक्नुको जसबाट प्रलय व्याप्त हुनेछ ।

[2]दूध दुहुनेले एकपटक केही दूध दुहेर बच्चालाई ऊटनी अथवा गाई, भैंसीको पासमा छाडिदिन्छ ताकि उसले दूध पिउनाले थनहरुमा दूध उत्रोस् । अनि अलि बेरपछि बच्चालाई बलपूर्वक पछाडी हटाएर स्वयं दूध दुहन आरम्भ गरिदिन्छ । यो दुईपटक दूध दुहनुकामध्ये जो अन्तर छ, यसलाई فواق (फ़वाक) भनिन्छ । अर्थात् नरसिंघा फुक्नुका पश्चात यति पनि अवसर प्राप्त हुँदैन बरु सूर: (नरसिंघा) फुक्नासाथ प्रलयको भूकम्प व्याप्त हुनेछ ।

[3] قـطّ (क़ित्त) को अर्थ हो, हिस्सा, अभिप्राय यहाँ कर्मपत्र अथवा लेखा-जोखा हो अर्थात् हाम्रा कर्मपत्र अनुसार हाम्रा भागमा राम्रो-नराम्रो सजा जे पनि होस् । हिसाबका दिन आउनुभन्दा पहिला हामीलाई संसारमै दिदेउ यो يَستعجلونَك بالعَذاب भएको कुरा नै हो । यो क्यामत (प्रलय) हुनुलाई असम्भव ठान्दै परिहास तथा उपहास स्वरुप उनीहरुले भने ।

[4]यो أيـدًا - يدٌ को बहुवचन होइन, बरु यो آدَ يَئِيدُ को धातु हो أيدٌ बल तथा दृढता । यसैबाट تأييد समर्थन दिनुको अर्थमा छ । यसबाट अभिप्राय धार्मिक बल एवं दृढता हो । जस्तो कि हदीसमा चर्चित छ कि अल्लाहको प्रिय नमाज़ दाऊदको नमाज़ तथा प्रिय रोज़े (ब्रत) दाऊदका रोज़ा हुन्, उनी आधिरात निदाउँथे अनि उठेर रात्रिको तिहाई भाग कयाम (प्रार्थना) गर्दथे तथा फेरि छैठौं भागमा निदाइहाल्थे । एकदिन रोज़ा बस्थे तथा एकदिन अन्तर गर्दथे तथा रणभूमिबाट भाग्दैनथे (सहीह बुख़ारी, किताबुल अम्बिया, तथा मुस्लिम, किताबुस सेयाम, बाबुन्नहिये अन सौमिद्दहरे)

(१८) हामीले पर्वतहरुलाई त्यसका अधीन गरिदिएका थियौं कि त्यसका साथ सन्ध्या तथा प्रातःको महिमागान् गरून् ।

إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ ﴿١٨﴾

(१९) तथा (उडिराखेका) पंक्षीहरु पनि एकत्रित भई, सबै उसका अधीन हुन्थे ।[1]

وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةً ۖ كُلٌّ لَّهُ أَوَّابٌ ﴿١٩﴾

(२०) तथा हामीले त्यसका राज्यलाई सुदृढ गरिदिएका थियौं[2] तथा त्यसलाई तत्वज्ञान (हिक्मत) प्रदान गरेका थियौं[3] तथा कुराको निर्णय (सुझाइदिएका थियौं) ।[4]

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَآتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصْلَ الْخِطَابِ ﴿٢٠﴾

(२१) तथा के तिमीलाई झगडा गर्नेहरुको सूचना प्राप्त भयो जबकि उनीहरु पर्खाल नाघेर मेहराबमा (इबादतका स्थानमा) आए ?[5]

وَهَلْ أَتَاكَ نَبَأُ الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ ﴿٢١﴾

(२२) जब यिनी दाऊदका पासमा पुगे त यिनी उनीसित तर्से,[6] उनीहरुले भने भयभीत नहुनुस्,

إِذْ دَخَلُوا عَلَىٰ دَاوُودَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ ۖ قَالُوا

[1]अर्थात् मिर्मिरे बिहानीका समय तथा आखिर दिनमा पर्वत पनि दाऊदका साथ तस्बीहमा लीन हुन्थे तथा उडिराखेका पंक्षी पनि ज़बूरको पाठ सुनेर वायुमा नै एकत्र हुन्थे एवं उनका साथ तस्बीह (पवित्रतागान) गर्दथे مَحْشُورَةً (महशूर:) को अर्थ एकत्रित हो ।

[2]प्रत्येक प्रकारका भौतिक तथा आध्यात्मिक साधानहरुद्वारा ।

[3]अर्थात् नबूअत (दूतत्व), सही राये, सोझो काम ।

[4]अर्थात् विवादको निर्णय गर्नुको योग्यता, सूझबूझ, धर्मबोध एवं तर्क निकाल्नु तथा वर्णन गर्नुको शक्ति ।

[5]مِحْرَابٌ (मेहराव) सित अभिप्राय त्यो कक्ष हो जसमा सबैभन्दा अलग भई एकाग्रताका साथ अल्लाहका उपासना गर्दथे, द्वारमा द्वारपाल हुन्थे ताकि कोही भित्र गई उपासनामा वाधक नहोस् । झगडा गर्नेहरु पछाडीबाट भित्ता नाघेर भित्र आइहाले ।

[6]भयको कारण स्पष्ट छ कि एक त उनी द्वारबाट होइन पछाडीबाट पर्खालमा चढेर भित्र आए, अर्को कुरो उनीहरुले यति ठूलो कार्य गर्दाखेरि समयका राजाको कुनै भय प्रतीत गरेन । प्रत्यक्ष कारणहरुका अनुसार भय भएको वस्तुसित तर्सनु मानवको एउटा प्राकृतिक माँग हो । यो नबूअत एवं पदका विपरीत छ न तौहीदका प्रतिकूल । तौहीदका विपरीत अल्लाह बाहेक को त्यो भय हो जो अकारण हुन्छ ।

لَا تَخَفْ ۖ خَصْمَانِ بَغَىٰ بَعْضُنَا
عَلَىٰ بَعْضٍ فَاحْكُمْ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ
وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا إِلَىٰ سَوَاءِ الصِّرَاطِ ﴿٢٢﴾

हाम्रो आपसी झगडा छ, हामीले एक-अर्कामाथि अत्याचार गरेका छौं, तसर्थ तपाईं हामीबीच न्यायपूर्वक निर्णय गरिदिनुस् तथा अन्याय नगर्नुस् तथा हामीलाई सोझो मार्ग बताइदिनुस् ।[1]

إِنَّ هَٰذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً
وَلِيَ نَعْجَةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ
أَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ ﴿٢٣﴾

(२३) (सुन्नुहोस् !) यो मेरो भाइ हो,[2] यससित ९९ भेंडाहरु छन् तथा मसित एउटा नै छ, परन्तु यसले मसित भनिराखेको छ कि आफ्नो यो एउटा पनि मलाई दिदेउ[3] तथा मसित कुरामा बडो कटु व्यवहार गर्दछ ।[4]

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعْجَتِكَ
إِلَىٰ نِعَاجِهِ ۖ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْخُلَطَاءِ
لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَا هُمْ ۗ
وَظَنَّ دَاوُودُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ

(२४) (उहाँले) भन्नुभयो, त्यसको आफ्ना भेंडाहरुका साथ तिम्रो एक भेंडा सम्मिलित गर्नुको प्रश्न अवश्य तिमीमाथि अत्याचार हो तथा अधिकतर भागीदार एवं साझेदार (यस्तै हुन्छन् कि) एक-अर्कामाथि अन्याय एवं अत्याचार गर्दछन् ।[5] तिनीहरुका अतिरिक्त जसले ईमान स्वीकार गरे तथा जसले पुण्यका कार्य गरे तथा

[1]आउनेहरुले सान्त्वना दिए कि आत्तिने आवश्यकता छैन, हाम्रो बीच एउटा झगडा छ, हामी तपाईंसित निर्णय गराउन आएका हौं । तपाईं सत्यातापूर्वक निर्णय गरिदिनुस् तथा सोझो मार्गको हामीलाई निर्देशन पनि गरिदिनुस् ।

[2]भाइसित अभिप्राय यहाँ धार्मिक भाइ अथवा व्यवसायको साझी हो या मित्र हो, सबैलाई भाइ भन्नु सही हो ।

[3]अर्थात् यो एउटा भेंडा पनि मेरा भेंडाहरुमा सामेल गरिदेउ ताकि म नै त्यसको पनि स्वामी एवं मालिक भइहालूँ ।

[4]दोस्रो अनुवाद हो, "तथा यो वार्तालापमा ममाथि प्रभावी भइहाल्यो" अर्थात् जस्तो उसका पासमा माल अधिक छ, त्यस्तै बोल्नुमा पनि मभन्दा निपुण छ, जसका कारण आफ्नो कुरा अरुलाई मान्न लगाइहाल्छ ।

[5]अर्थात् मानिसहरुमा यो दोष सामान्य छ कि एक साझेदार अर्कोमाथि ज्यादती गर्दछ तथा प्रयास गर्दछ कि अर्काको भाग पनि स्वयं हडप गरिहालोस् ।

وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ ۩ ٢٤

यस्ता मानिसहरु साह्रै कम छन्,[1] तथा दाऊद (अलैहिस्सलाम) जानिहाले कि हामीले उनको परीक्षा लिएका छौं अनि त आफ्ना प्रभुसित क्षमा-याचना गर्नथाले तथा विनम्रताका साथ घोप्टिए[2] तथा (पूर्णरुपमा) ध्यानमँग्न भइहाले ।

فَغَفَرْنَا لَهُ ذَٰلِكَ ۖ وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ ٢٥

(२५) त हामीले पनि उनको यो (दोष) क्षमा गरिदियौं,[3] निःसन्देह उनी हाम्रा निकट अत्यन्त उच्च पद एवं सर्वोत्तम ठिकानावाला हुन् ।

[1]हो, यस नैतिक दोषबाट ईमान भएकाहरु सुरक्षित रहेन्छन्, किनकि उनका हृदयमा अल्लाहको भय हुन्छ तथा उनी सत्कर्ममा स्थायी हुन्छन् । अतः उनी अरुहरुमाथि तथा अरुहरुको माललाई हडप्ने प्रयत्न गर्दैनन् । परन्तु यस स्वभावका मानिसहरु कमै हुन्छन् ।

[2] وَخَرَّ رَاكِعًا को अभिप्राय यहाँ सजदामा घोप्टिनु हो ।

[3]ईशदूत दाऊदको त्यो के दोष थियो जसका लागि खेद एवं लज्जाको संवेदन गरे तथा अल्लाहले उनलाई क्षमा गरिदिए । पवित्र क़ुरआनमा यसको विवरण छैन, न कुनै प्रमाणित हदीसमै यस विषयको कुनै व्याख्या छ । अतः केही भाष्यकारहरुले त यहूदी कथाहरुलाई आधार बनाएर यस्ता कुरा लेखिदिएका छन् जो एउटा नबीको मर्यादाभन्दा तल छन् । केही भाष्यकारहरु जस्तै इब्ने कसीरले भने कि जब क़ुरआन तथा हदीस यस विषयमा मौन छ भने हामीलाई उनका विवरणको विवादमा पर्नुको आवश्यकता छैन । भाष्यकारहरुको एउटा तेस्रो समूह छ जो यस घटनाको विवरण बताउँछ ताकि क़ुरआनका संक्षेपको केही व्याख्या भइहालोस् । तैपनि यो एउटा कुरामा सहमत छैन । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि आदरणीय दाऊदले एउटा सैनिकलाई आदेश दिएका थिए कि त्यसले आफ्नी पत्नीलाई तलाक़ दिइदेओस्, तथा यो त्यस युगका प्रचलनमा कुनै दोषको कुरो थिएन । आदरणीय दाऊदलाई त्यसका गुणहरु तथा निपुणताको ज्ञान भएको थियो, जसका कारण उनीमा यो आकांक्षा भयो कि त्यस स्त्रीलाई त रानी हुनुपर्छ न कि एउटा साधारण नारी, ताकि उसका गुणहरु एवं निपुणताबाट पूरा देश लाभान्वित होस् । यो आकांक्षा जति पनि शुभ भावनाका आधारमा होस् किन्तु एक त अनेक पत्नीहरुको उपस्थितिमा अनुचित कुरा जस्तो लाग्छ, अर्को राजाको तर्फबाट यसलाई व्यक्त गर्नमा दबावको पक्ष पनि सम्मिलित हुनजान्छ । यसकारण आदरणीय दाऊदलाई एउटा त्यसैजस्तो घटनाद्वारा यसलाई अनुचित हुनुको आभास गराइयो तथा उनलाई वास्तवमा यसमा सचेतना आइहाल्यो । त्यही ज्ञानीहरु भन्दछन् कि यी आउनेवाला दुई व्यक्ति फरिश्ताहरु थिए जो

(२६) हे दाऊद ! हामीले तिमीलाई धर्तीको उत्तराधिकारी बनाइदियौं त तिमी मानिसहरुका बीच न्यायपूर्ण निर्णय गर तथा आफ्नो नामका इच्छाहरुको अनुसरण नगर अन्यथा त्यसले तिमीलाई अल्लाहको मार्गबाट हटाइदिनेछ । निःसन्देह जो मानिस अल्लाहका मार्गबाट विचलित हुन्छन् उनका लागि कठोर यातनाहरु छन् यसकारण कि उनीहरुले हिसाबका दिनलाई बिर्सिदिएका छन् ।

يَٰدَاوُۥدُ إِنَّا جَعَلْنَٰكَ خَلِيفَةً فِى ٱلْأَرْضِ فَٱحْكُم بَيْنَ ٱلنَّاسِ بِٱلْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ ٱلْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌۢ بِمَا نَسُوا۟ يَوْمَ ٱلْحِسَابِ ﴿٢٦﴾

(२७) तथा हामीले आकाश एवं धर्ती तथा उनका मध्येका कुरालाई व्यर्थ (एवं अकारण) पैदा गरेका छैनौं ।[1] यो शंका त नास्तिकहरुको हो, तसर्थ काफ़िरहरुका लागि अग्निका खराबी छ ।

وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَآءَ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَٰطِلًا ۚ ذَٰلِكَ ظَنُّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ۚ فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِنَ ٱلنَّارِ ﴿٢٧﴾

एउटा बनावटी विवादलाई लिएर उपस्थित भए । आदराणीय दाऊदबाट यो चूक भयो कि वादीको कुरा सुनेर नै आफ्नो विचार व्यक्त गरिदिए तथा प्रतिवादीका कुरा सुन्ने आवश्यकता ठानेनन् । अल्लाहले पदोन्नतिका लागि यस परीक्षामा उनलाई पारे । यस त्रुटिको आभास हुँदै उनी बुझिहाले कि यो अल्लाहको तर्फबाट परीक्षा थियो जो उनीमाथि आयो, तथा अल्लाहका सदनमा नतमस्तक भइहाल्यो । केही विद्वानहरु भन्छन् कि आएका फरिश्ता होइन मानिस नै थिए तथा यो काल्पनिक घटना होइन एउटा वास्तविक विवाद थियो जसका निर्णयका लागि उनी आएका थिए । यसप्रकार उनका धैर्य एवं सहनको परीक्षा लियो, किनकि यस घटनामा अप्रियता तथा स्वभाविक उत्तेजनाका कैयन् पक्ष थिए । एक त बिना अनुमति भित्ता, नाघेर गए, दोस्रो इबादतका विशेष समयमा आएर बाध्य हुनु, तेस्रो उनको कुरा गर्नुको शैली पनि उहाँको राजकीय मर्यादाभन्दा न्यून थियो (कि) अन्याय नगर्नु आदि) । किन्तु अल्लाहले दया गऱ्यो कि उहाँ उत्तेजित हुनु भएन तथा पूर्ण धैर्य एवं सहनशीलताको प्रदर्शन गर्नु हो । मनमा अप्रियताको अलि संवेदन पनि उत्पन्न भयो त्यसलाई पनि आफ्नो दोष माने । अर्थात यो अल्लाहको तर्फबाट परीक्षा थियो, यसकारण यो स्वभाविक संकोच पनि हुनु नपर्ने थियो । जसमाथि उनले तौबा एवं क्षमा-याचना गरे ।

[1]बरु एक विशेष उद्देश्यका लागि पैदा गरेको छ तथा त्यो यो कि मेरा दासहरु मेरो उपासना गरून् । जो यस्तो गर्नेछ, त्यसलाई उत्तम प्रतिफल प्रदान गर्नेछु तथा जो मेरो उपासना तथा आज्ञा-पालनबाट मुख फर्काउनेछ त्यसका लागि नरकको यातना छ ।

(२८) के हामीले ती मानिसहरुलाई जसले ईमान स्वीकार गरे तथा पुण्यका कार्य गरे, तिनका समान गरिदिनेछौं जो (नित्य) धर्तीमा उपद्रव गर्दैरहे, अथवा सदाचारीहरुलाई कुकर्मीहरुजस्तो गरिदिनेछौं ?

أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ﴿٢٨﴾

(२९) यो मंगलमय पुस्तक हो जसलाई हामीले तपाईंतिर यसकारण अवतरित गरेका छौं कि मानिसहरु यसका आयतहरुमा ध्यान देऊन तथा विचार गरून् तथा बुद्धिमान यसबाट शिक्षा ग्रहण गरून्।

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٢٩﴾

(३०) तथा हामीले दाऊदलाई सुलैमान (नामक पुत्र) प्रदान गऱ्यौं जो अति उत्तम भक्त थियो तथा अत्याधिक ध्यान लगाउने व्यक्ति थियो।

وَوَهَبْنَا لِدَاوُودَ سُلَيْمَانَ ۚ نِعْمَ الْعَبْدُ ۖ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿٣٠﴾

(३१) जब उनका सामु सन्ध्याका समय तेज हिंड्ने घोडाहरु प्रस्तुत गरिए।[1]

إِذْ عُرِضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّافِنَاتُ الْجِيَادُ ﴿٣١﴾

(३२) त भन्नथाले कि मैले आफ्ना प्रभुको स्मरणमाथि यी घोडाहरुका प्रेमलाई प्राथमिकता दिएँ यहाँसम्मकि सूर्यास्त भइहाल्यो।

فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّىٰ تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ﴿٣٢﴾

(३३) यी घोडाहरुलाई पुन: मेरा सामु ल्याउ, अनि पिडुली (कोख) तथा गर्दनहरुमाथि हातले सुम्सुम्याउन थाले।[2]

رُدُّوهَا عَلَيَّ ۖ فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْأَعْنَاقِ ﴿٣٣﴾

[1] صافنات यो صافِنٌ अथवा صافِنَةٌ को बहुवचन हो अर्थात यी घोडाहरु जो तीन खुट्टामा उभिएका हुन्छन्। جِيادٌ - جَوَادٌ को बहुवचन हो जो तीव्रगामी घोडाहरुलाई भन्दछन् अर्थात् आदरणीय सुलेमानले जिहाद (धर्मयुद्ध) का लागि जुन घोडाहरु पालेका थिए ती उत्तम, कुलीन एवं वेगगामी घोडाहरु सुलेमानका पासमा निरीक्षणका लागि ल्याइए। عَشِيٌّ जोहर अथवा असरदेखि दिनको अन्तसम्मका समयलाई भन्दछन् जसलाई हामी सन्ध्या भन्दछौं।

[2] यस अनुवादका आधारमा أَحْبَبْتُ यो آثَرْتُ (महत्व दिनु) का अर्थमा छ। عَنْ शब्द على का अर्थमा छ, तथा تَوارَتْ मा सर्वनाम सूर्यतिर फर्कन्छ जो आयतमा पहिला वर्णित छैन किन्तु वाक्य क्रम त्यसलाई बताइराखेको छ। यस व्याख्याका अनुसार आगामी आयतमा

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَٰنَ وَأَلْقَيْنَا عَلَىٰ كُرْسِيِّهِۦ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ﴿٣٤﴾

(३४) तथा हामीले सुलेमानको परीक्षा लियौं तथा उनका सिंहासनमाथि एउटा घोडा राखिदियौं,[1] अनि उनी ध्यानमँग्न भइहाले।

قَالَ رَبِّ ٱغْفِرْ لِى وَهَبْ لِى مُلْكًا لَّا يَنۢبَغِى لِأَحَدٍ مِّنۢ بَعْدِىٓ

(३५) भने कि हे मेरा प्रभु मलाई क्षमा गर तथा मलाई यस्तो राज्य प्रदान गर जो मेरा

مسحًا بالسُّوق و الأعناق को अनुवाद पनि वध गर्नुहुन्छ अर्थात् مسحًا بالسَّيف (तलवार हान्नु) को अर्थ। अभिप्राय यो हुन्छ कि घोडाहरुका निरीक्षण (देख्नु) मा असको नमाज़ अथवा विशेष जाप बाँकी रहयो जो त्यस समय उनी गर्दथे। यसमाथि उनलाई घोर दुख भयो तथा भन्नलागे कि म घोडाहरुको प्रेममा यति बेसुध भएँ कि सूर्यास्त भइहाल्यो तथा अल्लाहका स्मरण एवं नमाज़ अथवा जपबाट अचेत रहें। अत: क्षतिपूर्तिका लागि उनले सबै घोडाहरु अल्लाहका लागि वध गरिदिए। इमाम शौकानी तथा इब्ने कसीर आदिले यसै भाष्यलाई प्राथमिकता दिएका छन्। अन्य केही भाष्यकारहरुले यसको अर्को व्याख्या गरेका छन्, यसका आधारमा عَـن अर्थमा छ أجْل को। अथवा لأجلِ ذِكرِ رَبِّي (आफ्ना पालनकर्ताका स्मरणका कारण) मा यी घोडाहरुसित प्रेम गर्दछु अर्थात् यिनीद्वारा अल्लाहका मार्गमा ज़िहाद हुन्छ। अनि यी घोडाहरुलाई दगुराए यहाँसम्मकि जब आँखाबाट ओझल भए, फेरि उनीहरुलाई वापस मँगाए तथा प्यार एवं प्रेमले उनको पिंडुली (कोख) तथा गर्दनहरुमाथि हातले सुम्सुम्याउन प्रारम्भ गरे। خَير (कुर्आनमा मालका अर्थमा प्रयोग भएको छ, यहाँ यो शब्द घोडाहरुका लागि आएको छ। इमाम इब्ने ज़रीर तबरीले यस दोस्रो व्याख्यालाई प्राथमिकता दिएका छन् तथा यही व्याख्या अनेक कारणहरुले सही लाग्दछ।

[1]यो परीक्षा के थियो, कुर्सीमा राखेको धड (शरीर) कुन कुरोको थियो तथा यसको अभिप्राय के हो ? यसको पनि कुनै विवरण कुर्आन तथा हदीसमा पाइँदैन। हो, केही भाष्यकारहरुले सहीह हदीसबाट सिद्ध एउटा कथासित यसलाई सम्बन्धित गरेका छन्, जुन यो हो कि आदरणीय सुलैमानले एकपटक भने कि म आज राति आफ्नी सबै पत्नीहरुसित (जसको संख्या ७० अथवा ९० थियो) सम्भोग गर्नेछु ताकि तिनीहरुबाट वीर घोड सवार पैदा होऊन् जो अल्लाहका मार्गमा धर्मयुद्ध (ज़िहाद) गरून्। तथा यसमाथि إن شاء الله (यदि अल्लाहले चाहयो) भनेनन् (अर्थात केवल आफ्नो युक्तिमाथि पूरा भरोसा गरिहाले)। परिणाम यो भयो कि एउटी अतिरिक्त कुनै पत्नी गर्भवती भएनन् तथा गर्भवती पत्नीले पनि जुन बच्चा जन्माइन्, त्यो पनि अपूर्ण अर्थात् आधा थियो। नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, यदि सुलैमान إن شاء الله भनेको भए सबै योद्धा हुने थिए (सहीह बुख़ारी, किताबुल अम्बिया, सहीह मुस्लिम, किताबुल ईमान, बाबुल इस्तिस्ना)। यी व्याख्याकारहरुका विचारमा शायद إن شاء الله नभन्नु अथवा केवल आफ्ना उपायमा निर्भर हुनु, यही परीक्षा होस् जसमा आदरणीय सुलैमान ग्रस्त भए तथा कुर्सीमाथि राखिएको बच्चा यही अपूर्ण अर्धाङ्ग शिशु होस्। والله أعلم

إِنَّكَ أَنتَ الْوَهَّابُ ﴿٣٥﴾

अतिरिक्त कुनै (व्यक्ति) का योग्य नहोस्,[1] तिमी ठूलै दाता हौ ।

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ ﴿٣٦﴾

(३६) त हामीले बाबुलाई उनका वशमा गरिदियौं, त्यो उहाँका आदेशले जहाँ उहाँ चाहनुहुन्थ्यो कोमलतापूर्वक पुऱ्याइदिने गर्थ्यो ।[2]

وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بَنَّاءٍ وَغَوَّاصٍ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा (शक्तिशाली) जिन्नातलाई पनि (उनका अधीन गरिदियौं) तथा प्रत्येक भवन बनाउनेलाई एवं डुबुल्की लगाउनेलाई ।

وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٣٨﴾

(३८) तथा अन्य (जिन्नात) लाई पनि जो जंजीरहरुमा जकडिएका हुन्थे ।[3]

هَٰذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٩﴾

(३९) यो हो हाम्रो वरदान अब तिमी उपकार गर अथवा रोकिइराख कुनै हिसाब छैन ।[4]

وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَآبٍ ﴿٤٠﴾

(४०) तथा उनका लागि हाम्रा पासमा बडो निकटता छ तथा धेरै राम्रो ठेगाना छ ।[5]

[1]अर्थात् घोडासवारहरुको सेना पैदा हुनुको कामना तिम्रा उपाय एवं चाहतले पूरा भएन, किन्तु मलाई यस्तो अधिकारसहित राज्य प्रदान गरिदेउ कि त्यस्तो राज्य मेरो अतिरिक्त कसैसित नहोस्, त्यस पश्चात सन्तानको आवश्यकता नै रहने छैन, यो दुआ पनि अल्लाहका धर्मका प्रभुत्वकै लागि थियो ।

[2]अर्थात् हामीले सुलैमानको यो प्रार्थना सुन्यौं तथा यस्ता राज्य प्रदान गऱ्यौं कि वायु उनका अधीन थियो । यहाँ वायुको कोमलता (कम गति) सित चलेको भन्यो, जबकि सूरः अम्बिया आयत संख्या ८१ मा त्यसलाई तीब्र भनियो । यसको अभिप्राय यो हो कि वायुको स्वभाविक गति तीब्र छ किन्तु सुलैमानका लागि त्यसलाई सुस्त गतिको गरियो अथवा आवश्यकता अनुसारको कहिले तेज हुन्थ्यो कहिले कम जस्तो सुलेमान चाहन्थे । (फ़तहुल क़दीर)

[3]जिन्नहरुमा जो उद्दण्ड तथा काफ़िर हुन्थे उनलाई सिक्रिहरुमा जकडिन्थ्यो ताकि उनीहरु आफ्ना उद्दण्डता तथा कुफ़्रताका कारण अवज्ञा गर्न नसकून् ।

[4]अर्थात् तिम्रो विनय अनुसार हामीले तिमीलाई महान राज्य प्रदान गरिदियौं । अब मानिसहरुमध्ये जसलाई चाहन्छौ देउ, जसलाई चाहँदैनौं नदेउ, तिमीसित हामीले हिसाब पनि लिने छैनौं ।

[5]अर्थात् सांसारिक मान-मर्यादा प्रदान गर्नुका उपरान्त परलोकमा पनि आदरणीय सुलैमानलाई विशेष निकटता प्राप्त हुनेछ ।

(४१) तथा हाम्रा भक्त अय्यूबको (पनि) चर्चा गर जबकि उसले आफ्ना प्रभुलाई पुकाऱ्यो कि मलाई शैतानले कष्ट एवं दुख पुऱ्याएको छ ।[1]

وَاذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ
أَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ ﴿٤١﴾

(४२) आफ्नो खुट्टाले हान, यो स्नानको शीतल एवं पिउने पानी हो ।[2]

ارْكُضْ بِرِجْلِكَ ۖ هَٰذَا مُغْتَسَلٌ
بَارِدٌ وَشَرَابٌ ﴿٤٢﴾

(४३) तथा हामीले उसलाई त्यसको पुरा परिवार प्रदान गऱ्यौं बरु त्यतिकै अरु पनि त्यसका साथ आफ्नो विशेष कृपाले[3] तथा बुद्धिमानीहरुको शिक्षाका लागि[4]

وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُم مَّعَهُمْ
رَحْمَةً مِّنَّا وَذِكْرَىٰ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿٤٣﴾

[1]आदरणीय अय्यूब (अलैहिस्सलाम) को रोग तथा त्यसमा उनको धैर्य विख्यात छ, जसका अनुसार अल्लाह तआलाले परिवार तथा मालको विनाश गऱ्यो एवं रोगद्वारा उनको परीक्षा लियो जसमा उनी कैयन वर्ष ग्रस्त रहे, यहाँसम्मकि मात्र एउटी पत्नी साथमा शेष रही जो प्रातः एवं सन्ध्या उनको सेवा पनि गर्दथी तथा कतै कामकाज गरी आवश्यकता जति उनको जीविका (आहार) को प्रबन्ध पनि गर्दथी । यहाँ अनेक व्याख्याहरुको वर्णन पाइन्छ किन्तु यसमा के-कति सही छ तथा कति छैन, त्यसलाई जान्नका लागि कुनै विश्वस्त सूत्र छैन । نُصْب सित शारीरिक दुख तथा عذاب सित आर्थिक परीक्षा अभिप्राय छ । यसलाई शैतानसित सम्बन्धित गऱ्यो जबकि सबै कुरा गर्नेवाला अल्लाह नै छ, किनकि सम्भव छ कि शैतानका शंसय नै कुनै यस्ता कर्मको कारण बनेका होऊन्, जसपश्चात यो परीक्षा आयो अथवा आदर स्वरुप भलाईलाई अल्लाहतिर तथा नराम्रोलाई शैतानसित सम्बन्धित गरिन्छ ।

[2]अल्लाह तआलाले अय्यूबको प्रार्थना स्वीकार गऱ्यो तथा उनीसित भन्यो कि भूमिमा खुट्टा हान, जसबाट एउटा जलस्रोत प्रवाहित भयो । यसको जल पिउनाले आन्तरिक रोग तथा स्नान गर्नाले वाह्य रोग समाप्त हुनजाओस् । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि दुई जलस्रोत थिए, एउटाबाट स्नान गरे तथा दोस्रोबाट जल पिए । किन्तु कुर्आनको शब्दबाट प्रथम कथनको समर्थन हुन्छ अर्थात् एउटै जलस्रोत थियो ।

[3]केही विद्वानहरु भन्छन् कि पहिला परिवार जो परीक्षाका स्वरुप नष्ट गरिएको थियो, त्यसलाई जीवित गरियो र त्यसका समतुल्य एवं अधिक परिवार प्रदान गरियो । तर यी कुरा कुनै प्रमाणित सुत्रहरुबाट साबित छैन । धेरै सही कुरो यो लाग्दछ अल्लाह महानले पहिलाभन्दा अधिक सम्पत्ति एवं सन्तानबाट उनलाई पुरस्कृत गऱ्यो । यो पहिलाभन्दा दुईगुना थियो ।

[4]अर्थात् हामीले अय्यूबलाई यो सबै कुरा फेरिबाट दियौं तथा आफ्नो विशेष दयाको प्रदर्शन गर्नुका अतिरिक्त यसको दोस्रो उद्देश्य यो थियो कि बुद्धिमान मानिस यसबाट शिक्षा प्राप्त गरून् तथा उनीहरु पनि परीक्षा

وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِبْ بِّهٖ وَلَا تَحْنَثْ ؕ اِنَّا وَجَدْنٰهُ صَابِرًا ؕ نِعْمَ الْعَبْدُ ؕ اِنَّهٗۤ اَوَّابٌ ﴿٤٤﴾

(४४) तथा आफ्नो हातमा सिन्काहरुको एउटा कूचो लिएर हान तथा सौगन्ध भङ्ग नगर,[1] सत्य त यो हो कि हामीले उसलाई अत्यन्त धैर्यवान भक्त पायौं, त्यो अत्यन्त सदाचारी भक्त थियो, तथा अत्यन्तै ध्यान दिनेवाला।

وَاذْكُرْ عِبٰدَنَاۤ اِبْرٰهِيْمَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ اُولِي الْاَيْدِيْ وَالْاَبْصَارِ ﴿٤٥﴾

(४५) तथा हाम्रा भक्तहरु इब्राहीम, इसहाक एवं याकूबको पनि (मानिसहरुसित) वर्णन गर जो हात एवं आँखाहरु भएका थिए।[2]

اِنَّاۤ اَخْلَصْنٰهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ ﴿٤٦﴾

(४६) हामीले उनीहरुलाई एउटा विशेष कुरो अर्थात् आखिरतका स्मरणका साथ विशेषरुपले सम्बन्धित गरेका थियौं।[3]

एवं दुखहरुमा यसैप्रकार धैर्यधारण गरे, जुनप्रकार अय्यूब (अलैहिस्सलाम) ले गरे।

[1]रोगका दिनहरुमा सेविका पत्नीबाट कुनै कुरा खिन्न भएर आदरणीय अय्यूबले उसलाई सय कोर्रा हान्नुको कसम खाइहालेका थिए। स्वस्थ हुनुका पश्चात अल्लाह तआला (परमेश्वर) ले भन्यो कि सय सिन्काका झाडुले एक पटक त्यसलाई हानिदेउ, तिम्रो कसम पूरा भइहाल्नेछ। यस विषयमा धर्मज्ञानीहरुको मतभेद छ कि यो सुविधा मात्र अय्यूबका लागि विशेष छ अथवा कुनै अन्य व्यक्ति पनि यसैप्रकार सय कोर्राको सट्टा सय सिन्काको झाडु हानेर कसम भङ्ग गर्नबाट बच्नसक्छ ? केही ज्ञाताहरु प्रथम मतलाई मान्दछन् तथा केही भन्दछन् कि यदि कडा अथवा कुटाई गर्नुको प्रतिज्ञा गरेको छैन भने त्यसप्रकार गर्न सकिन्छ। (फ़तहुल क़दीर) एक हदीसबाट ज्ञात हुन्छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पनि एउटा लाचार निर्बल, व्यभिचारीलाई सय कोर्राहरुको सट्टा सय सिन्काहरुको झाडु हानेर दण्ड दिनु हो। (मुसनद अहमद-५/२२२, इब्ने माजा, बाबुल कबीर वल मरीज यजिबु अलैहिल हद्द, यसलाई अलबानीले सही भनेका छन्) जसबाट विशेष अवस्थामा यसको औचित्य सिद्ध हुन्छ।

[2]अर्थात् अल्लाहको बन्दना एवं धर्मका समर्थनमा ठूला बलवान् एवं धर्म तथा ज्ञानवोधमा प्रमुख थिए। केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि यो نِعَمٌ ، أيدى का अर्थमा छ, अर्थात् यो ती मानिसहरु जसमाथि अल्लाहको विशेष अनुग्रह तथा उपकार भयो अथवा यिनीहरु मानिसहरुमाथि उपकार गर्नेहरु थिए।

[3]अर्थात् हामीले उनलाई आखिरतको स्मरणका लागि रोजेका थियौं, अर्थात् आखिरत हरसमय उनका ध्यानमा रहन्थ्यो जो अल्लाहको एक विशाल कृपा तथा संयम एवं सदाचारको आधार हो।

وَإِنَّهُمْ عِندَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ ﴿٤٧﴾

(४७) तथा यी सबै हाम्रा निकट रोजिएका सर्वोत्तम मानिसहरुमध्ये थिए ।

وَاذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ ۖ وَكُلٌّ مِّنَ الْأَخْيَارِ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा इस्माईल, यसअ एवं जुलकिफ़्लको पनि वर्णन गर्नुस्, यी सबै श्रेष्ठतम मानिसहरु थिए ।[1]

هَٰذَا ذِكْرٌ ۚ وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَآبٍ ﴿٤٩﴾

(४९) यो शिक्षा हो, तथा विश्वास गर कि सदाचारीहरुका लागि सर्वोत्तम स्थान छ ।

جَنَّاتِ عَدْنٍ مُّفَتَّحَةً لَّهُمُ الْأَبْوَابُ ﴿٥٠﴾

(५०) अर्थात् स्थाई स्वर्ग जसका द्वार उनका लागि खुलेका छन् ।

مُتَّكِئِينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥١﴾

(५१) जसमा (शान्तिसँग) तकिया लगाएर बसेर थरी-थरीका फल तथा विभिन्न प्रकार का पेय पदार्थको माँग गरिराखेका छन् ।

۞ وَعِندَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ أَتْرَابٌ ﴿٥٢﴾

(५२) तथा उनका छेउ तल दृष्टि पारेका समान आयु भएका हूरहरु हुनेछन् ।[2]

هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٥٣﴾

(५३) यो हो जसको वचन तिमीसित हिसाबका दिनका लागि गरिन्थ्यो ।

إِنَّ هَٰذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِن نَّفَادٍ ﴿٥٤﴾

(५४) निश्चय नै यी जीविकाहरु हाम्रा (विशेष) उपहार हुन् जसका कहिल्यै अन्त्य छैन ।[3]

[1] यसअ आदरणीय इलियासका जानशीन (उत्तराधिकारी) थिए । ال व्यक्तिवाचक हो तथा यो अजमी नाम हो अरबी होइन । (जुलकिफ़्लका लागि सूर: अम्बिया आयत नम्बर ८५ को भाष्य हेर्नुस् । أخيار यो خَيِّرٌ خَيْرٌ को बहुवचन हो । जस्तै مَيِّتٌ को बहुवचन أموات हो ।

[2] अर्थात् जसका दृष्टिहरु आफ्ना पतिभन्दा अगाडी जाने छैनन् । أتراب यो تِرْبٌ को बहुवचन हो । समायु अथवा निरन्तर शोभा एवं सौन्दर्यले सुशोभित फ़तहुल क़दीर)

[3] رزق (जीविका) को अर्थ वरदान हो, तथा هذا (यो) बाट प्रत्येक प्रकारका उपरोक्त अनुकम्पाहरु तथा ती मान-सम्मान अभिप्राय हुन् जसबाट स्वर्गवासी आनन्दित हुनेछन् । نفاد को अर्थ अन्त्य तथा अवरोध हो । यी अनुकम्पाहरु पनि अनन्त तथा आदर सम्मान पनि स्थाई ।

(५५) यो त भयो प्रतिफल,[1] (याद राख कि) उद्दण्डहरुका लागि अत्यन्त नराम्रो स्थान छ ।[2]

هَٰذَا ۚ وَإِنَّ لِلطَّٰغِينَ لَشَرَّ مَـَٔابٍ ﴿٥٥﴾

(५६) नरक् हो जसमा उनी जानेछन्, (ओह !) कस्तो नराम्रो ओछ्यान छ ।

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ ٱلْمِهَادُ ﴿٥٦﴾

(५७) यो छ, त त्यसलाई चाखून्, गरम पानी तथा पीप ।[3]

هَٰذَا فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ ﴿٥٧﴾

(५८) तथा केही अन्य प्रकारका विभिन्न यातनाहरु ।[4]

وَءَاخَرُ مِن شَكْلِهِۦٓ أَزْوَٰجٌ ﴿٥٨﴾

(५९) यो एउटा समुदाय हो, जो तिमीसँग (अग्निमा) जानेछ,[5] उनका लागि कुनै

هَٰذَا فَوْجٌ مُّقْتَحِمٌ مَّعَكُمْ

[1] هـــذا (यो) लुप्त विषयको विधेय हो, अर्थात् الأمرهذا अथवा هذا को विधेय लुप्त छ अर्थात् هـــذا كما ذكـــر अर्थात् उपरोक्त सत्कारिहरुको मामिला हो । यसका पश्चात दूराचारीहरुका दुष्परिणामको चर्चा गरिंदैछ ।

[2] طَـــاغِين जसले अल्लाहका आदेशहरुको अवहेलना गरे तथा रसूलहरुलाई झुठ्लाए । يَصْلُون को अर्थ हो يَدْخُلون अर्थात् प्रवेश गर्नेछन् ।

[3] حَمِيمٌ و غَسَّاقٌ यो هذا (यो) विधेय हो, अर्थात هذا حَمِيمٌ و غَسَّاقٌ فَلْيذو قوه यो हो गरम पानी तथा पीप त यसलाई चाख । حَمِيـــم गरम उम्लिराखेको जल जो उनका आन्द्राहरुलाई काटिदिनेछ, غَسَّـــاق नरक्वासीहरुका छालाबाट जो पीप तथा घृणित रगत निस्कने छ, अथवा अति शीतल जसको पानी अत्यन्त कठिन हुनेछ ।

[4] شكلِه उस जस्तै, أزواجٌ भिन्न प्रकारका अर्थात حميم و غساق का सदृश्य अरु पनि कैयन् प्रकारका यातनाहरु हुनेछन् ।

[5] नरक्का द्वारहरुमा उभेका फरिश्ताहरु कुफ्रका प्रमुखहरु वा कुमारका प्रधानहरुसित भन्नेछन् जब अनुयायी प्रकारका मानिस नरकमा जानेछन्, अथवा कुफ्र एवं पथभ्रष्टताका प्रमुख परस्पर यो कुरा अनुयायीहरुतिर संकेत गरी भन्नेछन् ।

لَا مَرۡحَبًۢا بِهِمۡ ۚ إِنَّهُمۡ صَالُوا۟ ٱلنَّارِ ﴿٥٩﴾

स्वागत छैन ।[1] यिनी त नरकमा जानेहरु हुन् ।[2]

قَالُوا۟ بَلۡ أَنتُمۡ لَا مَرۡحَبًۢا بِكُمۡ ۖ أَنتُمۡ قَدَّمۡتُمُوهُ لَنَا ۖ فَبِئۡسَ ٱلۡقَرَارُ ﴿٦٠﴾

(६०) (उनीहरु) भन्नेछन् कि बरु तिमी नै हौ जसका लागि कुनै स्वागत छैन, तिमीले नै त त्यसलाई पहिलादेखि नै हाम्रा समक्ष ल्याइराखेका थियौ,[3] त रहनुको निकै नराम्रो स्थान छ ।

قَالُوا۟ رَبَّنَا مَن قَدَّمَ لَنَا هَٰذَا فَزِدۡهُ عَذَابًا ضِعۡفًا فِي ٱلنَّارِ ﴿٦١﴾

(६१) (उनीहरु) भन्नेछन् कि हे हाम्रा प्रभु जसले त्यसलाई (कुफ्रको रीति) हाम्रा लागि सर्वप्रथम निकालेको होस् ।[4] त्यसका पक्षमा नरकको दुईगुना दण्ड गरिदेउ ।[5]

وَقَالُوا۟ مَا لَنَا لَا نَرَىٰ رِجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُم مِّنَ ٱلۡأَشۡرَارِ ﴿٦٢﴾

(६२) तथा (नरकवासीहरु) भन्नेछन् कि के कुरो छ कि उनीहरु हामीलाई देखिंदैनन् जसको गणना हामी नराम्रा मानिसहरुमा गर्दथ्यौं ।[6]

---

[1]यी अगुवा नरकमा जाने काफिरहरुका लागि फरिश्ताहरुका उत्तरमा परस्पर भन्नेछन् । رَحْبَةٌ को अर्थ विस्तार एवं फैलाव हो । مَرْحَبًا यो स्वागतको शब्द हो जो आगन्तुकका लागि अभिनन्दनका समय भनिन्छन् । لَا مَرْحَبًا यसका विपरीत हो ।

[2]यो उनीबाट स्वागत नगर्नुको कारण हो । अर्थात उनका तथा हाम्रा बीच अन्तरको कुनै कारण छैन । यिनी पनि हामीजस्तै नरकमा प्रवेश गरिराखेका छन्, जुनप्रकार हामी दण्डका पात्र बनेका छौं यिनी पनि नरकको यातनाका अधिकारी भएका छन् ।

[3]अर्थात् तिमी नै कुफ्र तथा पथ-भ्रष्टताका मार्ग हाम्रा अगाडी सुशोभित गरी प्रस्तुत गर्दथ्यौ, हुन त तिमी नै त नरकको यातनाका अनुगामी हौ, यो अनुगामी आफ्नो प्रमुखहरुलाई भन्नेछन् ।

[4]अर्थात् जसले हामीलाई कुफ्रको आमन्त्रण दिए तथा त्यसलाई सत्य तथा सही भने अथवा जसले हामीलाई कुफ्रतिर बोलाएर यो दण्ड हाम्रा लागि अगाडी पठाए ।

[5]यो त्यही कुरो हो जसलाई अन्य कैयन् स्थानमा वर्णन गरिएको छ, जस्तै सूर: अल-आराफ-३८, अल-अहज़ा-६८ मा ।

[6] أَشْرَار (दुष्टहरु) बाट अभिप्राय दरिद्र मुसलमान हुन्, जस्तै अम्मार, खब्बाब, सुहैब, बिलाल, सलमान رَضِيَ اللهُ عَنْهُم इत्यादि । उनीहरुलाई मक्काका प्रमुख दुष्टताले 'नराम्रा मानिस' भन्दथे ।

(६३) के हामीले नै उनलाई उपहास बनाएका थियौं[१] अथवा हाम्रा आँखा उनीबाट अर्केतिर गएका छन् ।[२]

اَتَّخَذْنٰهُمْ سِخْرِيًّا اَمْ زَاغَتْ
عَنْهُمُ الْاَبْصَارُ ﴿٦٣﴾

(६४) विश्वास गर कि नरक़वासीहरुको यो झगडा अवश्य नै हुनेछ ।[३]

اِنَّ ذٰلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ اَهْلِ النَّارِ ﴿٦٤﴾

(६५) भनिदिनुस् कि म नै केवल सचेतक हूँ[४] तथा एक अल्लाह प्रभावशालीका अतिरिक्त अन्य कोही इबादत (उपासना) का योग्य छैनन् ।

قُلْ اِنَّمَآ اَنَا مُنْذِرٌ ۖ وَّمَا مِنْ اِلٰهٍ
اِلَّا اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٦٥﴾

(६६) जो प्रभु हो आकाशहरुको तथा धर्तीको तथा जे-जति उनका मध्य छ, त्यो प्रभुत्वशाली (महान्) एवं बडो क्षमा गर्नेवाला छ ।

رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ
وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيْزُ الْغَفَّارُ ﴿٦٦﴾

(६७) तपाईं भनिदिनुस् कि यो निकै ठूलो सूचना हो ।[५]

قُلْ هُوَ نَبَؤٌا عَظِيْمٌ ۙ ﴿٦٧﴾

(६८) जसबाट तिमी मुख फर्काइराखेका छौ ।

اَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُوْنَ ﴿٦٨﴾

अहिले पनि दुराचारी सत्यवादी एवं सदाचारीहरुलाई कट्टरपन्थी, आतङ्कवादी एवं उग्रवादी जस्ता उपनाम दिन्छन् ।

[१]अर्थात् जगत्मा जहाँ हामी त्रुटिमा थियौं ।

[२]अथवा उनीहरु पनि हाम्रा साथमा यहीं कतै छन्, हाम्रा आँखाले उनलाई देख्न सकिरहेको छैन ?

[३]अर्थात् आपसमा यिनका तकरार र एक-अर्काको कटु आलोचना गर्न एउटा यस्तो सत्य छ जसमा विवाद हुनेछैन ।

[४]अर्थात् तिमी जुन अनुमान गर्दछौ, त्यो म होइन बरु तिमीलाई यातना तथा प्रकोपबाट सावधान गर्नेवाला हूँ ।

[५]अर्थात् म परलोकको जुन यातनाबाट सावधान गरिराखेको छु तथा तौहीद (एकेश्वरवाद) को निमन्त्रणा दिइराखेको छु यो ठूलो सूचना हो । यसबाट विमुखता तथा निश्चिन्तता नगर बरु यसमाथि ध्यान दिनु गम्भीरताले सोच्नुको आवश्यकता छ ।

مَا كَانَ لِيَ مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَإِ الْأَعْلَىٰ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٩﴾

(६९) मलाई ती उच्च पद भएका फरिश्ताहरु (को वार्तालाप) को अलिकति पनि ज्ञान नै छैन जबकि उनी वाद-विवाद गरिराखेका थिए ।[1]

إِن يُوحَىٰ إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٧٠﴾

(७०) मतिर मात्र यही प्रकाशना गरिन्छ कि म त स्पष्टरुपले सावधान गरिदिने हूँ ।[2]

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِّن طِينٍ ﴿٧١﴾

(७१) जबकि तपाईंको प्रभुले फरिश्ताहरुसित भने[3] कि म माटोबाट मनुष्यलाई बनाउनेवाला हूँ ।[4]

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي

(७२) त जब म त्यसलाई ठीक-ठाक गरिहालूँ[5] तथा त्यसमा आफ्नो आत्मा फूँकिदिऊ ।[6] त तिमी सबै

---

[1] ملأ أعلى सित अभिप्राय फरिश्ताहरु हुन्, अर्थात् उनी कुन कुरामाथि वाद-विवाद गरिराखेका छन् म जान्दिन ? सम्भव छ यस वाद-विवादसित अभिप्राय त्यो वार्तालाप छ, जुन आदमका सृजनाका समय भयो जस्तो कि अगाडी यसको चर्चा गरिदैछ ।

[2] अर्थात् मेरो दायित्व यही हो कि म त्यो अनिवार्य एवं उचित कर्म तिमीलाई बताइदिऊ जसलाई अपनाउनाले तिमी अल्लाहका प्रकोपबाट बाँचिहाल्नेछौ, तथा ती अवैध एवं पापको कर्महरुको स्पष्टीकरण गरिदिऊ जसबाट बचेर तिमी अल्लाहको प्रसन्नता अन्यथा उसका क्रोध एवं प्रकोपका पात्र बन्नेछौ । यही त्यो चेतावनी हो जसको प्रकाशना (वह्य) म तिर गरिन्छ ।

[3] यो कथा यसभन्दा पूर्व सूरः बकरः, सूरः आराफ, सूरः हिज्र, सूरः बनी इस्राईल तथा सूरः कहफमा वर्णित भइसकेको छ । अब यहाँ पनि संक्षिप्तमा वर्णित गरिदैछ ।

[4] अर्थात् एक शरीर मानव-जातिबाट बनाउन गइराखेको छु । मनुष्यलाई بَشَر (वशर) त्यसका धर्तीसित संलग्न हुनुको कारण भन्यो । अर्थात् धर्तीबाट नै त्यस सबको सम्बन्ध छ, तथा त्यो सबै यसै त्यसको शरीर अथवा मुख स्पष्ट छ ।

[5] अर्थात् त्यसलाई मानवीय रुपमा ढालिहालून् तथा त्यसका सबै अङ्ग सही एवं बराबर गरिहालून् ।

[6] अर्थात् त्यो आत्मा जसको म स्वामी हूँ, मेरा अतिरिक्त यसको कोही अधिकार राख्दैन तथा जसलाई फूँक्नासाथ यो माटोको पुत्ला जीवन गति एवं शक्तिले युक्त भइहाल्नेछ ।

فَقَعُوا لَهُ سٰجِدِينَ ﴿٧٢﴾

उसका समक्ष ढोकिहाल्नु ।[1]

فَسَجَدَ الْمَلٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٧٣﴾

(७३) त सबै फरिश्ताहरुले सजदा (ढोग) गरे ।[2]

إِلَّآ إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكٰفِرِينَ ﴿٧٤﴾

(७४) परन्तु इब्लीसले (गरेन) उसले अहंकार गऱ्यो[3] तथा त्यो थियो नै काफिरहरुमध्ये ।[4]

قَالَ يٰٓإِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ ۖ أَسْتَكْبَرْتَ

(७५) (अल्लाह तआलाले) भन्यो कि हे इब्लीस तिमीलाई त्यसलाई सजदा गर्नबाट कुन कुरोले रोक्यो जसलाई मैले आफ्ना हातहरुले

मानव जातिको श्रेष्ठता एवं प्रतिष्ठाका लागि यही धेरै छ कि उसमा त्यो आत्मा फुकिएको छ जसलाई अल्लाहले आफ्नो आत्मा भनेको छ ।

[1]यो सजदा (नत्मस्तक हुने) धन्यवाद अथवा सम्मानको सजदा हो उपासनाको सजदा होइन । यो सम्मानको सजदा अघि उचित थियो । यसैकारण अल्लाहले आदमका लागि फरिश्ताहरुलाई यसको आदेश दियो । अब इस्लाममा सम्मानको सजदा पनि कसैका लागि उचित छैन । हदीसमा वर्णित छ, नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, "यदि यो वैध भएको भए म आफ्नी पत्नीलाई आदेश दिन्थें कि आफ्नो पतिलाई ढोकोस् ।" (मिश्कात, किताबुन्निकाह, बाबु इशतिन्निसाए ससंदर्भ तिर्मिजी, अलबानीले भने कि आफ्ना साक्षीहरुका कारण यो हदीस सही छ) ।

[2]यो मनुष्यको ठूलो प्रतिष्ठा हो कि उसलाई फरिश्ताहरुबाट सज्दा गरायो, अर्थात् फरिश्ताहरु जस्तो पवित्र सृष्टिले उसलाई सम्मान स्वरुप सजदा गऱ्यो । كلهم बाट विदित हुन्छ कि एउटा पनि फरिश्ता सजदा गर्नमा पछि रहेनन् । यसका पश्चात أجمعون भनेर यो स्पष्ट गरियो कि सजदा पनि सबैले एकैसाथ गरे, विभिन्न समयमा होइन । केही ज्ञानीहरु भन्दछन् कि यो जोडमाथि जोड सामान्यतामा अतिश्योक्तिका लागि हो ।

[3]यदि इबलीसलाई फरिश्ताहरुका गुणले युक्त मानिन्छ भने यो अनिबन्ध निरन्तर हुनेछ, अर्थात् इबलीस सजदाका यस आदेशमा सम्मिलित हुनेछ, अन्य स्थितिमा यो अनिबन्ध विच्छेदका लागि हुनेछ अर्थात् त्यो यस आदेशमा सम्मिलित थिएन । किन्तु आकाशमा रहनुका कारण उसलाई पनि आदेश दिइयो परन्तु उसले घमण्डका कारण नकारिदियो ।

[4] كَانَ अर्थमा छ صَارَ को, अर्थात् अल्लाहका आदेश तथा त्यसको आज्ञा-पालनबाट अहङ्कार गर्नुका कारण त्यो काफ़िर भयो अथवा अल्लाहका ज्ञानमा त्यो काफ़िर थियो ।

اَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِيْنَ ﴿٧٥﴾

बनाएँ ।[1] के तिमी केही अहंकारमा आइहालेका छौ अथवा तिमी उच्च पदवालाहरुमध्ये हौ ?

قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ ۖ خَلَقْتَنِيْ مِنْ نَّارٍ وَّخَلَقْتَهٗ مِنْ طِيْنٍ ﴿٧٦﴾

(७६) (उसले) उत्तर दियो कि म यसभन्दा श्रेष्ठ छु, तिमीले मलाई अग्निले बनायौ तथा यसलाई माटोले बनाएका छौ ।[2]

قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَجِيْمٌ ﴿٧٧﴾

(७७) भन्यो कि त यहाँबाट निस्किहाल, तँ तिरस्कृत भइस् ।

وَّاِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِيْٓ اِلٰى يَوْمِ الدِّيْنِ ﴿٧٨﴾

(७८) तथा तँमाथि केयामतका दिनसम्म मेरो धिक्कार एवं तिरस्कार छ ।

قَالَ رَبِّ فَاَنْظِرْنِيْٓ اِلٰى يَوْمِ يُبْعَثُوْنَ ﴿٧٩﴾

(७९) भन्नलाग्यो कि हे मेरा प्रभु ! मलाई मानिसहरु उठी उभिने दिनसम्म अवसर प्रदान गर ।

قَالَ فَاِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِيْنَ ﴿٨٠﴾

(८०) (अल्लाह तआलाले) भन्यो कि तँ अवसर प्राप्त गर्नेहरुमध्ये छस् ।

اِلٰى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُوْمِ ﴿٨١﴾

(८१) निर्धारित समयका दिनसम्म ।

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَاُغْوِيَنَّهُمْ اَجْمَعِيْنَ ﴿٨٢﴾

(८२) भन्नलाग्यो, अनि त तिम्रो महिमाको सौगन्ध ! म यी सबैलाई अवश्य विचलित गर्नेछु ।

[1]यो पनि मानिसको प्रतिष्ठा तथा बडाई व्यक्त गर्नकै लागि भन्यौ अन्यथा प्रत्येक वस्तुको विधाता अल्लाह नै हो ।

[2]अर्थात् शैतानले आफ्नो भ्रममा यो ठान्यो कि आगोको तत्व माटोको तत्वभन्दा उत्तम छ । हाँलाकि यो सबै तत्व समजातीय अथवा समीपवर्ती छन्, यिनीमध्ये कसैलाई अर्कोमाथि प्रधानता कुनै अस्थाई (वाह्य कारण) बाट नै प्राप्त हुन्छ तथा यो कारण आगोका सापेक्ष माटोका भागमा आएको छ, कि अल्लाहले त्यसैबाट आदमलाई आफ्ना हातहरुले बनायो, अनि त्यसमा आफ्नो आत्मा फुक्यो, यसकारण माटोलाई नै आगोको अपेक्षा प्रतिष्ठा एवं प्रधानता प्राप्त छ । यसका अतिरिक्त आगोको काम जलाएर खरानी पारिदिनु हो जबकि माटो त्यसका विपरीत अनेक प्रकारको उपजको उद्गम हो ।

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ۝٨٣

(८३) तिम्रा ती भक्तहरुका अतिरिक्त जो रोजिएका [एवं प्रिय (शुद्ध)] होऊन् ।

قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقَّ أَقُولُ ۝٨٤

(८४) भन्यो कि सत्य त यो हो, तथा म सत्य नै भन्ने गर्दछु ।

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنكَ وَمِمَّن تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ ۝٨٥

(८५) कि तिमीबाट तथा तिम्रा सबै अनुगामीबाट म (पनि) नरकलाई भरिदिनेछु ।

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ ۝٨٦

(८६) भनिदिनुस् कि म यसमा तिमीबाट कुनै बदला (पारिश्रमिक माँग्दिन[1] तथा न म बनावटी कुरा गर्नेहरुमध्ये हूँ ।[2]

[1]अर्थात् यस आमन्त्रण तथा उपदेशबाट मेरो उद्देश्य मात्र अल्लाहको आज्ञाको पालना हो, संसार आर्जन होइन ।

[2]अर्थात् आफ्नो तर्फबाट रचेर अल्लाहसित यस्तो कुरो सम्वन्धित गरिदेऊन् जो उसले नभनेको होस् अथवा म तिमीलाई यस्तो कुराको आमन्त्रण दिऊ जसको आदेश अल्लाहले मलाई नदिएको होस्, वरु केही घटी-बढी गरिए विना म अल्लाहको आदेश तिमीसम्म पुऱ्याइराखेको छु । नबीका सहचर अब्दुल्लाह इब्ने मसऊद भन्दथे कि जसलाई कुनै कुराको ज्ञान नहोस्, त्यसका विषयमा भनिदिनुपर्छ कि الله أعلم (अल्लाह आलम्) "अल्लाह अत्याधिक जान्नुहुन्छ ।" यो भन्नु पनि ज्ञान नै हो, यसकारण कि अल्लाहले आफ्ना पैग़म्बरसित भन्यो, भनिदिनुस् وما أنا من المتكلفين "म आडम्बर गर्नेहरुमध्ये होइन ।" (इब्ने कसीर) । यसका अतिरिक्त यसबाट साधारण जीवन व्यवहारमा पनि आडम्बर तथा देखावटीपनाबाट वच्नुको आदेश विदित हुन्छ । जस्तै नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले نُهينا عن التكلف भन्नुभयो (सहीह बुख़ारी नम्बर ७२९३) "हामीलाई आडम्बरबाट रोकिएको छ ।" आदरणीय सलमान भन्नुहुन्छ نهانا رسول الله صلى الله عليه وسلم أن نتكلف للضيف (सहीहुल जामेईस्सग़ीर लिल अलबानी ९८७१) "हामीलाई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले अतिथिका लागि आडम्बर गर्नबाट रोकिदिनु हो ।" यसैबाट विदित भयो कि वस्त्र, आवास तथा अन्य विषयहरुमा बनावटीपना जो वर्तमान युगमा जीवनस्तर उपासनाका नाममा धनवानहरुको आचरण तथा तरीका बनिसकेको छ, इस्लामी शिक्षाहरुका प्रतिकूल छ । इस्लाममा सादगी तथा साधारणता अपनाउनुको शिक्षाको प्रोत्साहन छ ।

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ ﴿٨٧﴾

(८७) यो त सबै जगत्वालाहरुका लागि सर्वथा शिक्षाप्रद एवं सदुपदेश हो ।[1]

وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَأَهُ بَعْدَ حِينٍ ﴿٨٨﴾

(८८) वस्तुत: तिमी यसको वास्तविकतालाई केही समय पश्चात नै (सही ढङ्गले) जानिहाल्नेछौ ।[2]

سُورَةُ الزُّمَرِ

सूरतुज़्ज़ुमर-३९

सूर: ज़ुमर* मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा पचहत्तर आयतहरु एवं आठ रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाह तआ़लाको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु एवं अत्यन्त दयालु छ ।

تَنزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾

(१) यस किताबको अवतरण अल्लाह (तआ़ला) प्रभावशाली एवं हिक्‍मतवालाको तर्फबाट हो ।

إِنَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ

(२) नि:सन्देह हामीले यस किताबलाई सत्यताका साथ तपाईंतिर अवतरित गरेका छौं[3] तसर्थ

---

[1]अर्थात् यो कुर्‌आन अथवा प्रकाशना (वह्य) अथवा त्यो आमन्त्रण जो म प्रस्तुत गरिराखेको छु, सर्वजगत्‌का मानिस तथा जिन्नहरुका लागि सदुपदेश हो, प्रतिबन्ध यो छ कि कोही यसबाट शिक्षा ग्रहण गर्न प्रयत्न गरोस् ।

[2]अर्थात् कुर्‌आनले जुन कुराहरुलाई वर्णन गरेको छ, जो वादा (वाचाहरु) तथा चेतावनी दिएको छ, तिनका यथार्थ तथा सत्यता शीघ्र नै तिम्रा सामु आउनेछ । जस्तो कि यसको सत्यता बद्रका दिन सामु आयो, मक्का विजयका दिन आयो अथवा मौतका समय त सबैका सामु स्पष्ट आइहाल्छ ।

* ***व्याख्या सूर: अज़्ज़ुमर*** : हदीसमा वर्णित छ कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हरेक राति सूर: बनी इस्राईल तथा सूर: ज़ुमरको पाठ गर्नुहुन्थ्यो (सहीह तिर्मिजीमा यसलाई अल्बानीले सहीह भनेका छन्) ।

[3]अर्थात् यसमा तौहीद (अद्वैत) एवं रिसालत (दूतत्व), मआद (पुनर्जीवन) तथा आदेश एवं अनिवार्य कर्तव्यहरुलाई जो साबित गरिएको छ, त्यो सबै सत्य छ तथा यिनैलाई मान्नु तथा पालन गर्नुमा मानवको मुक्ति छ ।

فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَّهُ الدِّيْنَ ۝

तपाईं केवल अल्लाहकै इबादत गर्नुहोस् उसैका लागि धर्मलाई शुद्ध गर्दै ।[1]

اَلَا لِلّٰهِ الدِّيْنُ الْخَالِصُ ۭ وَالَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِهٖۤ اَوْلِيَاۗءَ ۘ مَا نَعْبُدُهُمْ اِلَّا لِيُقَرِّبُوْنَاۤ اِلَى اللّٰهِ زُلْفٰى ۭ اِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِيْ مَا هُمْ فِيْهِ يَخْتَلِفُوْنَ ڛ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِيْ

(३) सावधान ! अल्लाह (तआला) कै लागि विशुद्ध इबादत गर्नु छ,[2] तथा जसले उसका अतिरिक्त संरक्षक बनाएका छन् (तथा भन्दछन्) कि हामी यिनका इबादत मात्र यसकारण गर्दछौं कि यी (महात्मा) अल्लाहका समीप हामीलाई पुऱ्याइदेऊन्,[3] यिनीहरु जुन

[1]दीन دين को अर्थ यहाँ इबादत (आराधना) तथा आज्ञापालन हो तथा إخلاص को अभिप्राय मात्र अल्लाहको प्रसन्नताका लागि पुण्यको कर्म गर्नु हो । आयत नीयत (संकल्प) को अनिवार्यता तथा त्यसको शुद्धताका लागि प्रमाण हो । हदीसमा पनि संकल्पको विशुद्धताको महत्व यो भनेर स्पष्ट गरिएको छ कि «إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ» "कर्महरुको निर्भरता इरादाहरुमाथि छ" अर्थात् जुन राम्रो कर्म अल्लाहको प्रसन्नताका लागि गरिन्छ । (प्रतिबन्ध यो छ कि त्यो सुन्नतका अनुकूल होस्) त्यो स्वीकार्य हुनेछ तथा जुन कर्ममा कुनै अन्य भावनाका मिलावट हुनेछ, त्यो अस्वीकार्य हुनेछ ।

[2]यहाँ त्यसै इबादतको शुद्धतामाथि जोड दिइएको छ जसको आदेश यसभन्दा पूर्वको आयतमा छ कि इबादत तथा अनुपालन एकमात्र अल्लाहकै अधिकार हो, न उसको उपासनामा कसैलाई साझेदार बनाउनु वैध (जायेज़) छ, न अनुपालन कै त्यसका अतिरिक्त कोही अधिकारी छैन । हो, रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका अनुपालनलाई स्वयं अल्लाहले नै आफ्नो अनुपालन भनेको छ, अत: रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको आज्ञापालन अल्लाहकै आज्ञापालन हो कुनै अन्यको होइन । तैपनि इबादतमा यो कुरो पनि छैन । अत: इबादत अल्लाहका अतिरिक्त कुनै ठूलाभन्दा ठूला रसूलको पनि वैध छैन त कहाँ साधारण व्यक्तिहरुको, जसलाई मानिसहरुलाई मनोमानी अल्लाहकै अधिकारहरुको मालिक बनाएका छन् । ﴿مَّا أَنزَلَ اللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَانٍ﴾ "अल्लाहको तर्फबाट यसमाथि कुनै तर्क छैन ।"

[3]यसबाट स्पष्ट छ कि मक्काका मूर्तिपूजक अल्लाहलाई नै विधाता, जीविका प्रदान गर्ने तथा विश्वको सञ्चालक मान्दथे, अनि अरुहरुको इबादत किन गर्दथे ? यसको उत्तर उनी यो दिन्थे जुन कुर्आनले यहाँ (उद्धृत) गरेको छ कि सम्भवत: उनीद्वारा हामीलाई अल्लाहको सामीप्य प्राप्त होस् अथवा अल्लाहका निकट हाम्रो अभिस्तावना गरिदेओस्, जस्तै अर्को स्थानमा भन्यो :

مَنْ هُوَ كٰذِبٌ كَفَّارٌ ③

विषयमा मतभेद गरिराखेका छन् त्यसको (न्यायपूर्ण) निर्णय अल्लाह (तआ़ला) स्वयं गरिदिनेछ ।[1] झूठा तथा कृतघ्न मानिसहरु (लाई) अल्लाह (तआ़ला) मार्ग देखाउँदैन ।[2]

لَوْ أَرَادَ اللّٰهُ أَنْ يَّتَّخِذَ وَلَدًا لَّاصْطَفٰى مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ ۙ سُبْحٰنَهٗ ۖ هُوَ اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ④

(४) यदि अल्लाह (तआ़ला) को विचार सन्तानकै भएको भए त आफ्नो सृष्टिमध्ये जसले चाहन्थ्यो रोजिहाल्थ्यो (परन्तु) त्यो त पवित्र छ[3] त्यो त्यही अल्लाह हो एक तथा सर्वशक्तिमान ।

خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ ۚ يُكَوِّرُ الَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ

(५) अत्यन्त उत्तमरुपले उसले आकाशहरु तथा धर्तीलाई बनायो, त्यो रातलाई दिनमा तथा दिनलाई रातमा बेरिदिन्छ ।[4] तथा

﴿ هٰٓؤُلَآءِ شُفَعَآؤُنَا عِنْدَ اللّٰهِ ﴾

"अर्थात् यी अल्लाहका निकट हाम्रा अभिस्तावक (सिफारिश गर्ने) हुन् ।"(यूनुस-१८)

[1]किनकि संसारमा कोही यो मान्न तयार छैन कि त्यो शिर्क गरिराखेको छ अथवा त्यो सत्यमा छैन । क़ेयामत (प्रलय) का दिन अल्लाहले नै निर्णय गर्नेछ तथा त्यसका अनुसार प्रतिकार अथवा दण्ड दिनेछ ।

[2]त्यो झूठ नै हो कि यी मिथ्या पूज्यहरुद्वारा यिनको पहुँच अल्लाहसम्म हुनेछ अथवा यिनीहरु उनको सिफारिश गर्नेछ । तथा अल्लाहलाई छोडेर विवश मानिसहरुलाई पूज्य ठान्नु पनि निकै ठूलो कृतघ्नता हो, यस्ता झूठा तथा कृतघ्नहरुलाई मार्गदर्शन कसरी प्राप्त हुनसक्छ ।

[3]अनि उसका सन्तान केटीहरु नै किन हुन्थे जस्तो कि मूर्तिपूजकहरुको आस्था थियो ? बरु त्यसले आफ्नो सृष्टिहरुमध्ये जसलाई चाहन्थ्यो त्यो त्यसको सन्तान हुन्थ्यो न कि त्यो जसको यिनी विश्वास गराउँछन्, किन्तु त्यो त यस दोषबाट नै पवित्र छ । (इब्ने क़सीर)

[4]تَكْوِيـر (तक्वीर) को अर्थ हो, एउटा कुरोलाई अर्को कुरामा बेर्नु, रातलाई दिनमा बेर्नुको अर्थ हो, रातले दिनलाई छोप्नु, यहाँसम्मकि त्यसको प्रकाश समाप्त भइहालोस् तथा दिनलाई रातमा बेर्नुको अभिप्राय दिनले रातिलाई छोप्नु हो, यहाँसम्मकि त्यसको अन्धकार समाप्त हुनजाओस् ।

उसले सूर्य तथा चन्द्रमालाई कार्यमा लगाएको छ । प्रत्येक एउटा निर्धारित अवधिसम्म हिंडिराखेको छ, विश्वास गर कि त्यही शक्तिशाली एवं पापहरुलाई क्षमा गर्नेवाला हो ।

النَّهَارَ عَلَى الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ
وَالْقَمَرَ ۖ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ
مُّسَمًّى ۗ أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ ⑤

(६) उसले तिमी सबैलाई एउटै प्राणबाट पैदा गर्‍यो,[१] अनि त्यसैबाट त्यसको जोडी पैदा गर्‍यो[२] तथा तिम्रो लागि पशुहरुमध्ये आठ जोडी (भाले-पोथी) उतार्‍यो ।[३] त्यो तिमीलाई तिम्रा माताहरुका गर्भमा एक रुपका पश्चात अर्को रुपमा ।[४] तीन-तीन अँध्यारामा,[५] यही

خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ
مِنْهَا زَوْجَهَا وَأَنزَلَ لَكُم
مِّنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ ۚ يَخْلُقُكُمْ
فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِّن بَعْدِ
خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ ۚ

यो त्यही अभिप्राय हो जो يُغْشِي الَّيلَ النهار (अल-आराफ़-५४) को छ ।

[१]अर्थात् आदरणीय आदमबाट जसलाई अल्लाहले आफ्ना हातले बनाएको थियो तथा आफ्नो तर्फबाट त्यसमा आत्मा फुकेको थियो ।

[२]अर्थात् आदरणीय हव्वालाई आदमको बायाँ करङबाट सृष्टि गर्‍यो । यो पनि उसको पूर्ण सामर्थ्य हो किनकि हऊवाका अतिरिक्त कुनै नारीको जन्म कुनै मानवको करङबाट भएन । यसप्रकार यो पैदाईश स्वभाविक रीतिका विपरीत तथा अल्लाहका सामर्थ्यका लक्षणहरु मध्येका छ ।

[३]यो त्यही चार प्रकारका पशुहरुको वर्णन हो, भेंडा, बाखा, ऊट, गाई जो भाले-पोथी गरी आठ हुनजान्छन्, जसका चर्चा सूर: अनआम आयत-१४३ तथा १४४ मा गुज्रिसकेको छ । أنـــزل यो خَلَقَ का अर्थमा छ । अथवा एक वर्णनका अनुसार अल्लाहले यिनलाई सर्वप्रथम स्वर्गमा पैदा गर्‍यो अनि उनलाई उतार्‍यो । अत: यो إنزال वास्तविक हुनेछ । अथवा أنزلَ (उतार्‍यो) यसकारण भनियो कि पशु चारा विना रहन सक्दैनन् तथा चारा (खानेकुरो) को उब्जनीका लागि पानी अनिवार्य छ, जो कि आकाशबाट वर्षाद्वारा उतार्छ ।

[४]अर्थात् माताका गर्भाशयमा विभिन्न रुपहरुबाट गुज्रन्छ । पछिल्ला वीर्य, अनि जमेको रक्त, अनि मासुको टुक्रा, अनि हाडहरुको ढाँचा जसमाथि मासुको वस्त्र यी सबै रुपहरुबाट गुजार्नुका पश्चात पूर्ण मानव तयार हुन्छ ।

[५]एउटा आमाको पेटको अँध्यारो, दोस्रो गर्भाशयको अँध्यारो तथा तेस्रो त्यस झिल्ली अथवा पर्दाको अँध्यारो जसमा बच्चा बेरिएको हुन्छ ।

ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ ۖ لَآ إِلٰهَ
إِلَّا هُوَ ۖ فَأَنّٰى تُصْرَفُوْنَ ⑥

अल्लाह (तआ़ला) तिम्रो प्रभु हो । त्यसैका लागि राज्य छ, त्यसका अतिरिक्त कोही उपास्य छैन, अनि तिमी कहाँ भौंतारिंदैछौ ?[1]

إِنْ تَكْفُرُوْا فَإِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ
عَنْكُمْ ۟ وَلَا يَرْضٰى لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ ۚ
وَإِنْ تَشْكُرُوْا يَرْضَهُ لَكُمْ ۗ
وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِّزْرَ أُخْرٰى ۗ
ثُمَّ إِلٰى رَبِّكُمْ مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۗ إِنَّهُ عَلِيْمٌۢ
بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ⑦

(७) यदि तिमी कृतघ्नता व्यक्त गर्छौ भने (याद राख कि) अल्लाह (तआ़ला) तिमी (सबैबाट) निस्पृह छ ।[2] तथा त्यो आफ्ना दासहरुको कृतघ्नताबाट प्रसन्न छैन तथा यदि तिमी कृतज्ञता व्यक्त गर्दछौ भने उसले त्यसलाई तिम्रा लागि रुचाउने छ[3] र कोही कसैको बोझ उठाउँदैन, अनि तिमी सबैलाई आफ्नो प्रभुतिर फर्कनु छ। तिमीलाई त्यसले भनिदिनेछ जो तिमी गर्दथ्यौ, निश्चय त्यो हृदयसम्मका कुराहरुसित अवगत छ ।

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ
دَعَا رَبَّهُ مُنِيْبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ
نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُوْٓا
إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلّٰهِ

(८) तथा जब मनुष्यलाई जतिखेर दुख पुग्दछ त त्यो निकै ध्यानमग्न भएर आफ्ना प्रभुलाई पुकार्दछ अनि जब अल्लाह (तआ़ला) आफ्नो पासबाट सुख प्रदान गरिदिन्छ त त्यो त्यसभन्दा पूर्व जुन प्रार्थना गर्दथ्यो त्यसलाई

[1]अथवा किन तिमी सत्यवाट असत्यतिर तथा संमार्गबाट कुमार्गतिर फर्किराखेका छौ ?

[2]यसको व्याख्याका लागि हेर्नुस् सूर: इब्राहीम आयत-८ को टिप्पणी ।

[3]अर्थात् कुफ्र यद्यपि मानिस अल्लाहकै इच्छाले गर्दछ। किनकि उसले नचाहिकन केही हुँदैन न हुन नै सक्छ, तैपनि अल्लाह तआ़ला कुफ्रलाई रुचाउँदैन त्यसको प्रसन्नता प्राप्त गर्नुको मार्ग त कृतज्ञता हो न कि कृतघ्नता । अर्थात त्यसको चाहत अर्कै कुरा हो, तथा उसको प्रसन्नता अर्कै कुरा हो, जस्तो कि पहिला पनि यस बिन्दुको व्याख्या केही स्थानहरुमा गरिसकिएको छ । हेर्नुस् सूर: बकर:को आयत संख्या २१५ को व्याख्या ।

أَنْدَادًا لِّيُضِلَّ عَن سَبِيلِهِۦ ۚ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا ۖ إِنَّكَ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلنَّارِ ⑧

बिर्सिदिन्छ ।[1] तथा अल्लाह (तआला) का साझेदार निर्धारित गर्नथाल्छ, जसबाट (अन्यहरुलाई) त्यसका मार्गबाट विचलित गरोस् । (तपाईं) भनिदिनुस् कि आफ्ना कुफ्रका लाभ केही दिन अरु लिइहाल, (अन्त्यमा) तिमी नरकवासीहरु मध्येको हुनेछौ ।

أَمَّنْ هُوَ قَٰنِتٌ ءَانَآءَ ٱلَّيْلِ سَاجِدًا وَقَآئِمًا يَحْذَرُ ٱلْءَاخِرَةَ وَيَرْجُوا۟ رَحْمَةَ رَبِّهِۦ ۗ قُلْ هَلْ يَسْتَوِى ٱلَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَٱلَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُو۟لُوا۟ ٱلْأَلْبَٰبِ ⑨

(९) के त्यो व्यक्ति जो रातहरुका समयमा सज्दा एवं उभिनुको स्थितिमा इबादत (उपासना) मा व्यतीत गर्दछ, आख़िरतसित तर्सन्छ तथा आफ्नो प्रभुको दयाको आशा राख्दछ,[2] (तथा जो त्यसका विपरीत हुन्छ, समान हुन सक्दछन्), भन त ज्ञानी तथा

[1]अर्थात् त्यस दुखलाई बिर्सिदिन्छ जसलाई हटाउनका लागि त्यसले अरुहरुलाई छाडेर अल्लाहसित प्रार्थना गर्दथ्यो अथवा त्यस प्रभुलाई बिर्सिदिन्छ जसलाई त्यसले पुकार्दथ्यो तथा उसका सामु विनय गर्दथ्यो, तथा पुन: शिर्कमा लीन भइदिन्छ ।

[2]अभिप्राय यो हो कि एकयो काफ़िर एवं मुश्रिक हो जसको यो दशा छ जो अहिले वर्णित भयो तथा दोस्रो त्यो हो जो दुख-सुखमा रातिको समयमा अल्लाहका समक्ष विनम्रता एवं आज्ञाकारिताको प्रदर्शन गर्दै सज्दाहरुमा तथा ध्यानपूर्वक उभेर व्यतीत गर्दथ्यौ । आख़िरत (परलोक) को भय पनि त्यसको हृदयमा छ तथा प्रभुको दयाको आशा पनि छ अर्थात भय तथा आशा दुबै भावनाहरुले पूर्ण छ, जो वास्तविक ईमान हो । के यी दुबै बराबर हुन सक्दछन् ? होइन, निश्चय होइन । भय तथा आशाका विषयमा हदीस छ, आदरणीय अनस भन्नुहुन्छ कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम एक व्यक्तिका पासमा जानुभयो जबकि त्यसमाथि मृत्युको दशा आच्छादित थियो उहाँले त्यससित सोध्नुभयो, तिमी स्वयंलाई कस्तो पाउँछौ ? उसले भन्यो, “म अल्लाहसित आशा राख्दछु तथा आफ्ना दोषहरुका कारण तर्सन्छु पनि ?” रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो, “यस अवसरमा जसका हृदयमा यी दुबै कुरा एकातिर हुनजान्छन् त अल्लाह तआला उसलाई त्यो कुरो प्रदान गर्दछ जसको त्यो आशा राख्दछ तथा त्यसबाट त्यसलाई बचाइहाल्छ जसको त्यो भय राख्दछ ।” (तिर्मिजी, इब्ने माजा, किताबुज्जुहुद, बाब ज़िकरील मौते वल इस्तेअदादे लहु)

अज्ञानीका समान छन् ?[१] निःसन्देह शिक्षा तिनै ग्रहण गर्दछन् जो बुद्धिमानी हुन्छन् ।[२]

(१०) भनिदिनुस् कि हे मेरो ईमान भएका भक्तहरु ! आफ्ना प्रभुसित तर्सिराख,[३] जो यस लोकमा पुण्य गर्दछन् उनका लागि उत्तम प्रतिफल छ,[४] तथा अल्लाह (तआला) को धर्ती अत्यन्त विस्तृत छ,[५] धैर्यवानहरुलाई नै उनको पूरा-पूरा

قُلْ يٰعِبَادِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوْا
رَبَّكُمْ ۭ لِلَّذِيْنَ اَحْسَنُوْا فِيْ
هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ ۭ وَاَرْضُ اللّٰهِ
وَاسِعَةٌ ۭ اِنَّمَا يُوَفَّى الصّٰبِرُوْنَ اَجْرَهُمْ

[१]अर्थात् जो जान्दछन् कि अल्लाहले जो प्रतिफल एवं दण्डको वचन दिएको छ त्यो सत्य छ तथा जो यस कुरालाई जान्दैनन्, यी दुबै बराबर हुन सक्दैनन्, एउटा ज्ञानी छ तथा एउटा अज्ञानी, जुनप्रकार ज्ञान तथा अज्ञानमा अन्तर छ, त्यसैप्रकार ज्ञानी तथा मूर्ख बराबर छैनन् । ज्ञानी तथा मूर्खका उदाहरणबाट यो बुझ्नु उद्देश्य हो कि जुनप्रकार यी दुबै समान छैनन्, अल्लाहका आज्ञाकारी तथा अवज्ञाकारी दुबै समान छैनन् । केही ज्ञाताहरुले यसको अभिप्राय यो भनेका छन् कि ज्ञानीसित तात्पर्य त्यो व्यक्ति हो जो ज्ञान अनुसार कर्म पनि गर्दछ किनकि त्यही ज्ञानबाट लाभ प्राप्त गर्दछ तथा जो कर्म गर्दैन त्यो मानौं यस्तै छ जसलाई ज्ञान नै छैन । यस आधारमा यो कर्मकर्ता तथा अकर्मीको उदाहरण हो कि दुबै बराबर छैनन् ।

[२]तथा यी ईमान भएकै हुन न कि काफ़िर । यद्यपि तिनी स्वयंलाई बुद्धिमानी एवं ज्ञानी नै ठान्दछन् किन्तु जब तिमी आफ्नो नीति तथा बुद्धिको प्रयोग गरी चिन्तन-मनन नै गर्दैनन् तथा शिक्षा-दिक्षा ग्रहण गर्दैनन् त तिनी पशुका समान बुद्धि एवं ज्ञानबाट बञ्चित छन् ।

[३]त्यसको आज्ञापालन गरेर, अवंज्ञाबाट बचेर तथा इबादत एवं अनुपालनलाई उसका लागि विशुद्ध गरेर ।

[४]यो تقوى (संयम) का लाभ हुन् । उत्तम प्रतिफलसित अभिप्राय स्वर्ग तथा उसका अनन्त उपहार हुन् । केही في هذه الدنيا लाई حَسنةٌ सित सम्बन्धित मानेर अनुवाद गर्दछन् "जो पुण्य गर्दछन् उनका लागि संसारमा राम्रो प्रतिफल छ" अर्थात अल्लाह उनलाई संसारमा स्वास्थ एवं सुविधा, सफलता तथा धन-सम्पत्ति आदि प्रदान गर्दछ । किन्तु प्रथम भावार्थ नै अधिक सही छ ।

[५]यो संकेत हो त्यस कुरातिर कि यदि आफ्ना देशमा ईमान तथा संयममाथि कर्म गर्नु कठिन हो त त्यहाँ रहनु राम्रो छैन बरु त्यहाँबाट हिज्रत (स्थानान्तरण) गरी यस्ता क्षेत्रमा गइहाल्नुपर्छ, जहाँ मानिस अल्लाहका आदेशहरुका अनुसार जीवन निर्वाह गर्न सकोस् तथा जहाँ इमाम एवं संयमका मार्गमा रोकावट नहोस् ।

بِغَيْرِ حِسَابٍ ⑩

अनगिन्ती प्रतिफल दिइन्छ ।[1]

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَّهُ الدِّينَ ⑪

(११) (तपाईं) भनिदिनुस् कि मलाई आदेश दिइएको छ कि अल्लाह (तआ़ला) को यसप्रकार इबादत गरूँ कि उसैका लागि इबादतलाई विशुद्ध गरिहालूँ ।

وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ ⑫

(१२) तथा मलाई आदेश भएको छ कि म प्रथम आज्ञाकारी बनिहालूँ ।[2]

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ⑬

(१३) भनिदिनुस् कि मलाई त आफ्ना प्रभुको अवज्ञा गर्दा ठूला दिनको यातनाको भय लाग्दछ ।

قُلِ اللَّهَ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَّهُ دِينِي ⑭

(१४) भनिदिनुस् कि म त शुद्ध रुपमा मात्र अल्लाहकै इबादत गर्दछु ।

فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُم مِّن دُونِهِ

(१५) तिमी त्यसका अतिरिक्त जसको चाहन्छौ पूजा गर्दैरह, भनिदिनुस् कि वास्तवमा

[1] यसैप्रकार ईमान तथा संयमका मार्गमा कठिनाई पनि अनिवार्य तथा मनोकांक्षाहरुको त्याग पनि आवश्यक छ, जसका लागि धैर्यको आवश्यकता छ । यसकारण धैर्यवानको महत्व पनि वर्णित गरिएको छ कि उनलाई उनका धैर्यका लागि यसप्रकार पूरा-पूरा प्रतिफल दिइनेछ कि त्यसलाई हिसाबका मापले नाप्नु सम्भव हुनेछैन । अर्थात् उनको प्रतिफल असीम हुनेछ किनकि जुन कुरोको हिसाव हुन्छ त्यसको त एउटा सीमा हुन्छ तथा जसको कुनै सीमा तथा अन्त हुँदैन त्यो त्यही हुन्छ जसको गणना सम्भव नहोस् । धैर्यको यो बडो महत्व छ जसलाई प्रत्येक मुसलमानलाई प्राप्त गर्नुको प्रयास गर्नुपर्दछ, यसकारण कि रुनु-विलाप तथा अधैर्यताबाट आएको विपदा टर्न सक्दैन, जुन राम्रो कुरो एवं लाभबाट वञ्चित भइसकेको छ त्यो प्राप्त हुँदैन तथा जुन अप्रिय अवस्था आइसकेको हुन्छ त्यसको निराकरण सम्भव छैन । जब यस्तो छ त मानिस धैर्यधारण गरी त्यो महान प्रतिफल किन प्राप्त नगरोस् जो धैर्यवानहरुका लागि अल्लाहले राखेको छ ।

[2] प्रथम यस अर्थमा कि पूर्वजहरुका धर्मको विरोध गरेर तौहीद (अद्वैत) को आमन्त्रण सर्वप्रथम उहाँले नै प्रस्तुत गर्नुभयो ।

قُلْ إِنَّ الْخٰسِرِيْنَ الَّذِيْنَ خَسِرُوْٓا
اَنْفُسَهُمْ وَاَهْلِيْهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ؕ
اَلَا ذٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِيْنُ ﴿١٥﴾

क्षतिग्रस्त त्यही हो जो स्वयं आफूलाई तथा आफ्ना परिवारलाई केयामतका दिन हानिमा पार्नेछन् । याद राख कि खुल्ला घाटा यही हो ।

لَهُمْ مِّنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِّنَ النَّارِ
وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ؕ ذٰلِكَ يُخَوِّفُ
اللّٰهُ بِهٖ عِبَادَهٗ ؕ يٰعِبَادِ فَاتَّقُوْنِ ﴿١٦﴾

(१६) उनीहरुलाई तल-माथिबाट आगोका ज्वाला छतको जस्तै छोपिराखेका हुन्छन् ।[1] यही यातना हो जसबाट अल्लाह (तआ़ला) आफ्ना भक्तहरुलाई तर्साइराखेको छ ।[2] हे मेरा भक्तहरु ! मसित तर्सिराख ।

وَالَّذِيْنَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوْتَ
اَنْ يَّعْبُدُوْهَا وَاَنَابُوْٓا اِلَى اللّٰهِ
لَهُمُ الْبُشْرٰى ۚ فَبَشِّرْ عِبَادِ ﴿١٧﴾

(१७) तथा जसले अल्लाहका अतिरिक्त तागुत (अरुहरु) को इबादतबाट बचाव गरे तथा तनमनले अल्लाह (तआ़ला) तिर आकर्षित रहे, उनी शुभ-सूचनाका अधिकारी छन् तसर्थ मेरा भक्तहरुलाई शुभ-सूचना सुनाइदिनुस् ।

الَّذِيْنَ يَسْتَمِعُوْنَ الْقَوْلَ
فَيَتَّبِعُوْنَ اَحْسَنَهٗ ؕ اُولٰٓئِكَ
الَّذِيْنَ هَدٰىهُمُ اللّٰهُ وَاُولٰٓئِكَ
هُمْ اُولُوا الْاَلْبَابِ ﴿١٨﴾

(१८) जो कुरालाई कान थापेर सुन्दछन् अनि जो अति उत्तम कुरा छ[3] त्यसका अनुसार कार्य गर्दछन् यिनै हुन् जसलाई अल्लाह (तआ़ला) ले मार्गदर्शन दिएको छ तथा यिनै बुद्धिमान पनि छन् ।[4]

[1] ظُلَلٌ यो ظُلَّةٌ को बहुवचन हो, छायाँ । यहाँ नरकका श्रेणी अभिप्राय छन् अर्थात् उनका माथि-तल आगोका तहहरु हुनेछन् जो उनीमाथि उत्तेजित भइराख्नेछन् । (फ़तहुल क़दीर)

[2]अर्थात् यही उपरोक्त खुल्ला क्षति एवं अग्नि ज्वालाको यातना हो जसबाट अल्लाह तआ़ला आफ्ना भक्तहरुलाई तर्साउँछ ताकि उनी अल्लाहको आज्ञाकारिताको मार्ग अपनाएर यस दुष्परिणामबाट सुरक्षित हुनसकून् ।

[3] أَحْسَنَ (सर्वोत्तम) सित सुदृढ तथा पक्का कुरा अभिप्राय हो तथा अनुमत कुराहरुमा सर्वोत्तम अथवा निश्चय तथा आज्ञाबाट निश्चय अथवा दण्डको अपेक्षा क्षमालाई रुचाउँछन् ।

[4]किनकि उनीहरुले आफ्नो बुद्धिबाट लाभ लिएका छन् जबकि अरुहरुले आफ्नो बुद्धिहरुबाट लाभ उठाउन सकेनन् ।

أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ ۖ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ فِي النَّارِ ﴿١٩﴾

(१९) तसर्थ जुन व्यक्तिमाथि यातनाको कुरो सिद्ध भइसकेको छ,[१] त के तपाईं उसलाई जो नरकमा छ छुटकारा दिलाउन सक्नुहुन्छ ।[२]

لَٰكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَبْنِيَّةٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ وَعْدَ اللَّهِ ۖ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ ﴿٢٠﴾

(२०) हो उनीहरु जो आफ्ना प्रभुको भय गर्दैरहे उनका लागि उच्च भवन छन्,[३] जसकामाथि पनि बनाइएका अट्टारीहरु छन् । तथा उनका मुनि जलस्रोत प्रवाहित भइराखेका छन् । प्रभुको वचन छ,[४] तथा त्यसले वचन भङ्ग गर्दैन ।

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِي الْأَرْضِ

(२१) के तपाईंले देख्नुभएन कि अल्लाह (तआला) आकाशबाट पानी उतार्दछ तथा त्यसलाई धर्तीका स्रोतहरुमा पुऱ्याउँछ ।[५] अनि

[१]अर्थात् भाग्य तथा कर्मलेखका आधारमा त्यसको यातनाको अधिकार सिद्ध भइसकेको छ । यसप्रकार कि अत्याचार एवं कुफ्र तथा अपराध एवं क्रुरतामा आफ्नो अन्तिम सीमालाई पुगिसक्यो जहाँबाट त्यसको फिर्ताहुने कुरो सम्भव छैन, जस्तै अबूजहल तथा आस पुत्र वाएल आदि, तथा पापहरुले उसको पूर्णतालाई घेरिहाल्यो तथा त्यो नरकवासी भइहाल्यो ।

[२]नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई, किनकि यस कुराको अति इच्छा थियो कि मेरो जातिका सबै मानिसे ईमान स्वीकार गरिहालून् । त्यसमा अल्लाह महानले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना दियो तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई भन्यो कि तपाईंको इच्छा आफ्नो ठाउँमा अत्यन्त सही एवं उचित छ किन्तु उसको भाग्य प्रभावी भयो तथा अल्लाहको वचन उसका विषयमा सिद्ध भइहाल्यो । त्यसलाई तपाई नरकको अग्निबाट बचाउन समर्थ हुनुहुन्न ।

[३]यसको अभिप्राय यो हो कि स्वर्गमा श्रेणीहरु हुनेछन् । जस्तो यहाँ बहुश्रेणी भवन छन्, स्वर्गमा पनि श्रेणीहरुका हिसाबले एक-अर्कामाथि अट्टारीहरु हुनेछन्, जसकामध्ये स्वर्गवासीहरुको इच्छा अनुसार दूध, मधु, मदिरा तथा जलका नहरहरु प्रवाहित रहनेछन् ।

[४]जो उसले आफ्ना आत्मा ईमान भएका दासहरुसित गरेको छ तथा जो निश्चय पूरा हुनेछ कि अल्लाहको वचन भङ्ग सम्भव छैन ।

[५] يَنَابِيعَ यो يَنْبُوعٌ को बहुवचन हो, जलस्रोत । अर्थात् वर्षाद्वारा जल आकाशबाट उत्रन्छ अनि त्यो धर्तीमा संचित हुनजान्छ तथा पुनः स्रोतहरुका रुपमा निस्कन्छ अथवा पोखरी तथा नहरहरुमा एकत्रित हुनजान्छ ।

ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِۦ زَرْعًا مُّخْتَلِفًا أَلْوَٰنُهُۥ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَىٰهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُۥ حُطَٰمًا ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِأُو۟لِى ٱلْأَلْبَٰبِ ﴿٢١﴾

उसैद्वारा विभिन्न प्रकारका खेतीहरु उब्जाउन्छ[१] अनि तिनी सुक्दछन् तथा तपाईं तिनलाई पहेंला रङ्गमा देख्नुहुन्छ अनि टुक्रा-टुक्रा पारिदिन्छ ।[२] यसमा बुद्धिमानीहरुका लागि अत्याधिक शिक्षा छ ।[३]

أَفَمَن شَرَحَ ٱللَّهُ صَدْرَهُۥ لِلْإِسْلَٰمِ فَهُوَ عَلَىٰ نُورٍ مِّن رَّبِّهِۦ ۚ فَوَيْلٌ لِّلْقَٰسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ فِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢٢﴾

(२२) के त्यो व्यक्ति जसको वक्ष अल्लाह (तआ़ला) ले इस्लामका लागि खोलिदिएको छ त त्यो आफ्ना प्रभुका तर्फबाट एउटा प्रकाशमा छ,[४] तथा विनाश छ तिनका लागि जसका हृदय अल्लाहको स्मरणबाट (प्रभाव लिंदैनन् बरु) कठोर भइसकेका छन् यिनीहरु पूर्णरुपमा विचलनमा परेका छन् ।

[१]अर्थात् त्यस पानीबाट जो एकत्र हुन्छ, अनेक प्रकारका वस्तुहरु उत्पन्न गर्दछ जसका रङ्ग, स्वाद, सुगन्ध परस्पर भिन्न हुन्छन् ।

[२]अर्थात् हरियाली तथा ताजगीका पश्चात ती खेतीहरु सुक्दछन् एवं पहेंलो रुप धारण गर्दछन् तथा त्यसपछि टुक्रा-टुक्रा भइहाल्छन्, जस्तै काठका हाँगाहरु सुकेर भाँचिन्छन् ।

[३]अर्थात् बुद्धिमान यसबाट बुझ्छन् कि संसार यसैका सदृश्य छ, त्यो पनि अति शीघ्र नाश तथा विलय भइहाल्नेछ । यसको शोभा एवं चमक, त्यसको हरियाली तथा सौन्दर्य एवं त्यसका स्वाद तथा सुविधाहरु सामयिक छन् जससित मानिस लिप्त हुनु हुँदैन बरु मृत्युको तयारीमा लागिरहनुपर्छ, जसपश्चातको जीवन स्थाई छ, जसलाई विनाश छैन । केही विद्वानहरु भन्दछन् कि यो कुर्आन तथा ईमान भएका हृदयहरुको उदाहरण हो । अभिप्राय यो हो कि अल्लाहले आकाशबाट कुर्आन अवतरित गऱ्यो जसलाई त्यो ईमानवालाका हृदयमा प्रविष्ट गर्दछ अनि त्यसद्वारा धर्म बाहिर निकाल्दछ जो एक-अर्कासित उत्तम हुन्छ । तसर्थ ईमान्दार त ईमान तथा विश्वासमा बढेर जान्छ तथा जसका हृदयमा रोग हुन्छ त्यो यस्तो किसिमले सुकेर जान्छ जस्तो खेती सुक्दछ । (फ़तहुल क़दीर)

[४]अर्थात् जसलाई सत्य मान्नु तथा भलाईको बाटो अप्नाउनुको सौभाग्य अल्लाहतिर बाट प्राप्त हुन्छ, के त्यो त्यसका समान हुनसक्छ जसका हृदय इस्लामका लागि कठोर तथा त्यसको वक्ष संकुचित हुन्छ तथा त्यो पथभ्रष्टताका अन्धकारमा भौंतारिएको हुन्छ ।

اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَٰبًا
مُّتَشَٰبِهًا مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ
جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ
جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ
ذَٰلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ
مَن يَشَاءُ ۚ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ
فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٢٣﴾

(२३) अल्लाह (तआ़ला) ले सर्वोत्तम वाणी अवतरित गरेको छ, जो यस्तो किताब छ कि आपसमा मिल्दोजुल्दो तथा बारम्बार दोहोऱ्याइएका आयतहरुको हो,[1] जसबाट ती मानिसहरुका शरीर काम्छन् जो आफ्ना प्रभुको भय राख्दछन्,[2] अन्तमा उनका शरीर एवं हृदय अल्लाह तआ़लाका वर्णनतिर (कोमल भई) झुकिहाल्छन् ।[3] यो हो

[1] أحسن الحديث (उत्तम वाणी) सित अभिप्राय ईशवाणी पवित्र क़ुर्आन हो । मिल्दो-जुल्दोका अभिप्राय उत्तम भाषा, चमत्कार एवं प्रभाव तथा सत्यार्थ आदि सद्गुणहरुमा त्यसका सारा अंश परस्पर मिल्छन्, अर्थात् यो पनि आकाशीय आदि ग्रन्थहरुसित मिल्छ अर्थात् उनका सदृश्य छ । مثاني जसमा वाक्य, घटना, शिक्षा एवं आदेशहरुलाई दोहोऱ्याइको छ ।

[2] किनकि उनी ती चेतावनी, भय एवं धम्कीहरुलाई बुझ्दछन् जो अवज्ञाकारीहरुका लागि छ ।

[3] अर्थात् जब अल्लाहको दया तथा करुणा एवं कृपाको आशा उनका हृदयमा जाग्दछ त उनमा तपन तथा नम्रता पैदा हुनजान्छ तथा उनी अल्लाहका स्मरणमा लीन हुनजान्छ । आदरणीय कतादः रजीअल्लाह अन्हा भन्नुहुन्छ कि यसमा अल्लाहका मित्रहरुका गुणहरुको वर्णन गरिएको छ कि अल्लाह भयले उनका हृदय कामिहाल्छन् । उनका आँखाबाट आँसू बग्न थाल्छन् तथा उनका हृदयलाई अल्लाहको स्मरणले सन्तोष सुलभ हुन्छ । यो हुँदैन कि उनी बेसुध तथा मुग्ध भइहालून् तथा बुद्धि एवं चेतना शेष नरहोस्, किनकि यो विदअतिहरुको स्वभाव हुन् तथा यसमा शैतानको हस्तक्षेप हुन्छ (इब्ने क़सीर) । जस्तो आज पनि विदअतिहरुका कौवालीहरुमा यसैप्रकारका शैतानी गतिविधिहरु सामान्य छन् जसलाई उनी वजद अथवा हल (मस्तिमा झुम्नु) भन्दछन् । इमाम इब्ने क़सीर भन्नुहुन्छ कि ईमानवालाहरुको आचरण यस विषयमा काफ़िरहरुसित कैयन् कारणहरुले भिन्न हुन्छन्, एउटा यो कि ईमानवालाहरुबाट सुन्नु पवित्र क़ुर्आनको पाठ हुन्छ जबकि काफ़िरहरुका सुन्नु निर्लज्ज गायिकाहरुका स्वरमा गाउनु, बजाउनु, सुन्नु हो, (जस्तै विदअतिहरुको सुन्नु मुशरिकाना अतिश्योक्तिमा निर्भर कौवाली एवं नातहरुमा छन्), दोस्रो यो कि ईमानवाला क़ुर्आन सुनेर शिष्टाचार तथा भयले, आशा एवं प्रेमले तथा ज्ञान एवं बोधले रुन थाल्छन् तथा सजदामा झुक्छन् जबकि काफ़िर हल्ला गर्दछन् तथा क्रिडामा संलग्न रहन्छन्, तेस्रो ईमानवाला क़ुर्आन सुन्नेमात्र शिष्टाचार तथा विनम्रता अप्नाउँछन्,

अल्लाह (तआ़ला) को मार्गदर्शन जसद्वारा जसलाई चाहन्छ सत्यमार्ग देखाउँछ, तथा जसलाई अल्लाह (तआला) नै मार्ग-विचलित गरिदिन्छ त्यसको मार्गदर्शक कोही छैन ।

أَفَمَن يَتَّقِي بِوَجْهِهِۦ سُوٓءَ ٱلْعَذَابِ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۚ وَقِيلَ لِلظَّٰلِمِينَ ذُوقُوا۟ مَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٢٤﴾

(२४) त जो व्यक्ति केयामतका दिनको अत्याधिक नराम्रा यातनाहरुको ढाल आफ्ना मुखलाई बनाउने (यस्ता) अत्याचारीहरुसित भनिनेछ कि आफूबाट गरिएका कर्महरुको (स्वाद) चाख ।[1]

كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَأَتَىٰهُمُ ٱلْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٥﴾

(२५) उनीभन्दा पूर्व भएकाले पनि झुठ्लाए अनि उनीमाथि त्यहाँबाट प्रकोप आइपुग्यो जहाँबाट उनलाई अनुमान पनि थिएन ।[2]

فَأَذَاقَهُمُ ٱللَّهُ ٱلْخِزْىَ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ وَلَعَذَابُ ٱلْـَٔاخِرَةِ أَكْبَرُ ۚ لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾

(२६) तथा अल्लाह (तआ़ला) ले उनीहरुलाई सांसारिक जीवनका अपमानको स्वाद चखायो,[3] तथा अहिले आखिरतको त अति कठोर यातना छ । काश ! यिनीहरु बुझ्थे ।

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِى هَٰذَا ٱلْقُرْءَانِ

(२७) निश्चय नै हामीले यस कुर्आनमा मानिसहरुका लागि हरप्रकारका उदाहरण वर्णन गरिदिएका

जस्तै नबीका सहचरहरु (सहाबा-किराम) को शुभ-आचरण थियो, जसबाट उनका रौंहरु ठाडा हुन्थे तथा उनका हृदय अल्लाहतिर झुक्दथे (इब्ने कसीर)

[1]अर्थात् के यो व्यक्ति त्यस व्यक्तिको समान हुनसक्छ जो प्रलयका दिन अत्यन्त निर्भय तथा शान्त हुनेछ ? अर्थात् लुप्त वाक्य मिलाएर यसको यो भावार्थ हुनेछ ।

[2]तथा उनीहरुलाई यी यातनाहरुबाट कोही बचाउन सकेन ।

[3]यो मक्काका काफिरहरुको चेतावनी हो कि विगत सम्प्रदायहरुले पैग़म्बरहरुलाई झुठ्लाए त उनको यो दुर्दशा भयो तथा तिमी सर्वश्रेष्ठ रसूल तथा सर्वोत्तम व्यक्तिलाई झुठ्लाउँदै गरेका हौ त तिमीलाई पनि यस झुठ्लाउनुको दुष्परिणामबाट तर्सनुपर्छ ।

مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُوْنَ ﴿٢٧﴾

छौं हुनसक्छ कि उनीहरु शिक्षा ग्रहण गरिहालून् ।[1]

قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِيْ عِوَجٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُوْنَ ﴿٢٨﴾

(२८) अरवी भाषामा कुरआन छ जसमा कुनै वाङ्गोपना छैन, हुनसक्छ कि उनी संयम धारण गरून् ।[2]

ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيْهِ شُرَكَآءُ مُتَشٰكِسُوْنَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ ؕ هَلْ يَسْتَوِيٰنِ مَثَلًا ؕ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۚ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٢٩﴾

(२९) अल्लाह (तआ़ला) उदाहरण वर्णन गरिराखेको छ कि एउटा त्यो व्यक्ति जसमा धेरै परस्पर भिन्नता राख्ने साझेदार छन् तथा दोस्रो त्यो व्यक्ति जो मात्र एउटैका (दास) छ, के यी दुवै गुणहरुमा एक समान छन् ।[3] सारा प्रशंसा अल्लाह (तआ़ला) कै लागि छन् ।[4] कुरो यो छ कि उनीहरुमध्ये अधिकतर मानिस अज्ञानी छन् ।[5]

---

[1]अर्थात् मानिसहरुलाई सम्झाउनका लागि हरेक प्रकारका उदाहरण दियौं ताकि मानिसहरुको वुद्धिमा कुरा वसिहालून् तथा सदुपदेश प्राप्त गरून् ।

[2]अर्थात् पवित्र कुरआन स्वच्छ अरवी भाषामा छ, जसमा कुनै टेढोपना, विमुखता एवं भ्रम छैन ताकि मानिस तिनमा वर्णित चेतावनीहरुसित तर्सुन तथा त्यसमा वर्णित वचनहरुका पात्र वन्नका लागि कर्म गरून् ।

[3]यसमा मुशिरक (अल्लाहका साझेदार वनाउनेहरु) तथा मुख़्लिस (मात्र अल्लाहका लागि इवादत गर्नेहरु) को उदाहरण दिइएको छ। अर्थात् एउटा दास छ जो कैयन् व्यक्तिहरुको साझेदारीको छ जो आपसमा झगडा गरिरहन्छन् तथा एउटा अन्य दास छ जसको स्वामी केवल एउटै व्यक्ति छ तथा त्यसका स्वामित्वमा त्यसको कोही साझेदार छैन, के यी दुवै दास समान हुनसक्छन् ? होइन, वस्तुत: होइन। यसैप्रकार त्यो मुशिरक जो अल्लाहका साथ अन्य पूज्यहरुको पनि वन्दना गर्दछ तथा त्यो विशुद्ध ईमानवाला यो केवल एक अल्लाहको उपासना गर्दछ तथा त्यसका साथ कसैलाई साझेदार वनाउँदैन, वरावर हुन सक्दैनन् ।

[4]यस कुरामा कि उसले तर्क स्थापित गरिदियो ।

[5]यसकारण अल्लाहका साझेदार वनाउँछन् ।

إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ ﴿٣٠﴾

(३०) निःसन्देह स्वयं तपाईंलाई पनि मृत्यु आउनेछ तथा यी सबै पनि मर्नेहरु हुन् ।

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِندَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ ﴿٣١﴾

(३१) अनि तिमी सबै केयामतका दिन आफ्ना प्रभुका समक्ष झगडा गर्नेछौ ।[1]

[1]अर्थात् हे पैगम्बर, तपाईं पनि तथा तपाईंका विरोधी पनि मरेर यस संसारवाट हाम्रा छेउ आख़िरत (परलोक) मा आउनेछन् । संसारमा त एकेश्वरवाद (तौहीद) तथा मिश्रणवाद (शिर्क) को निर्णय तिम्रा बीच हुन सकेन तथा तिमी यसका विषयमा झगडा गर्दैरहयौ । किन्तु यहाँ म यसको निर्णय गरिदिनेछु तथा शुद्ध एकेश्वरवादीहरुलाई स्वर्गमा एवं नकार्ने झूठा मिश्रणवादीहरुलाई नरक्मा प्रवेश गराउनेछु । यस आयतबाट पनि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको मृत्युको प्रमाण पाईन्छ । जुनप्रकार सूरः आले-इमरानको आयत ११४ बाट पनि थाहा हुन्छ तथा यिनै आयतहरुबाट भाव निकालेर आदरणीय अबू-बक्र सिद्दीकले उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को मृत्युलाई सिद्ध गरेका थिए । अतः नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विषयमा यो आस्था राख्नु कि उहाँलाई बरज़ख़ (मृत्युका पश्चातदेखि प्रलयसम्मका बीचको अवधि) मा त्यसैप्रकार जीवन प्राप्त छ जुनप्रकार संसारमा प्राप्त थियो, पवित्र कुरआनका विपरीत छ । उहाँलाई पनि अन्य मनुष्यहरुजस्तै मृत्यु भयो, यसकारण उहाँलाई दफन गरियो । कब्रमा उहाँलाई बर्ज़ख़ी (मध्य) को जीवन त अवश्य प्राप्त छ जसको दशाको हामीलाई ज्ञान छैन । परन्तु कब्रमा (चिहानमा) उहाँलाई पनि पुनः सांसारिक जीवन प्रदान गरिएन ।